KÜLTÜR VE SANAT DERGİSİ

kıyı

91

YIL: 8 ● EKİM 1993 ● 20.000 TL.

trabzon'da bir basın öncüsü ÖMER GÜNER

bu sayıda: ● vedat yazıcı ● subutay hikmet ● mustafa yıldız ● enver atılgan ● ahmet özer ● ibrahim dizman ● mehmet güler ● çiğdem sezer ● ali mustafa ● abdülkadir paksoy ● güngör gençay ● hikmet aksoy ● ismail gençtürk ● timuçin özyürekli ● muhsin şener ● hart crane (çev.: halit çakır) ● m. güzin anadol ● şaban akbaba ● duran yılmaz ● ümit sarıaslan ● ergun evren ● nebi hazri ● arslan pulathaneli ● nilgün süzen ● oya uysal ● m. özer ciravoğlu ● zekeriya saka

KIYI'dan

● TYS, PEN YAZARLAR DERNEĞİ VE EDEBİYATÇILAR DERNEĞİ ORTAK PLATFORM OLUŞTURDULAR

Türkiye Yazarlar Sendikası, PEN Yazarlar Derneği ve Edebiyatçılar Derneği, gelişen olayların dayatmasıyla bir "ortak platform"da birleşerek dayanışma içinde bulunduklarını bir basın duyurusuyla açıkladılar.

Üç yazar örgütünün yönetim kurulları karan gereğince, ortak platformu şu ilke ve görüşler belirliyor:

"Sıvas'ta şeriatçı güçler tarafından laikliğe ve özgür düşünceye karşı örgütlenen toplukıyımın nedenlerini, sonuçlarını ve toplumumuz üzerinde yarattığı derin acı ve tepkiyi dile getirmek, bu yolla yetkilileri ve toplumumuzu uyarmak;

37 sanatçı ve aydınımızın öldürüldüğü toplukıyım sorumlularının ortaya çıkarılması ve bunların cezalandırılması beklentisiyle konunun sürekli izleyicisi olmak;

Öteki sivil toplum örgütlerini ve demokratik kuruluşları platformu desteklemeye çağırmak;

İnsan öldürmeyi, düşünmeye ve tartışmaya yeğleyen, kitle ruhunun kana susamışlığını bilgi susuzluğunun önüne koyan sözde yazarları ve yazar kuruluşlarını kamuoyunda teşhir etmek; onların duyarsızlıklarını ve olup bitenlerdeki paylarını vurgulamak;

Özgür düşünce adına görüşlerini açıklayan tüm yazar ve sanatçılarımızın yanında olmak;

2 Temmuz gününün bundan böyle LAİKLİĞE SAYGI GÜNÜ olarak kabul edilmesi için TBMM'ye başvurmak ve bu konuda bir yasa çıkmasını istemek;

Toplukıyımda yitirilen insanlarımızın geride kalan aile bireylerine yardımcı olmak."

Ortak platformu oluşturan üç yazar örgütü, bu çalışmaların yaşama geçirilmesi için maddi ve manevi güçlerini birleştirmeyi ve kamuoyunu bilgilendirmeyi yükümlendiklerini de açıkladılar.

EDEBİYATÇILAR DERNEĞİ
Yazışma: P.K. 15 Yenişehir, 06441 - Ankara
Genel Merkez: Necatibey Cad. 27 / 11, Kat: 6 - Kızılay / Ankara.

● **Samim Kocagöz öldü**

1940 kuşağından, gerçekçi akımın önemli temsilcisi yazar **Samim Kocagöz** 5 Eylül 1993 günü **İzmir**'de öldü. Şair **Şükran Kurdakul**'un belirttiği gibi, **"Samim Kocagöz Ege'nin ve Türkiye'nin sembolüydü. 1987 yılında Dünya Yazarlar Birliği'nde Türkiye'yi temsil eden Kocagöz, toplumumuzun siyasi yaşamında sürekli uygarlık savaşı veren bir kişi olarak ülkemizin demokratikleşmesine katkıda bulundu. Kocagöz, belleklerde ışık saçacak bir yazardır. Kurtuluş savaşını sürekli olarak yaşama geçiren ender kişilerden biriydi. Hasan Tahsin, Kalpaklıklar, Doludizgin romanlarında bu konuya yer vermiştir. Kocagöz'ü bundan sonraki kuşaklar da yaşatacaktır."**

1916 yılında **Söke**'de doğan **Kocagöz**, Kurtuluş Savaşımızdan günümüze uzanan nice toplumsal olayı da yapıtlarında işleyen bir yazardı. Edebiyatımızın **Kalpaksız Kuvayi Milliyecisi**, büyük yazarın anısına saygılar sunuyoruz.

● Düşün dünyamızın büyük değeri **Macit Gökberk**, 15 Ağustos'ta, dergimiz yazarlarından dil ustası **Rasim Şimşek**'le şair **Gündoğdu Sanımer**'in sınıf arkadaşı, 1936 **Trabzon** doğumlu aktör **Ersun Kazançel** 23 Ağustos'ta, sanat dünyamızın bir başka değeri **Oben Güney**, 27 Ağustos'ta, aramızdan ayrıldılar. Kültür ve sanata ömür verenleri yitirmenin acısı daha bir sarsıcı oluyor. Onlar yapıtlarıyla yaşayacaklardır.

● Dergimizin gelecek sayısında yer alacak **'atardamar'** bölümü yazar arkadaşımız **Zekeriya Saka**'nın emeğiyle oluştu. **Saka**, demokratik, laik, sosyal bir hukuk devletinin Cumhuriyet ilkelerine bağlı bir eğitimcisi olarak **Atatürk**'ün sosyal görüşlerini günümüz karmaşasında çok yönlü irdeliyor.

● Her 15 Eylül günü yıllardanberi **Trabzon**'da **"Atatürk günü"** olarak kutlanmaktadır. Ulu önder **Atatürk** yurt gezilerinden birini 15 Eylül 1924 günü **Trabzon**'a yapmıştı. Söz konusu günün 69. yıldönümünde, 15 Eylül 1993 günü belediye adına yapılan toplu söyleşi, gazeteci **Şevket Çulha**, yazar **Rasim Şimşek** ve şair **Ahmet Özer**'in katılımıyla gerçekleştirildi.

● 28 Ağustos 1984 günü 36 yaşında yitirdiğimiz, Milliyet Roman ödülü yarışmasında ZAP BOYLARI **adlı** yapıtıyla dereceye giren, yazar **Şükrü Gümüş**'ü yaşamı ve yapıtlarıyla zaman zaman dergimiz sayfalarından okurlarımıza tanıtmaya çalışmıştık. Bu değerimizin anısına ölümünün 10. yıldönümü nedeniyle bir roman ödülü gerçekleştirmek amacındayız. ŞÜKRÜ GÜMÜŞ ROMAN ÖDÜLÜ konusunda yakın bir zamanda geniş açıklama yapacağız. Yazar arkadaşımız **Şükrü Gümüş**'ün anısının yaşaması için bizlere düşün görevi yerine getirmeye kararlıyız.

● Dergimizin 80. sayısının 'atardamar' bölümünde tanıttığımız gazeteci - yazar **Bilal Köyden**'in **Ordu**'da anıtı dikiliyor.

Ordu Sanatevi(ORSEV)'nin gündeme getirdiği **Bilal Köyden**, **Türkiye**'nin ilk köy gazetesini kendi yaptığı baskı makinesi ile 1927 yılında **Ordu**'da çıkarmıştı. **Ordu** kentimizin yetiştirdiği bu basın öncüsüne sahip çıkan **Ordu Belediyesi** anıtı, **Mimar Sinan Üniversitesi** öğretim görevlisi heykeltraş **Mehmet Şener**'e yaptırma kararı aldı. Anıt, bu yılın sonunda **Ordu Atatürk Parkı**'nda törenle açılacak.

● Şair arkadaşımız **Ahmet Özer**'in **1993 Yunus Nadi Yayımlanmamış Şiir Kitabı Ödülü**'nü aldığı AŞKLAR YEDEĞİNDE ÖMRÜMÜZÜN adlı yapıtı CEM YAYINLARI'nca basıma hazırlanıyor. Büyük bir olasılıkla **TÜYAP Kitap Fuarı**'na yetişecek olan yapıt, **Özer**'in beşinci şiir kitabı olacak.

● Kasım sayımızda buluşmak dileğiyle, tüm okurlarımıza sağlıklar, mutluluklar, esenlikler...

Kurucusu: **Ahmet Selim TEYMUR**
Sahibi: Kuzey Gazetecilik Matbaacılık ve Ambalaj San. A. Ş. adına **M. Naci ÖZKAN**

Genel Yayın Yönetmeni	**: Gündoğdu SANIMER**
Genel Yayın Yönetmen Yardımcısı	**: Arslan PULATHANELİ**
Sanat Danışmanı	**: Ahmet ÖZER**
Yazı İşleri Yönetmeni	**: Melih. S. ERTÜZÜN**
Kapak, İç Düzenleme, Görsel Dnş.	**: M. Reşat SÜMERKAN**
Dizgi	**: İsmail FANDAKLI**
Film - Montaj	**: Ahmet ÖZKAN**

DİZGİ: **EFOR Masa Üstü Yayıncılık & Organizasyon**
Tel.: (462) 326 44 26 Fax: (462) 322 29 96 - TRABZON

BASKI: **sakarya matbaacılık**
Tel.: (462) 321 72 32 Fax: (462) 321 91 59 - TRABZON

Abone Koşulları **: Yıllık: 240.000 TL.**
(Eski abonelere, öğretmen ve öğrencilere 180 bin)
Yurtdışı Abone **: 80 DM**
Yazışma Adresi **: P. K. 183 61001 - TRABZON**
Ederi **: 20.000 TL. (KDV dahil) Aylık Dergi**

Abone ederinin, Gündoğdu SANIMER adına 731607 numaralı postaçeki hesabına yatırıldıktan sonra , dergi adresine bilgi verilmesi rica olunur.

Gönderilen ürünlerin daktiloyla yazılması rica olunur. Ürünler yayınlansın, yayımlanmasın geri verilmez.

şiirle...

● **Vedat YAZICI**

"İstanbul'u dinliyorum, gözlerim kapalı
Önce hafiften bir rüzgâr esiyor
Yavaş yavaş sallanıyor
Yapraklar, ağaçlarda
Uzaklarda, çok uzaklarda,
Sucuların hiç durmayan çıngırakları
İstanbul'u dinliyorum, gözlerim kapalı"

* * *

İstanbul, canım İstanbul. Doğanın bir şair cömertliğiyle bezediği, süslediği güzel kent. Şairlerce dize yağmuruna tutulan ve şairlerin delicesine tutulduğu belde. Gözleri kapalı İstanbul'u dinlerken, göz kapaklarının ardında şairce görülmesi gerekeni görüyor Orhan Veli. Yalnızca kendine benzeyen bu kentte yaşam coşkun bir akışla sürüp gider. Dingin bir ortamda canlılığın, diriliğin bitmek tükenmek bilmez bir devinimini anlatır İstanbul'a sunulan dizeler.

İstanbul üstüne, biçim güzelliğini elden bırakmayan, ondan görünümler sunan nice şiirler var birbirinden güzel. Örneğin, Kanlıca'dan, Erenköy'den, Üsküdar'dan ya da bir başka tepeden bakan Yahya Kemal Beyatlı gibi... Sevgiyle, hayranlıkla, tutkuyla...

"Sana dün bir tepeden baktım aziz İstanbul
Görmedim: Gezmediğim, sevmediğim hiçbir yer
Ömrüm oldukça, gönül tahtıma keyfince kurul
Sâde bir semtini sevmek bile bir ömre değer"

İçinde ya da uzağında, şiirde ya da gerçeğinde İstanbul'u doya doya yaşamak, onun tadını keyfince çıkarmak en güzeli olmalı, onunla hüzünlenmek yerine. O da şairce bir hüzün. Yoksa tadı mı kalır İstanbul'u yaşamanın?

Bir başka şair, hüznüne umar bulma umuduyla İstanbul'a sarılan. Oysa güzel umutlar denli düş kırıklığıdır da İstanbul çoğu kez şiirlerde. Ama şair bu, anlamak güç. Kimi zaman acılardan bir deniz, hüzünlerden bir liman yaratır dizelerinde ve hüzünle yelken açar umarsızlığına. Derdi dost edinir umar ararken. Bulur mu? Kim bilir? Bir bakarsın Ümit Yaşar Oğuzcan gibi İstanbul'a sığınır hüzünlere umar orda diyerek...

"Sana geldim, içim ümitlerledolu
Beni sarhoş etme İstanbul, ne olur
Bir gün ben de eririm caddelerinde
Çürür kemiklerim adım unutulur

Yine sen kalırsın dipdiri, sımsıcak
Göğün, bulutların, denizlerin kalır
Oynama İstanbul, benimle oynama
Bir gün öldürür beni bu dert, bu kahır"

* * *

Şiirler gerçekten yaşıyor. Kimbilir şu anda, İstanbul'un büyüklüğünde, büyüleyiciliğinde acısını dindirecek, hüznünü giderecek bir umut arayan kaç insan vardır? Şiirlerdeki gibi umarsızlığın dolambaçlı yollarında yitiklere karışarak... Bu hep böyle değildir ama... Bir bakarsın bir bahar günü Çamlıca'da, Erenköy'de, Bebek'te, Boğaziçi'nde bir kökten iki çiğdem gibi el ele tutuşmuş sevgililer... Şarkılar söylemekteler Cahit Külebi gibi...

"İstanbul'da bir sevdiğim vardı
Keçi yavrusuna benzer,
Rüzgâr eserdi hafiften gözlerinde
Halden anlardı

Bütün Şehzadebaşı bilir hikâyemizi,
Gülhane parkı bilir, gemiler bilir,
Gelip geçen bakardı

Yanakları güz elmasına benzer
Soğuk havalarda,
Ormanlar gibi bakışları
Çocuktu, aceleci bir hali vardı
Bahar günleri geldi miydi
Saçları uçardı"

* * *

İstanbul... Aşklar, anılar ve acılar... Anılar, İstanbul'la, İstanbul'da yaşanan, tüketilen, tükenmeyen anılar... Bir anıdır şair için İstanbul'da yaşanan aşklar...

"Her dakikasını ayrı hatırlarım
Erenköy'de geçen zamanımın
Rüyama girer bir arada
İstanbul, bahar ve Türkân'ım

Bir odamız vardı etrafı sarmaşık
Bostanlara bakan penceremiz
O güller kadar taze
Ben ona deli gibi âşık
Ağaçlar çiçekteydi
Türkân'ım sağ beraberimde
Kalbim sevda içindeydi
İstanbul bahar içinde"

* * *

Oktay Rifat sevgilisine olduğu denli İstanbul'un baharına da âşık. İstanbul tutkusu üstüne kimbilir daha kaç şiir yazılacak, kaç şair İstanbul'da âşık olacak? Anlaşılan İstanbul'da yaşayan ya âşık oluyor ya da şair. Ama gene de yetmiyor şaire sorarsan İstanbul'u anlatmak için şair olmak. O, bir başka evren. Yalnızca güzellikleri değil İstanbul'u eşsiz yapan dizelerde. Bir de öteki yüzü var İstanbul'un, Ziya Osman Saba'nın vurguladığı "Garip İstanbul'umun Türküsü".

"Garip İstanbul'umun türküsü
Topkapılısı, Karagümrüklüsü, Eyüplüsü
Fakir fukarası, dulu, yetimi,
Gariplerin türküsü
Oturmuş Yenicami merdivenine,
"Yeni Hayat" satan ak saçlı nine
Bir duvar dibinde el açar kimi
Yalvarışı ninni olur dudağında
Bir anadır çocuğu kucağında

Garip İstanbul'umun türküsü
Gelseler bir araya beşi onu,
Yaşayanlar görmeden rahat yüzü,
Hepsinin bükük boynu,
Hepsinin mahzun yüzü" ●

şiir üzerine derlemeler / 10(*)

● Derleyen: **Subutay HİKMET**

* Şiir, (...) bilinçaltının, içgüdülerin somutlaşmasıdır bir anlamda.

Şiir, bir zamanlar dış nesnelere karşı kullanılan bir büyüyse, şimdi insanın kendi içine, kendine yönelmiş bir büyüdür. Şiirin işlevleri okurların, dinleyicilerin bilinçaltını eyleme geçirmek, bu büyüsel işlevleriyle bu gizel güçleriyle, uygarlığın en gizli, en geçerli yasaları olagelmiştir.

(Osman Serhat Erkekli; "Şiir Okulu / 11", Saçak - Şiir Dergisi, Ekim - Kasım - Aralık 1978, Sayı: 23, Sayfa: 3)

* Şairin lisanı, nesir gibi anlaşılmak için değil, fakat duyulmak üzere vücut bulmuş; musiki ile söz arasında sözden ziyade musikiye yakın mutavassıt bir lisandır.

(Ahmet Haşim, Saçak - Şiir Dergisi, Temmuz - Eylül 1978, Sayı: 22, Sayfa: 3)

* Şiir nesirden başka bir hüviyet, musikiden başka türlü bir musikidir.

(Yahya Kemal; Saçak - Şiir Dergisi, Temmuz - Eylül 1978, Sayı: 22, Sayfa: 3)

* Şiir, dilin musiki kabiliyetidir.

(Ahmet Hamdi Tanpınar, Saçak - Şiir Dergisi, Temmuz - Eylül 1978, Sayı: 22, Sayfa: 3)

* Şiir akılla plastik sanatlar ve musiki arasında rakseden bir sanattır.

(Mustafa Şekip Tunç; Saçak - Şiir Dergisi, Temmuz - Eylül 1978, Sayı: 22, Sayfa: 3)

* Şiir, zarif bir düşünce ile kaynaşmış musikidir. Düşüncesiz musiki sadece musikidir; musikisiz düşünce de sadece nesirdir.

(E. A. Poe; Saçak - Şiir Dergisi, Temmuz - Eylül 1978, Sayı: 22, Sayfa: 3)

* Renk ahengi, ses ahengi, şekil ahengi, fikir ahengi, hayal ahengi... Hepsi kimyevî bir alâkaya mümasil bir incizap ve izdivaç ile bir musiki vücuda getirir ve mahsus bir maksatları olmadığı halde neticede birleşirler.

(Abdullah Cevdet; Saçak - Şiir Dergisi, Temmuz - Eylül 1978, Sayı: 22, Sayfa: 3)

* Şiir, dil içinde dil yaratmaktır.

(Paul Valéry; Saçak - Şiir Dergisi, Temmuz - Eylül 1978, Sayı: 22, Sayfa: 3)

* Şiir, kelimeler dilidir, tesadüfün kelime kelime yenilmesidir.

(Mallarmé; Saçak - Şiir Dergisi, Temmuz - Eylül 1978, Sayı: 22, sayfa: 3)

* Resim sessiz bir şiir, şiir konuşan bir resimdir.

(Simonides; Saçak - Şiir Dergisi, Temmuz - Eylül 1978, Sayı: 22, Sayfa: 3)

* Şiir öyle bir ayrı dildir ki başka hiç bir dile çevirilemez; hatta yazılmış göründüğü dile bile.

(Jean Cocteau; Saçak - Şiir Dergisi, Temmuz - Eylül 1978, Sayı: 22, Sayfa: 3)

* Şiir, nesre kabili tahvil olmayan nazımdır.

(Ahmet Haşim; Saçak - Şiir Dergisi, Temmuz - Eylül 1978, Sayı: 22, Sayfa: 3)

* Şiir, aklı yâni bilinci atmaz; amacı bilinçaltını bilince çıkarmak ve sonra sihirli bir dönüşle bilinci bilinçaltına mal etmektir.

(Pierre Mille; Saçak - Şiir Dergisi, Temmuz - Eylül 1978, Sayı: 22, Sayfa: 3)

* Şiir, aklın en üstün niteliğini ortaya koymak için girişilen bir düşünce idmanıdır.

(Paul Valéery; Saçak - Şiir Dergisi, Temmuz - Eylül 1978, Sayı: 22, Sayfa: 3)

* Çocuğun dünyası şiir dünyasıdır. Çocuk şiir dili ile konuşmaya başlar. Çocuğun dili şiir dilidir. Şiir bir dilin bahtlı kelimelerinin mucizesi değil mi? Çocuğun konuştuğu kellmelerin sayısı çok azdır. Ama, meramını anlatır bize. Çocuk özü konuşur.(..) Çocuk rüya içinde yaşar. Ona seslenen şiir de, rüyânın dilini kullanmak mecburiyetindedir. Şiir de bir rüyânın çocuğu değil mi?

(Mustafa Ruhi Şirin; "Aylık Dergi - Şiir Özel Sayısı 2", Temmuz - Eylül 1982, Sayı: 44 - 46, Sayfa: 47)

* Şiir, yazınsal türlerin anası. Sözün kanatlı olanı. Üstelik de tanıma gelmeyeni.(..) Tanımlamak gerekmez onu; okumak, sevmek gerekir.

(Ali Püsküllüoğlu; "Aylık Dergi - Şiir Özel Sayısı 2", Temmuz - Eylül 1982, Sayı: 22, Sayfa: 50)

* Şiir yalnız kalmış insana bir umut ışığı yakabilir.

(Mehmet Atilla Maraş; "Aylık Dergi Şiir Özel Sayısı 2", Temmuz - Eylül 1982, Sayı: 44 - 46, Sayfa: 73)

* Şiir, söz sanatlarının en çok incelik isteyeni, en az su götüreni.

Şiir, öncelikle bir teksif (yoğunlaştırma) sanatı. Şiir kalıbına yoğunlaştırılmamış duygu ve düşünce dökene şair değil,(..) manzumeci denilebilir.

(..) En çok da tecrit (soyutlama) sanatı şiir.

Sözlüksüz şair olmaz. Şairin gücü sözlüğüdür.

(D. Mehmet Doğan; "Aylık Dergi Şiir Özel Sayısı 2", Temmuz - Eylül 1982, Sayı: 44 - 46, Sayfa: 80) ●

sancı

Mustafa YILDIZ

Salt kendisi değildir hiçbir şey
Acıda bal balda acı vardır

Ortaya çıkmayan gerçeğin ardında
En azından bir yalancı vardır

Kimi tanrılı kimi tanrısız
Herkesin bir inancı vardır

Nerede yendiyse çirkin güzeli gerçeği yalan
Orada hatırı sayılır bir sancı vardır

acılar ve anılar

● Enver ATILGAN

1968 yılı sonbaharında Türkiye Öğretmenler Sendikası (TÖS) **Erganl** şubesini ziyaretleri sırasında, sendika lokalinde işçi, köylü, memur, öğretmen ve esnaftan oluşan, kalabalık bir topluluğa dört saat süreyle hitabeden Genel Başkan **Fakir Baykurt**, dakikalarca alkışlanmıştı. Görüş ayrılıklarına karşın; gerçek bir demokrasi örneği sergileyen **Erganl** halkı, **Fakir Baykurt**'u bağrına basmıştı. Ülke çıkarlarını öngören bu bütünleştirici konuşma, olumlu etkisini göstermiş olacak ki toplantının bitiminde, herkes **Fakir Baykurt**'u kutlamak için sıraya girmişti.

İçlerinden biri **Fakir Baykurt**'a: **"Sizi yaşlı sanıyordum. Genç olduğunuzu görünce nasıl sevindim bilemezsiniz. Çünkü siz yalnız öğretmenlerin umudu değil, tümümüzün yani halkımızın umudusunuz. Sizi başımızda görmek istiyoruz."** demişti.

En baştakilerse, ona yıllarca acı çektirmekten geri kalmadılar. Sürgünler, açığa alınmalar, işkenceler, hapisler birbirini izledi. 12 Martta vurgun yiyenlerin başındaydı. On bir ay hapis yattı. Sonunda, tarihi savunmasıyla, TÖS aklandı.

1968'de TÖS Ergani şubesini ziyaret eden TÖS Genel Başkanı Fakir Baykurt, öğretmenlerle bir arada. (Soldan sağa) Abdüssamet Kaymaz, Zülküf Bozkurt, İlköğretim Müdürü Remzi İpek, TÖS Şube Başkanı Enver Atılgan, TÖS Genel Başkanı Fakir Baykurt, İlköğretim Müdür YardımcısıNazif Kızıldağ, Mesude Aydın, Gülseren Gök, İlköğretim Müfettişi Hıdır Takak, Gülseren Hanım.

8 Temmuz 1969'da **Kayseri**'de **Alemdar Sineması**'nda TÖS'ün yıllık olağan kongresini sürdürürken, otuz bin gerici ve köktendincinin saldırısına uğradık. Dokuz yüz ilerici, Atatürkçü öğretmenin dört saat ecel teri döktüğü olaydan, **Fakir Baykurt**'un cesur girişimi sonucu, **Fehmi Paşa** sayesinde, askerler tarafından, ölümün eşiğinden döndürülmüş; diri diri yakılmaktan son anda kurtulmuştuk.

24 yıl sonra bu kez 2 Temmuz 1993 günü **Sıvas**'ta (**Kayseri**'de olduğu gibi) cuma namazından sonra, sayıları on bini bulan köktendinciler **"şeriat isteriz"** diyerek ayaklanıp, **Pir Sultan Abdal** kültür etkinliklerine katılan, başta ünlü yazarımız **Aziz Nesin** olmak üzere, ülkenin ilerici, Atatürkçü, demokrat yazar, çizer, şair ve halk ozanlarını **Madımak Oteli**'nde yedi saat süreyle taşlayıp, sonunda gözlerini kırpmadan diri diri yaktılar. Biri yabancı uyruklu olmak üzere 36 yurttaşımız, 37 güzel insan, yaşamını yitirdi. Olaylarda **Pir Sultan Abdal**'ın ve **Atatürk**'ün heykelleri parçalandı. Ünlü sanatçılarımızdan **Aziz Nesin, Lütfü Kalell, Öner Yağcı, Burhan Günel, Hıdayet Karakuş** ve bunlarla birlikte olan değerli dostlarımız şans eseri kurtuldular. Altmış yaralı yurttaşımıza acil şifalar diliyorum. Yaşamını yitiren 37 güzel insanın gömütleri ışıklarla dolsun. Bu katliam, ulusumuzun yüreğinde, sonsuza değin kanayan bir yara olarak kalacaktır.

Sevgili **Fakir Baykurt** mektuplarında **"Yazdığın haberleri okur ve düşünürken burnumun direği sızladı."** diyordu. Bu tümce, onun yabanellerde, yıllardır dostlarının ve ülkesinin özlemiyle yaşadığının kanıtıydı. Bu kez vereceğimiz beterin beteri karahaber, keşke burnunun direğini sızlatsa; eminim dinmeyen bir acıyla yüreğini de sızlatacak. Bizi bağışlasın; ona, hiç sevinçli bir haber veremedik.

Bu kez sevgili **Fakir Baykurt**'a onun da çok sevdiğini bildiğimiz KIYI dergisinin mimarı sevgili dostumuz şair ve yazar **Ahmet Özer**'in **Cumhuriyet** gazetesi **"Yunus Nadi Ödülleri"** yarışmasında **Hüseyin Yurttaş**'la paylaştığı **"Yayınlanmamış Şiir Kitabı"**nın birincilik ödülünü, 29 haziran günü **Türk - İslam Eserleri Müzesi** (**İbrahim Paşa Sarayı**)'nde yapılan ödül törenindeki izlenimlerimi, görüp konuştuğum sanatçı dostlarımı anlatacaktım. Disk Genel Başkanı Sayın **Kemal Nebioğlu**'nun selam ve sevgilerini iletecek, konuştuklarımızı yazacaktım. Ama olmadı.

2 Temmuz 1993 günü akşamı konuğum olan sevgili can dostum **Ahmet Özer** ve sayın eşi **Nazlı** öğretmenle ailece çaylarımızı yudumlayıp, edebiyattan, ödül töreninden, dünya tatlısı şair **Ömer Kayaoğlu**'ndan sözederken, yanılmıyorsam saat 23.00'ü gösteriyordu. TV'nin birinci kanalından karahaberi duyunca, donup kaldık. Sanki dilimiz tutulmuştu. Kimse konuşmuyor; daha doğrusu konuşamıyordu. Tüm dikkatimizi televizyondan verilen habere yöneltmiştik. **"Pir Sultan Abdal Kültür Etkinlikleri"**nde köktendincilerin yazar, çizer, şair kırk yurttaşımızı, **Sıvas**'ta **Madımak Oteli**'nde yaktıkları haberi veriliyor, facia tüm dehşetiyle gösteriliyordu. Bu tüyler ürpertici durum o anda 8 Temmuz 1969'da meydana gelen **Kayseri** olaylarını tüm dehşetiyle yeniden yaşatmıştı bizlere. Böylece sevinçli haber, bir başka mektuba ertelenmiş oluyordu.

Fakir Baykurt'tan aldığım mektupta "ÖZYAŞAM"ını yazdığını ve sonuna geldiğini belirtiyordu. Bu yapıt, aynı zamanda, ülkemizin 64 yıllık eğitim tarihinin tarihsel bir belgesi olacaktır. **Fakir Baykurt**'un çileli çocukluk yıllarını, **Köy Enstitüsü** yaşamını, çileli olduğu kadar, onurlu TÖS dönemini, 12 Mart ve 12 Eylül'ün acılı yıllarıyla birlikte, birçok olayı da kapsadığına inanıyorum. Sevgili okurlarımıza sevineceklerini umduğum bu güzel haberi vermekten kıvanç duyuyorum.

Sevgili **Fakir Baykurt**'a başarılar diliyor, özlem dolu selamlar, sevgiler ve saygılar sunuyorum. ●

İstanbul, 3 Temmuz 1993

1993 yunus nadi, yayımlanmamış şiir kitabı ödülü sahibi, şair

ahmet özer'le söyleşi

● Söyleşen: **İbrahim DİZMAN**

- Adınız her zaman 70'li yılların şairleri içinde anıldı. Şiiriniz sözkonusu yıllardan süzülüp geldi ve belli bir çizgiyi sürdürüyor. Bu anlamda, şair kimliğinizi ve şiirinizin çizgisini nasıl değerlendiriyorsunuz?

- Sevgili İbrahim, 70'li yıllarda değilse de 80'li yıllardaki şiir serüvenimize tanık olmuş bir kişisin. Gerek 70'li gerekse 80'li yıllar bizim konumumuzdaki şairin gündemine, insana ve insanlığa karşıt ne varsa dağlar gibi seriverdi. Sanatımız yaşamımızla iç içe geçmiş, ürettiklerimize kan sıçramıştı. 80'li yıllar sanatçının önüne iki seçenek koyuyordu: Biri kaynağından aldığı özsuyunu yaşamın bütün kılcal damarlarına doldurmak, diğeri bir yerde teslim olmaktı. Yaşadığımız yıllar, bu yol ayrımını bir güzel belirledi. Yeteneğinin çapını önceden kavrayanlar, bu alandaki üretimlerini düğümlediler. Bir kısmı da 'değişen zaman ve değişen koşullar'a göre parsayı toplamak yarışında kendilerini 'yeniden gözden geçirdiler'. Siyasal alanda yaşanılanlar karşısındaki umutsuzluk ise nice kişinin yıllardır karşı çıktığı 'değer yargılarıyla' bütünleşmeyi sağladı.

70'li yılların gerek şiir, gerekse politik alandaki birikimi ince elenip sık dokundu. O yıllardan süzülüp gelen şiirle, bu şiirin öznesi olan şairin yaşanan ve yaşatılan karşısında eleştiri ve özeleştirisini yaptığı inancındayım. Bugün özeleştiri adına, yaşanılan ve yazılanlara inkârcı bir boyutta yaklaşmak, bir sanatçının kimlik erozyonuna uğramasıdır derim. Tarihin ve toplumların geçmişten geleceğe yaşadığı ve yaşayacağı nice birikimi, kısa bir zaman dilimi içinde değerlendirip, gelgeç yorumlar yapmanın yararına inanmıyorum.

Bugün yaşları elliye tırmanan kişiler olarak, şiirimize, sanatımıza sıçrayan kanlardan söz etmiştim. Yaşamın ve sanatın bu karmaşık yapısından hareket ettiğimiz zaman, insanın gündemini dolduran ne varsa, bir çoğumuz gibi, benim de şiirimde uç verdiği bir gerçektir. Burada özellikle şunu belirtmek isterim. Sanatçı yaşadığı toplum ve onu kuşatan dünyada, sanatsal duyarlığı ve kültürel birikimiyle bir sorumluluk bilinci içinde değişim ve dönüşün olgusuyla yüz yüzedir. Bu değerlendirmenin ışığında şiirimiz, politik bir sürecin yatağında akarak gelişti. Buradaki değerlendirmeyi günübirlik bir anlayış olarak değil, tarihin ve toplumun tekerleğinin dönme yönüyle boy atan, gelişen, değişen, insanlığın ortak paydalarıyla soluklanan bir çizgide yürümek olarak algılıyorum. Burda şunu belirtmek isterim; yaşadığımız dünya, son çeyrek yüzyılda hayli değişik olaylara tanık oldu, insanın gündemi değişti; nice ayrıntıları algılamaya zaman kalmadı. Ancak yazmayı bırakmadık. Salt işimizin şiir yazmak olduğunu düşünmeden, yaşamlarımızla sanatımızı özdeşleştirerek, insansal olanın yanında yer alarak ve bu değerlere karşı olan ne varsa onunla hesaplaşmayı sürdürerek, edebiyatın onuruna sahip çıkmayı bir görev bildik.

- Yunus Nadi Ödülü'nü alan ve önümüzdeki günlerde şiir okuruyla buluşacak olan "Aşklar Yedeğimde Ömrümüzün" adlı yapıtınızda hangi izlekleri işlediniz?

- Okurlarımızın, şiirimizi yakından izleyenlerin bildiği gibi ilk kitabım 1981'de yayımlandı. Bu kitapta yer alan şiirler, 60'lı yılların ortalarından süzülüp gelen, yaşamın içinden damıtılan düşünceler, duygulardı. Kendi yaşamlarımızdan çok başkalarının yaşadıklarıydı, ülkemizdi, dünyaydı. Bizim kuşak dünyayla tanışmanın şaşırtıcı boyutunda, bireyselden evrensele uzanan köprüden ilk geçendir diyebilirim. Önümüze serilen son derece zengin ufuklar vardı. Bu ufkun büyüsüyle de şiirler yazdık. Ardından diğer kitaplarım geldi. 1984, 1987 ve 1990 yıllarında üç yıllık arayla dört kitabım yayımlandı. Her kitabımla istediğim şiire biraz daha yaklaştım. Şiirin zorluğunu, içeriğinde yer alması gereken estetik boyutu göz ardı etmeden, kendimden dünyaya uzanan bir zaman diliminde yürümenin gerekliliğini, yıllardan öğrendim. 1990 - 1993 yılları arasında yazdıklarımla, daha öncesinde kitaplarıma girmeyenler, dergilerde yayımlandıktan sonra dil, anlatım, duyarlık söylem açısından yeniden ele alınarak, bir toplam oluşturuldu. Söz konusu ödüle bu dosyamla katıldım. Bilindiği gibi birincilik ödülünü aynı kuşaktan şair arkadaşım **Hüseyin Yurttaş**'la paylaştık. Bu bana ayrı bir kıvanç vermiştir: Dünden bugüne söylediklerimizin sağlam bir dokumayla örüldüğü gerçeği, tarihin önünde tüm diriliğiyle duruyor.

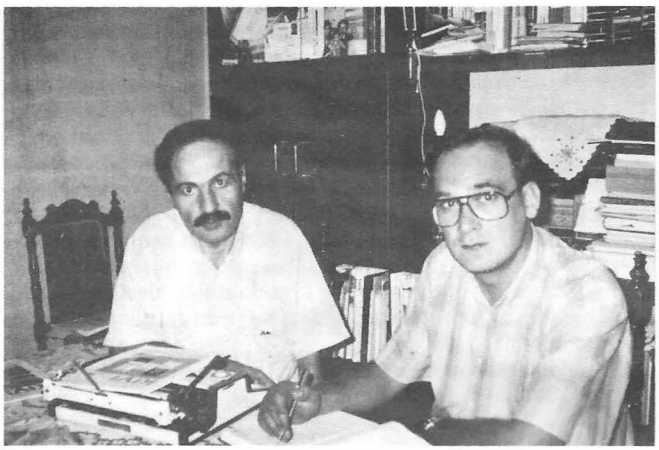

Ahmet Özer - İbrahim Dizman, Trabzon, Eylül 1993.

Yakında kitaplaşacak olan dosyamı bütün ayrıntılarıyla okurlarımıza anlatmak bilmem nasıl olur? Ancak şu bir gerçek, aynı yıllarda yazsak da aynı toplumsal gerçekliğin bir parçası olsak da şiirlerimizde değişik bir boyutun olduğuna, farklı söylemleri yakaladığımıza kitaplarımız birer kanıttır. Yalnız, burda okurun bir şey dikkatini çekmiş olsa gerek. Bunca karmaşanın, bunca ölümün, savaşların, insana karşı acımasız baskının yoğunluğu içinde, nice sanatçının şiirine, öyküsüne, kitaplarına 'aşk' sözcüğü biraz daha sığınır oldu. Bu yitirdiklerimizle avunmak mı? Özlemi çekilen bir olgu mu? Yaşamaya olanak bulunmayan bu güzel duygunun gündemde tutulması mı? Yoksa kirletilen nice güzellikler arasında insanlık kadar eski bir yüce duygunun büyüsünün üstüne kanat germek mi oluyor? Dilerseniz bu soruları ortak düşünelim. Ancak kendi şiirimde şunu belirtmek isterim: Aşk ayracı bana bütün yaşadıklarımızı anımsatıyor. Bir yerde uzun ömürlü dünyanın içinde, kısa ömürlü insanın, beraberinde neler taşıdığını, çok kişiye anlatmaya çalıştık. Aşkı, sevgiden sevgisizliğe, ölümden dirime uzanan nice karmaşada, yüreğimizle beynimizi, genel anlamda yaşamımızı dolduran ne varsa içine alan bir olgu olarak değerlendiriyorum. Bu değerlendirmenin ışığında, kuşkusuz yaşananla yaşanmışlar ve yaşanacaklar arasında insan bir yorum yapıyor: Doğanın giderek kirlenmesi, insanın insanı anlamak istememesi, savaşlar, insanlığı tehdit eden terör, hızlı silahlanma ve baskı düzenleri, duyarlı insanlara her gün acı veriyor. Bu kirlilik içinde duru, saydam, elle tutulur, sevilecek neler varsa, bunun ardından bir koşu gidiliyor. Yitirdiklerimize özlem de var, yitirmememiz gerekenleri koruma tavrı da... Sanatçının aydın ol-

masının gerekliliği de burda kendini gösteriyor sanırım.

- Bu çalışmanız, şiirle geçen otuz yılın hangi yönelimlerine (arayışlarına) denk düşüyor?

- **Aşklar Yüreğinde Ömrümüzün** adlı çalışmam, büyük ölçüde yaşanılanlara izdüşümü oluşturuyor. Ancak, burda şunu belirtmekte yarar var: Yaşamın kendisi başlı başına bir sanat olmaz. Eğer öyle olsaydı, sanatçı diye bir kişi ortaya çıkmazdı. O açıdan yaşamın içinde gizil bir güç olarak var olan sanatı, sanatçı duyarlığı ve yorumcu tavrıyla kendimden dünyaya aktarmak istiyorum. Yazdıklanmla yaşamın tanıklığını taşırken, insanın bulunduğu yeri de saptamaya çalışıyorum. Bu yer kimi zaman acımasız bir görünüm olarak beliriyor. Alabora olan değerlerin yaşamdaki yeri, yitip giden güzellikler, değişen doğa ve kentler, duyarsız bir toplumda duyarlı olmanın sanatçıya verdiği acılar, değişen ve değişmeyen değerler karşısında geçen yıllarla oluşan duyarlık, şimdiye değin gözünün önünde olmasına karşın göremediğin bir güzelliğin şaşırtıcı boyutu, kesilen bir damardan ince ince akan kan gibi bir yerlerden sızıp dizeye dönüşüyor. Kuşkusuz bu olumsuzluklara şaşırtıcı haberler, insan onurunu yangın yerine çeviren durumlar da ekleniyor. Ancak bir bakıyorsun yepyeni bir insanla karşılaşıyorsun, yeni bir ülke, yeni bir yer görüyorsun, insanın o en büyülü yanı olan duyarlığını havalandıran, onun insancıl boyutunu genişleten bir nice güzellik yaşadıklarınızla kesişiyor. Özellikle bizlerin konumunda olan, sanat ve kültürün merkezleri olarak bilinen büyük kentlerin ötesinde yaşamanın kendi iç hesaplaşmasını da düşünürsek, bir büyük gerilim içindeki yaşamı, yazdıklanmıza sığdırmaya çalıştığımız gerçeğiyle baş başayız.

Gerçekten otuz yıla yakın bir zamandır yazıyorum. Bu yazdıklarım arasında kuşkusuz şiir başta. Ancak zaman zaman yaşadığım toprağın, tanıdığım kişilerin, tarihin derinliklerinde kalan ve benim için hep bir büyü taşıyan konuların da yazılması konusunda içimden gelen bir coşkunun ardına takılıp gittiğim oluyor. Nitekim son on yıldır üç kitap tutarında değişik konularda yazılarım yayımlandı. Bir yazı konusu kendini size yazdırmak istiyorsa, içinizdeki zile bir yerlerden basılır. Artık dayanılmaz bir gerilimin içindesiniz. Şiirde aradıklarım başka. Güzel bir şiir okuduğumda, şiir adına kıvanç duyuyorum. Dil adına, dilimiz adına onur duyuyorum. Kimi dergiler yetenekli insanlara kapalı. Nice başarılı, nice değerli ürünler yayımlanmamakta. 80'li yıllarda öne çıkarılan 'sanatçı'ların yetenek boyutunu gördük. Kimi kişiler de yazdıklarının ne anlama geldiğini daha öğrenemeden bir yarışa giriyorlar. Öncelikle sevgili Uğur Mumcu'nun deyişiyle 'bilgi sahibi olmadan fikir sahibi olunduğu' bir ülkede sanatın ne anlama geldiğini, şiirin ne olduğunu bilmeden, bu alanda yoğun bir üretimin varlığı bir gerçek. Bu insanlara, yazdıklarının bir anlam taşımadığını anlatmak da zor. O nedenle, senin arayış dediğin bu uzun yolculuğa, bu alanda söz sahibi olmaya kararlı insanın çok erkenden çıkması gerekiyor.

- Kıyı, bir derleme dergi olmanın ötesinde, edebiyat araştırmalarına, incelemelerine geniş yer veren, bir okul olma özelliğini taşıyan ender dergilerden biri. Siz bu derginin yönetmeni konumundasınız. Kıyı'nın mutfağından, Kıyı'nın kendisi ve edebiyatımız nasıl görünüyor?

- Kıyı ile ilgili bir soruya bu söyleşimizde bir yanıt vermek nasıl olur bilmem, ancak üretkenliğimizin bir yerde boy attığı bir alan olması, sanırım sana da bu konuda soru sormayı gerektirir bir durum ortaya çıkarıyor.

Sevgili İbrahim, daha önce dergide, Kıyı'lar tarihini geçmişte üretilenleri ayrıntılı irdeleyen, çok yönlü tanıtan yazılar yayımlandı. Bunu okurlarımız da yakından biliyor. Buradan geçmişe baktığımızda ardımızda tam 141 sayı var. Son dönemde ise kesintisiz 90 sayı. Özellikle son dönem Kıyı'sında çok yönlü emeğimiz kendini gösteriyor. Öncelikle bir derginin bir aylık serüveni başlı başına mimari bir olgu. Gelen yazılar, şiirler, belirlenen gündem gereği, o ay dergide yer alması gereken konular, "kıyı'dan" bölümünden okura ulaştırılması gereken taze haberler, sanat kültür olaylarının dökümü ve her ay -54. sayıdan bu yana- düzenli olarak yayımlanan bir 'atardamar' bölümü. Şimdi tüm bunlara, bir ayda yer alması gereken ürünlerin bütünlüğü, onların dizilmesini izlemek, düzeltisini yapmak, film aşamasına değin gerekeni yoğurmak, ardından basım ve postalama işleriyle yoğrulmak... Bunlar işin teknik yanını oluşturuyor. Dilersen biraz da içerikten söz edelim: Öncelikle şunu belirtmekte yarar var: Bize gelenler içinde en iyiyi seçerek okura sunduk. Her derginin bir okur kitlesi var, bu gözetilmek zorunda. Biz de bu ilkeden ayrılmadık. Ancak, yazdığını bir kez olsun okumadan gönderen, nice okur yazarla karşılaşmak gerçekten üzücü oluyor. Kıyı'yı küçümseyip, ikinci sınıf ürününü göndermeyi amaç edinenlerin ününe bakılmaksızın ürünlerini dikkate almadık. Derginin sevilen, aranan, ilgiyle izlenen bir boyutu oldu. Zaman zaman nice telefonlar gelir, derginin çıkışındaki gecikme nedeniyle merakını dile getirenler sonucu öğrenmek isterler. Bizim benzetmemiz değil, okurdan gelen bir yargı, 'Kıyı, bir zamanların Varlık dergisini andırıyor' sözü, bir yerde bizim de bir 'okul' görevi gördüğümüzü belirliyor. Burda bir değerbilirlik görevi de az değil. Şimdiye değin sesini duyuramayan, yazıları itilen, yazdıklarına bir ortam bulamayan nice yazarlara, şairlere bir kucak açma söz konusu. Bunun yanında eğitim kültür ve sanat geçmişimizde birer değer olanlara ulaşmaya çalışıldı. Ulaşıldı da... Bir de bu iklimde yayımlanmanın bir bedelini ödeme sorumluluğu içinde olaya bakılınca, 90 sayıdır süren birikim okurla bütünleşmiş oldu.

Burdan bakıldığında son derece kötü ürünler, ikinci kişiyi ilgilendirmeyen polemikler, yalınkat değerlendirmeler... dergide yer almadı. Özet olarak edebiyatımızın hangi düzlemde olduğunu kavrayabilmek, bir yerde dergi yönetmekle daha da kolaylaşıyor. Dergi yönetmenlerinin üstlendiği ağır sorumluluk, onların üretkenliğini de büyük ölçüde engelliyor diyebilirim. Hep olumsuz yanlardan söz ettim sanırım. Biraz da güzelliklerden söz edelim. Değişik alanlardan, yurdun dört bir yanından gelen nice türdeki yazılar senin elinde biçimleniyor, yeni bir yazı karakteriyle soluk alıyor, fotoğraflar, karikatürler bu mozayiği tamamlıyor. İnsan kendi yazdığı bir yazıyı bile bir dergi çerçevesinde yeniden okurken bir başka tadı yakalıyor. Derginin ilk okuru olmak, onu dünyaya yeni gelen bir çocuk gibi görmek, her ay bu duyguyu tazelemek, bir uzun maratonda soluksuz bir koşuya durmak, kendi içinde heyecanlar, sevinçler, umutlar, tazeliyor. Bunun gerilimi de eksik olmuyor. Mektuplar, özellikle mektuplar, kapalı zarflarda taşınan nice coşkular da bizler için yaşama sevinci oluyor. Ne olursa olsun yorgunluğu gerilimi, sevinci, bir nice sıkıntıyı bir başka alanda böylesine iç içe yaşamak olası değildir sanırım. Bu dergi Kıbrıs'ın Mağusa'sına gider, Kanada'ya uğrar, Berlin'i şöyle göz ucuyla süzer, Trakya'ya uçar, Diyarbakır'ı da unutmaz. Sana da yıllar önce hem de içinde kendi ürününün yer aldığı bir dergi olarak, **Şırnak** dağlarında helikopterden atılırdı değil mi?

- Edebiyat alanında bu beşinci ödülünüz. Aldığınız ödüllerin çerçevesinde Yunus Nadi adının şiirinize kazandırdığı boyut üzerine neler söylemek istersiniz?

- **Cumhuriyet Dergi**'de (4 Temmuz 1993, Sayı: 380) benimle yapılan söyleşide de belirttim, edebiyat yaşamımda aldığım ödüllere Yunus Nadi adının katılmasından kıvanç duyuyorum. Katıldığımız yarışmalarda adına ödül konan kişiyle, düşünsel bazda örtüşen bir anlayışı taşımak gerekiyor. Ürün olarak, hiçbir şair ve yazarın bir diğeriyle örtüşen bir biçemi taşıması olası değildir. Ancak özde bir birliktelik aranmalı derim. **Cumhuriyet** gazetesi bir yerde kültürel yaşamımıza bir okul niteliği katmıştır. Bu nedenle de okuru olunan bir birimden, boy veren bir ödülün Kurtuluş Savaşımızın basın öncülerinden birinin adıyla özdeşleşmesinden payımıza düşeni alabilmenin kıvancını taşıyorum. Bu ödülün edebiyat alanındaki boyutuna, demokrasiden, sosyal yaşamdan, laik düşünceden, eğitim, kültür ve sanat alanından çağdaş motifler ekleniyor. Bu alandaki çabama yeni ufuklar kazandıran bu ödülün, şiirime olduğu kadar yaşamıma da kattığı sorumlulukla, daha yeni, daha özgün çalışmaların ardından gitmeme bir kapı aralanıyor.

- Bu söyleşi nedeniyle, size içten teşekkür ediyorum.

- Ben de bu konudaki görüşlerimi açıklama olanağı bulduğum için teşekkür ederim. Birlikte çok şeyi göğüslediğimiz bu ortamda, daha nice güzelliklerle beraber olalım diyorum. ●

orhan veli

● Mehmet GÜLER

İstanbul'u dinliyorum, gözlerim kapalı;
Önce hafiften bir rüzgâr esiyor;
Yavaş yavaş sallanıyor
Yapraklar ağaçlarda;
Uzaklarda, çok uzaklarda.
Sucuların hiç durmayan çıngırakları;
İstanbul'u dinliyorum, gözlerim kapalı.

Aylardan Mayıs.

İstanbul Boğaz'ı baharistan gibi.

Gözlerimiz açık ya da kapalı, farketmez. İstanbul'u dinleyeceğiz bu gün.

Rumelihisar'da otobüsten iniyorum. Tevfik Fikret'in komşusu Orhan Veli'ye uğrayacağım. Ilkyazın güzel bir gününde "merhaba!" diyeceğim ona. Resim çektirip söyleşeceğim.

Ilkyazdan, en çok da Orhan Veli'den etkilendiğimden olmalı, içim duygu dolu. Neye dokunsam, nereye baksam her şey şiir oluyor.

Düşünüyorum da, Tevfik Fikret gibi Orhan Veli de edebiyat tarihine mal oldu. Bir çeşit klasikleşti. Bu tür yazarları, şairleri çoğunlukla edebiyat kitaplarından, ansiklopedilerden öğreniyoruz. Onlar bu büyük yazarları, sanatçıları hep belli bir çerçeveye tutsak ediyorlar. Kuru, resmi bilgilerle anlatıyorlar. Gülmeyen bir yüzle çıkartıyorlar karşımıza. Bu yüzden de bu büyük yazarlar, şairler yeteri kadar tanınmıyorlar, okunup sevilmiyorlar.

Ben, tüm sanatçıları, en çok da Orhan Veli'yi bu çerçevenin içinden çıkarmak istiyorum. Başarabilecek miyim bunu, bilemiyorum. İnanıyorum ki onlara asık yüzlü durmak değil, gülmek yakışıyor. Örneğin, Orhan Veli'yi Boğaz'ın sularına baktırırken yeni bir şiir yazdırabilirim, resim yaptırabilirim ona. Bir güzele sevdalandırabilirim. Urumelihisarı'na oturtup bir türkü tutturtabilirim. Daha ileri götürüp rakı şişesinde balık bile yapabilirim onu.

Boğaz'dan ışıklı, mavi sular akıyor. Çocuklar, yaşlılar oltalarını suya sallandırmışlar. Anadolu, Trakya yakası karşılıklı birbirine gülüyor. Denizde motor, sandal, vapur sesleri. Yapılaşmanın olmadığı sırtlarda çam, ardıç yeşili. En çok da erguvan moru. Renk seline dönüşen sırtların gölgesi düşmüş sulara. Karşı kıyılar birbirine kavuşup öpüşüyor, yeniden ayrılıp yeniden öpüşüyor. Boğaz Orhan Veli olmuş bu gün. Boğaz şiir olmuş.

Orhan Veli'nin heykeli bir parkın içinde.

İstanbul'da Boğaziçi'nde,
Bir fakir Orhan Veli'yim:
Veli'nin oğluyum,
Tarifsiz kederler içinde.

Orhan Veli bir taşın üstüne oturmuş. Elinde açık bir kitap var. Tarifsiz kederler içinde mi gerçekten? Hayır, hiç de öyle gözükmüyor. Durmadan şiirler okuyor. Esin perileri başında. Bir yandan da yeni şiirler kuruyor kafasında. Gözleri ışıltılı bir güzellikte. Bilgece, şairce gülüyor insanlara. Yoldan geçen, parkta gezinen güzellere çapkınca bakıyor. Onlardan biri yakasındaki gülü düşürse, tıpkı şiirinde olduğu gibi hemen uzanıp verecek ona.

Oturmuş da bir türkü tutturmuşum;
"İstanbul'un mermer taşları;
Başıma da konuyor, konuyor aman,
martı kuşları

Orhan Veli oldukça keyifli gözüküyor. Gerçekten de martılarla dost, erguvanlarla arkadaş olmuş. Boğazdan geçip giden gemileri yoldaş seçmiş kendine:

Bakakalırım giden gemilerin ardından;
Atamam kendimi denize, dünya güzel;
Serde erkeklik var ağlayamam.

Orhan Veli'nin hemen ayak ucundan taksiler, otobüsler akıp gidiyor. Bulunduğu parkta, deniz kıyısında el ele tutuşmuş sevgililer dolaşıyor. Salah Birsel'in deyişiyle Boğaziçi "şıngır mıngır." Bu güzelliğin Orhan Veli de ayrımında. Böyle olmasa elinde açık

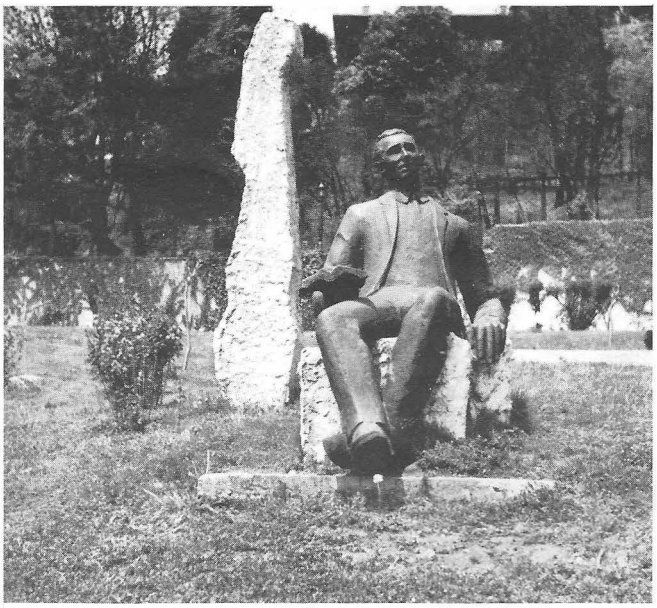

duran kitaptan birkaç sayfa daha çevirip, yeni bir şiire başlar mıydı:

Gemiler geçer rüyalarımda,
Allı pullu gemiler, damların üzerinden
Ben zavallı,
Ben yıllardır denize hasret,
"Bakar bakar ağlarım."

Her sanatçıyı öldüğü yaşında düşünüyorum nedense? Orhan Veli otuz altı yaşında öldüğü için mi, hep gençtir benim gözümde. Kendi gibi şiiri de gençtir. Süsten, bezekten uzaktır. Ara sıra karamsarlığı, hüznü düşündürse de çoğunlukla yaşama sevinciyle dolu şiirleri:

Deli eder insanı bu dünya;
Bu gece, bu yıldızlar, bu koku,
Bu tepeden tırmağa çiçek açmış ağaç.

Orhan Veli'yi hep gençliğin, güzelliğin şairi olarak düşündüğüm için mi ilkyazda çıkıp geldim buraya? Karamsarlığı, ölümü değil; iyimserliği, yaşama sevincini solumak için mi böyle güzel bir günü seçtim? Ben bunları düşünürken kulağıma hoş bir ses geliyor. Bakışımı denizden, gemilerden alıp Orhan Veli'ye çeviriyorum. Onun sesi. Elindeki açık kitap birkaç yaprak daha çevrilmiş gibi. Temiz, güzel Türkçesiyle sevdiğim bir şiirini okuyor bana:

Uyandım baktım bir sabah,
Güneş vurmuş içime;
Kuşlara, yapraklara dönmüşüm,
Pir pır eder durur bahar rüzgârında.
Kuşlara, yapraklara dönmüşüm;
Cümle âzâm isyanda;
Kuşlara, yapraklara dönmüşüm
Kuşlara,
Yapraklara.

Orhan Veli'nin yanına sokulup bir fotoğraf çektiriyorum. Birbirini özleyen, anı fotoğrafı çektiren iki arkadaş gibiyiz. Tunçtan heykelinin yanında bir insan sıcaklığı duyuyorum. Dostluğun, arkadaşlığın sıcaklığı bu, diyorum içimden. Paylaşıldıkça çoğalan sevginin sıcaklığı. Fotoğraf makinesinin objektifine bakarken hafifçe gülümsüyorum. Orhan Veli de gülümsüyor. Gülücüklerimizin aynı karenin içinde durduğunu duymak sevindiriyor beni.

Orhan Veli'nin yakın arkadaşlarını anımsıyorum bu arada. Oktay Rifat, Melih Cevdet'le birlikte üç kişiydiler. Orhan Veli, "Ga-

rip" şiir hareketini bu iki arkadaşıyla başlatmıştı. Modern şiir için cesur, atılımcı, özgün bir çabaydı bu. Garip şiirine "Birinci Yeni" hareketi denmesinin nedeni budur. Başlarda yadırganan bu şiir anlayışı giderek daha iyi anlaşılmış, sevilmiştir. Bu günkü modern, çağdaş şiir hareketinin en büyük öncüsü Orhan Veli ve arkadaşlarıdır. "Garip" şiir hareketinden sonradır ki şiirimiz yepyeni soluk almış, söylem biçimleri kazanmıştır. Orhan Veli, kendini, öz yaşamını anlattığı bir şiirinde bu iki arkadaşından şöyle söz ediyor:

.....
Malda, mülkte gözüm yoktur,
Vallahi yoktur.
Oktay Rifat'la Melih Cevdet'tir
En yakın arkadaşlarım.

Orhan Veli'nin gerçekten de malda, mülkte gözü yoktur. Tüm büyük şairler gibi onun en büyük zevki şiir yazmak, yayımlamaktır. Şiirleri çıkıp kitaplan basıldığında çocuklar gibi sevinir, çılgına döner, öldüğü zaman cebinden sadece yirmi sekiz kuruşunun çıkması da bunun göstergesi değil midir?

Orhan Veli'nin şiiri dar bir gruba değil, geniş yığınlara seslenir. Dili yalın, anlatımı içtendir. Sokaktaki küçük insanımızın yaşamını, duyarlıklannı sokmuştur şiire. Onların sevgilerini, sevdalannı, umutlarını, umutsuzluklarını, yaşama sevinçlerini dile getirmiştir. Bir eleştirmenimizin dediği gibi, "şiirimize ilk kez kasketi giydiren odur." Orhan Veli'den sonradır ki şiirimiz halklaşmış, ayakları yere basmış, güzel Türkçemizin olanaklarından özgürce yararlanmıştır.

Orhan Veli, şiirlerini zaman zaman çelişkiler üzerine de kurar:

Uyuşamayız, yollarımız ayrı;
Sen ciğercinin kedisi, ben sokak kedisi;
Senin yiyeceğin kalaylı kapta;
Benimki aslan ağzında;
Sen aşk rüyası görürsün, ben kemik.
Ama seninki de kolay değil kardeşim;
Kolay değil hani,
Böyle kuyruk sallamak Tanrının günü.

Orhan Veli iyi bir şair olduğu kadar iyi bir çevirmendir de. Moliere'den, Musset'den, Gogol'dan önemli çeviriler yapmıştır. Fransız yazan Lafonten'in fabllerini manzumeleştirerek Türkçeye kazandırmıştır. "Hiçbir dile çevrilemez" denilen şiir, Orhan Veli'nin çevirileriyle asılları kadar güzel olmuştur.

Orhan Veli, şiirimize tatlı bir gülmece havası da sokmuş, onu esprilerle zenginleştirmiştir. Bu anlatımıyla şiirimize güleryüzlü bir görünüm kazandırmıştır. "Cımbızlı şiir" bunlardan biridir:

Ne atom bombası,
Ne Londra konferansı;
Bir elinde cımbız,
Bir elinde ayna;
Umurunda mı dünya!

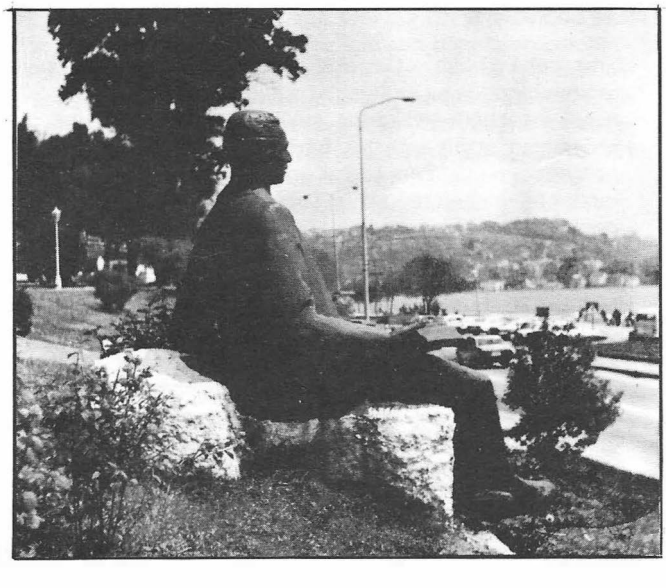

Doğrudan çocuklar için yazmasa da, çocuk edebiyatının en güzel örnekleri sayılacak şiirleri de çoktur:

Gözlerim
Gözlerim,
Gözlerim nerede?

Şeydan aldı götürdü;
Satamadan getirdi.

Gözlerim,
Gözlerim nerede?

."Kuş ve Bulut" şiiri de şöyle:

Kuşçu amca!
Bizim kuşumuz da var
Ağacımız da,
Sen bize bulut ver sade
Yüz paralık.

Ya da "Bayram" şiiri:

Kargalar, sakın anneme söylemeyin!
Bugün toplar atılırken evden kaçıp
Harbiye Nezareti'ne gideceğim.
Söylemezseniz size macun alırım,
Simit alırım, horoz şekeri alırım;
Sizi kayık salıncağına bindiririm
kargalar,
Bütün zıpzıplarımı size veririm.
Kargalar, ne olur anneme söylemeyin.

Orhan Veli'yle şiir deryasına dalınca, zamanın nasıl geçtiğini anlayamıyorum. Saatime bakıyorum, koca gün tükenmek üzre. Gökyüzündeki güneş de kızararak İstanbul'un minareli ufkuna devrilmiş. Aşiyan sırtlarında Tevfik Fikret'e benzeyen kaytan bıyıklı, fesli biri dolaşıyor. "Hoşçakal", diyorum Orhan Veli'ye. "Belki yine gelirim..."

Orhan Veli'den ayrılmak yakın bir dostu yitirmek gibi hüzün veriyor bana. Orhan Veli de kalksa, gelse benimle diyorum içimden. Birlikte yürüsek, onun şiirlerine konu olan serin serin kapalıçarşı'yı, cıvıl cıvıl Mahmutpaşa'yı dolaşsak. Yeni camii önünde güvercinlere yem atsak. Her akşam üstü kolunda iki okka ekmekle evine dönen Montör Sabri'ye uğrasak. Otomobillerin dışı, sinemaların kapısı bedava olan İstanbul'da avereliğin keyfini çıkarsak. Mutfaktaki dolaptan aşırdığımız tereyağını askerlerine yedirsin diye Hitler amcaya götürsek. Eskiler alıp yıldız yapsak, şiirler yazıp eskiler alsak. Harbe giden sarı saçlı çocuğa birlikte hüzünlensek. Urumelihisarı'na oturup birlikte türkü söylesek. Oradan Galata Köprüsü'ne insek, balık tutanları, bacalarını kırıp köprünün altından geçen motorları keyifle seyretsek. Loş kayıkhaneli bir yalının önünde dursak. Gözlerimiz kapalı İstanbul'u birlikte dinlesek. Küfürlerle, şarkılarla, laf atmalarla geçip giden İstanbul yosmalarına baksak. Dalgacı Mahmut şiirini birlikte okusak, yırtılan denizi birlikte diksek. Çok sıkıldığımız zaman da tıpkı Robenson gibi saçlarımız tuz içinde uzak adalara gitsek...

Birkaç adım atıp araba, insan seline karışmak üzereyim ki, yeni bir ses duyuyorum. Dönüp bakıyorum; Orhan Veli. Belli, o da hüzünlenmiş. Hemen yanındaki erguvanlara bakıyorum, dalları çıtırdayarak yeni çiçekler açıyor. Orhan Veli, elinde açık duran kitabını bu arada bir iki sayfa daha çevirip yeni şiirine başlıyor:

Bir duyma da gürültüsünü
Dallarda çıtırdayarak açan fıstıkların,
Gör, bak ne oluyorsun.
Bir duyma da gör şu yağan yağmuru;
Çalan çanı, konuşan insanı.
Bir duyma da kokusunu yosunların,
İstakozun, karidesin,
Denizden esen rüzgârın...

Nasıl duymam. Ben bu sesleri duymak için gelmedim mi buraya?

Orhan Veli'nin sesiyle, şiiriyle daha bir güzelleşiyor İstanbul Boğazı. Kalabalığa karışırken, denizden esen rüzgârı, rüzgârın getirdiği iyot, erguvan kokularını dolu dolu içime çekiyorum... ●

1. dünya kitap ödülü ile ali rıza ertan şiir ödülü birinciliklerini kazanan

çiğdem sezer'le söyleşi

● Söyleşen: **Ali MUSTAFA**

- Dilersen önce ödüllerle başlayalım söyleşimize. İlk kitabın "Kanadı Atlas Kuşlar" Petrol İş Sendikası 4. Geleneksel Şiir Yarışması'nda ödül aldın. İzmir Belediyesi'nin düzenlediği "kadın" konulu yarışmada dereceye girdin. Yarımca Belediyesi'nin düzenlediği festival kapsamında gerçekleştirilen bir yarışmada da ödülün var. Son olarak iki ödülde daha görüyoruz adını: 1. DÜNYA KİTAP ŞİİR ÖDÜLÜ, ALİ RIZA ERTAN ŞİİR ÖDÜLÜ. Ödül onaylanmak mı sence? Bu bağlamda ödüller şiir üretiminde itici rol oynuyor mu? Genelde ödüller üzerine düşüncelerini öğrenebilir miyiz?

- O kadar çok şey yazılıp söylendi ki ödüller konusunda. Buna karşın sürüyor ödüller. ÜSTELİK ARTARAK. Bunun bir anlamı olsa gerek. Ama bu kesinlikle "ödül onaylanmaktır" anlamına gelmemeli. Böyle düşünürsek, ödülü alamamanın da "onaylanmamak" anlamına geldiği karşı savını da kabul etmemiz gerekir ki bu kesinlikle yanlış. Ödüllerin şiirde itici güç rolü oynadığını düşünmüyorum. Eğer üretkenseniz, bunu ödüller olmadan da gerçekleştirebiliyorsunuz. Öyle güç koşullarda ürettim ki ilk şiirimi! O zamanlar ödül konusu aklımdan geçmiyordu bile. "Güzel"i yakalamaktı tek hedefim. Üstelik sanat yaşamı boyunca ödül almamış ama başarılı olmuş nice isim var. Bir de bunun tersi, bazı ödülleri 'her nasılsa' almış ama ardını getirememiş olanlar... Öyleyse niye katılıyorum bu ödüllere? Çünkü seçeneğim yok, sevgili Ali Mustafa; Türkiye'deki pek çok sanatçı gibi. Elime dosyamı alıp dergi kapılarını, yayınevi kapılarını aşındıracak durumda değilim. Üstelik bu pek onurlu bir iş gibi de gelmiyor bana. Evimde oturup, birilerinin beni 'keşfetme'sini bekleyecek kadar da ütopik düşünmüyorum. Ama şiir adına da bir şeyler yapmak istiyorum. Adı 'okul'a çıkmış bir dergiye şiir gönderiyorum, yayınlamıyorlar. Aynı şiirle üç bin şiir arasından sıyrılıp ödül alıyorum. Sen karar ver, yanlış nerede? Şiirse bu, 'okul' olma özelliği taşıdığı söylenen bu dergide niye yayınlanmıyor? Şiir değilse, üç bin şiir arasından jüri niye onu seçiyor?

İşte, sevgili Ali Mustafa, ödüllü şiirin onaylanması saymasam da, şiir üretiminde itici güç olarak görmesem de, başka seçeneğim olmadığı için katılıyorum bu yarışmalara. Bir de karşı yüzü var ödüllerin elbette; kilometre taşı diyebileceğimiz ustaların, yörelerin yetiştirdiği değerlerin adlarının yaşatılması, ödüller nedeniyle düzenlenen etkinliklerde şiir okuruna kalıcı güzellikler sunulabilmesi gibi.

- Günümüzde yoğun bir kültürel kirlenme yaşanıyor. (Çok kanallı televizyon, yüzlerce radyo istasyonu kısaca medya hayatımızı kuşatmış) Bu kuşatma altında şiir kendi burçlarına mı çekiliyor? (Artık, şiir kitaplarının beşyüz ile bin tane basılması da son derece düşündürücü) Soru şu: Bu kültürel yıkımda, kirlenmede senin şiirinin tavrı ne?

- Şiirin kendi burçlarına çekilmek gibi bir lüksü olmaması düşüncesindeyim. Evet, yoğun bir kirlenmeyi yaşıyoruz, medya hayatımızı kuşatmış, şiir kitapları çok az basılıp dağıtılabiliyor. Ama bu, şiirin kendi burçlarına çekilmesini haklı kılamaz. Bunca yoğun kirlenmeyi yaşamıyor olmayı dilerdim. Ne ki, yaşıyoruz işte. Öyleyse onunla birlikte yoğurmam gerektiğini düşünüyorum, şiirimi. Şiirimin bu yıkımdaki tavrını soruyorsun, o hâlâ güzel kalabilen şeyleri yakalamaya çalışıyor. Çirkefin göbeğinde, çirkefe karşı bir şeyleri... Şiir asla bir silah olmadı benim için. Şiir düşündürsün, göstersin, kışkırtsın istiyorum. Kültürel yıkımın enkazını temizleyebiliriz; ama bunun için, yaşama sevdalı, direngen bireylere gereksinimimiz var. İşte, kışkırtmak sözcüğünü bu anlamda kullanıyorum; kabullenmek değil, direnmek, ayakta kalabilmek, herşeye karşın yaşamı güzel kılabilmenin yollarını aramak.

- Tarihin alt üst olduğu bir çağdayız. Değer çökmesi, düşünce yıkımı yaşanıyor. 20. yüzyıl için "İnsanlığın yüzkarası yüzyıl" değerlendirmeleri yapılıyor. Dünyamızı ve ülkemizi saran yangınlar çağında şiir bu yıkımdan kendini nasıl kurtaracak?

- Tarih hangi çağda altüst olmadı ki sevgili Ali Mustafa? İlk insandan günümüze yaşanır durur bu çatışma. Bazen biraz daha yoğun... Genelde yaşamın, özelde şiirin kaynağının biraz da bu çatışmalar olduğunu düşünüyorum. 20. yüzyıl insanlığın yüzkarası sayılabilir mi? Bu yüzyılı diğerlerinden soyutlayıp, tek başına ele almak doğru değil gibi geliyor bana. Yani çağlar önce de yaşadı insanlık yüzkaralarını. İnsanların alınıp satıldığı kölelik yılları (o zamanlar açıkça yapılıyordu bu, kılıf uydurulmuyordu. Bugün ise 'kılıfına uydurup' yapılıyor.), kızılderili soykırımı, Yahudi soykırımı, sultanların 'zevk-ü sefa' dönemleri... istemediğimiz kadar uzatabiliriz bu listeyi. Yüzümüz karadan hiç kurtulmamış ki! Şiirin bu yıkımdan kendini kurtarabilmesi, şairin kurtuluşuna bağlıdır ancak. Yani 'insanın' kurtuluşuna. Bu yangın, bu talan yıldırmamalı bizi. Aksi halde şiiri 'entel barların akşamüstü mezesi' sayan anlayışa katılmış -bunu istemesek bile- olmaz mıyız? Yani düzen yürüyorsa, işler yolundaysa şiir var. Ama bir şeyler ters gidiyorsa şiir ortada yok. "Tek işim yazmak, ötesine karışmam." diyenler nasıl yanıtlar bu sorunu bilmem ama ben, şairin sorumluluğunun yazmakla sınırlı olmadığını dü-

Çiğdem Sezer (ortada), Ali Mustafa ile katıldıkları Gölcük'teki imza gününde bir okurlarıyla.

şünenlerdenim. O yüzden de çağın sorunu sorunum, yangını yangınımdır. Bu yangının orta yerinde bile olsa yazmalı; yazabilecek duyarlığı, direnci taşımalı şair.

- 15 yılı aşkın bir şiir yolculuğun var. KIYI OKULU'ndan şiir okyanusuna ilk adımlarını attın. KANADI ATLAS KUŞLAR'la şiir yolculuğunu derinleştirdin. Her şairin bir deniz feneri olsa gerek. Senin Türk şiirinde bir deniz fenerin var mı. Uğradığın şiir limanlarını, kısaca etkilendiğin. izlediğin şairleri ve şiir anlayışını sormak istiyorum.

- Şiir okyanusunda, benzetme yerindeyse "yakamoz'larım oldu benim. Deniz feneri diyemiyorum buna. **Cahit Külebi, Cahit Sıtkı Tarancı, Ahmet Arif, Attila İlhan, Hilmi Yavuz, Cemal Süreya**... okumayı öğrendiğim yıllardan beri okuduğum isimler bunlar. Hepsinden bir şeyler aldığım muhakkak. Sahip olduğum ilk şiir kitabı benden iki yaş küçük. **Cahit Sıtkı**'nın 1962 basımlı **'Düşten Güzel**'i. Bir çöp yığınından almıştım onu. Boşaltılan bir evde 'atılacaklar' arasındaydı. 'Alabilir miyim?' dediğimde, 'tabii, ama ne işine yarar o?' demişlerdi. 7- 8 yaşlarımdaydım o zaman. Uzun yıllar sonra Kıyı dergisinde **Gündoğdu Sanımer** 'şiirin ilk okuludur burası' demiş ve sırası ile Türk şiirinde hangi isimleri 'mutlaka' okumam gerektiğinden söz etmişti. O kitapları yutarcasına okuyordum. (Çoğu kitapları kendi kitaplığından getiriyordu bana.) Sonraları daha genç şairleri de izlemeye başladım. Bugün ise yayımlanan her şiir kitabını okuma çabasındaydım. Olanaklarım elverdiğince elbette. Şiirde, gelenekten kopmayan, ama geleceğe dönük bir tarz yakalama çabasındayım. Şiirin özgürlük olduğunu düşünüyor, bu anlamda, şairin bazı ölçütlerle kısıtlanmasını doğru bulmuyorum. Ama tıbbın 'hastalık' diye nitelendirdiği çok özel durumların da 'şiir' diye sunulmasına razı olamıyorum doğrusu. Yazmak, bazı hastalıklar için 'terapi' olarak kabul edilebilir belki, ama bunlar topluma 'şiir' diye sunuluyor, 'önemli' birileri 'işte şiir', 'kalıbımı basarım ki şiir' diyorsa bunlar için, destek oluyor, arka çıkıyorsa vah ki vah!

'Memelerini göstermeden okunacak bir şiir'i yakalamak istiyorum, açıkçası; geleneği yadsımayan, çağına tanık, insana sevdalı bir şiiri yakalamak.

- "ŞER VE ŞİİR" adlı yeni şiir dosyana getirmek istiyorum sözü. Son şiirlerinde metafizik kökenli (şer, türbe, mezar, mahrem, günah, tevekkül, muska, ölü suretleri vb.) sözcükler göze çarpıyor. Bu özel bir seçim mi? ŞER VE ŞİİR'in senin şiir serüvenindeki yerini değerlendirir misin?

- Her ne kadar 'şiir özgürlüğümdür' diyorsam da, yaşananlar 'belirleyici' oluyor şiirde. Her dönem yeni bir tarz yıkımı deniyor insanoğlu. Ülkemiz için son dönem en çok başvurulan yol din istismarı oldu. Pırıl pırıl gençler 'şer'den korunmak için 'muska' yaptırmaktan, kadının çalışmasının mahremiyetine gölge düşüreceğinden, olan bitene tevekkülle boyun eğmekten yalnızca öte dünya için yaşamaktan söz ediyor. En kötüsü de dinlemiyorlar birbirlerini. Önyargılı, kin ve nefretle doldurulmuşlar. Birileri ortalığı ateşe verip 37 kişiyi cayır cayır yakıyor. Bunlar benim özel seçimim olabilir mi? Asla. Ama yaşıyoruz yazık ki. Öyleyse girmeliydi şiirime. ŞER VE ŞİİR'in şiir serüvenimdeki en büyük anlamı bu olacak benim için İkinci kitabım olmasının getirdiği bazı kaygılar da yok değil. İlk kitabımı aşabilecek miyim? Ya da buna benzer bazı tedirginlikler... Ama bu tedirginliği seviyorum ben. Şiir ne kadar özgürlükse, bir o kadar da direnmektir kanımca. Ve benim vazgeçmeye asla niyetim yok. Umarım yeterince yanıtlayabilmişimdir sorunu.

- Söyleşi için teşekkür ediyorum Çiğdem.

- Ben teşekkür ediyorum Ali Mustafa, sana ve KIYI'ya teşekkürler. ●

bodurlaşan görkemin sahanlığında

Güngör GENÇAY

Deniz, ses oluyor yüreğinde sahilin
Dolunayın tanıklığında
Özlemlerini büyütüyorlar.

Aklaşmış bir tırtıl başlıyor yürümeğe
Yıllar öncesi, kaygısız adımlarla
Yapraklar güz yorgunu
Kavuşamıyorlar.

Bir güzelliği bir çoğa bölmek var ya
İşte onu, yüce akılları insanların
Bir türlü beceremiyorlar.
Kan tutuyor gözlerini çoğunun
Uyur gezer dolaştıkları alanlarda
Arkalarına bakmadan hiç
İnsan onurunun şemsiyesi altında
Öldürüyor... Öldürüyor
Öldürüyorlar.

temren

Abülkadir PAKSOY

Günler damlaları gibi bozuk bir musluğun
Taşırıyorlar çoktan dolmuş kovasını zamanın
Ne ağaçları dinleyen var
Ne toprağı
Ne suyu
Çiğniyor, çoğalıyor, kirletiliyor.

Yol boylarında çınarlar suskun
Taşlar kimseyle konuşmuyor
İyice solgunlaştı sesi aydınlığın
Toprakta içten içe
Soğuyan bir şeyler var.

Yaklaşıyor sinsice ilerleyen adımları karagücün
Altın sabanlarla sürdüğüm
Düşlerimin tarlası tarümar
İnceldikçe inceldi günlerin temreni
tarihi bugünden kanatıyorlar.

Kanın karanlığa karıştığı gecelerden tanık yok
İyice uzaklaştı çocuk sesleri
Ötelere bakmayınca
Duyulmuyorlar.

Hikmet AKSOY

atardamar

basın denizine anadolu'dan akan bir ırmak
ÖMER GÜNER

Her yaşam, başlı başına bir yapıttır; ancak, yazıya dökülmeyen yaşamların boyutunu, çoğu insanımıza anlatmak gerçekten zordur. İnsanın ömrü boyunca yaşadıklarını, ak kâğıt üstünde okurken; toplumsal yapı içindeki tanıklığının boyutu daha bir anlam kazanıyor.

Ömer Güner'i, bu düşüncelerin ışığında anlatmaya çalıştık. Değişik birimlerde, pek çok kurum ve kuruluşlarda yaptığı görevlerin yanında, basının bitimsiz sevdasıyla yoğrulan yüreğinden üretilen nice düşüncede, nice haberde, bizim söyleyemediklerimiz, bizim yazamadıklarımız da yer almıştır. Bizlere hep ses olmuştur. Bu yüzden, ona bu kent insanı çok, şey borçludur.

Bu sayfalarda onun emeğini yansıtmakla, görevimizi yerine getirmenin kıvancını duyuyoruz. Kendisine sağlıklı, başarılı nice yıllar dilerken, yazının biçimlenmesinde emeği geçen sanatsever **Nurper Erkan** arkadaşımıza içten teşekkür ederiz.

Ahmet ÖZER

gazeteciliğinin 32. yılında, trabzon'da bir basın öncüsü
ömer güner

● Ahmet ÖZER

bir kente adanan yaşam

Yazı makinemin başına oturduğumda, binlerce düş sarmalıyor beni. Bir düşünüyorum: Yıllar boyu nice sanıkları yargılayan bir yargıcın, sanık sandalyesinde olması, pek çok kişiyi gözaltına alan bir polisin gözaltına alınması, yıllarca sınav kurullarında görev yapan bir öğretmenin sınava çekilmesi, o kişiler için nasıl bir duygu taşır? Bu düşler bir başka boyut kazanıyor, otuz yılın ötesinde milyonlarca kişiye, basın alanında ses olan bir değerli gazeteciyi, yazının öznesi yapmak nasıl bir anlam taşıyacaktı benim için? Bu düşler sarmalında sevindirici bir boyut, söyleşeceğimiz kişiyi iyi tanımış olmamdı. **Trabzon**'daki bütün gazetecilik serüvenine tanık olduğum sevgili **Ömer Güner**'in yaşamını, dostlarını, yazdıklarını, basın alanındaki sevdasını, ayrıntılı bir şekilde yazıya dökmek istiyordum. Bu isteğimin gerçekleşmesi bir mutluluk, bir kıvançtı benim için. Yıllardır başkaları adına bilgiler aldığımız, bu değerli basın adamının, bu kez kendisi haber odağı olmuştu. Bu da yaşamın ayrı bir kanalı olsa gerekti...

Ömer Güner

Ömer Güner'i, yaşadığı kentle yüreği arasında bir sevgi bağı oluşturan, bu sevgiyi gittiği her yerde bütün boyutlarıyla yaşayan, bir basın sevdalısı olarak tanıdım. Günün her saati bir insan için nasıl verimli olabilir sorusuna umarım ta çocukluğundan en iyi yanıtı vermiş bir insan, bir uygar kişi **Ömer Güner**. Bütün yaşamı hep üretmek, hep çalışmak olmuş. Onu hep bir görevden ötekine, bir haber kaynağından bir başkasına uçarcasına koşturarak izlersiniz. Bir toplantı, bir panel, bir sempozyum, bir açık oturumda konuşmacıdır; bir serginin izleyicileri arasındadır. Bir oyunun ilk gecesinde ön sıralardadır. Randevusuna bir dakika geç kaldığı görülmemiştir. İl adına yapılan gezilerden, basının yoğun trafiği içindeki koşuşturmalardan geri kalmadığı gibi, yitirdiğimiz nice değerimiz için düzenlenen cenaze törenlerine ulaşıp, tanıdığı değerlere saygı duruşunda bulunmayı da yaşamsal bir görev saymıştır.

En önemlisi de ülkemizin ilerici, demokrat basının öncüsü Cumhuriyetimizle yaşıt bir gazete olan **Cumhuriyet**'in **Trabzon** muhabirliğini yapan bir kişi olarak taşıdığı sorumluluk, haksızlığa uğramış nice insanın sığındığı bir insan durumuna getirmiştir onu. Toplumumuzun alabora olduğu dönemlerde, dalgaların kıyıya attığı nice insana bir ses olmuştur **Ömer Güner**.

Kıyı'nın **'atardamar'** bölümünde yer alacak bu uzun söyleşi için kararlaştığımız saatte, başkanı olduğu **Trabzon Gazeteciler Cemiyeti**'nde buluşuyoruz. Ardından bir dolmuşla **Yeni Mahalle**'de, nice konuklar ağırlamış evinin üst katındaki odaya varıyoruz. Kokulu üzüm asmasının sardığı balkon kapısı, eylül akşamının serinliğini odaya doldururken, elli yıl ötesinde kalan bir düş ülkesine, bir uzun yolculuğa çıkıyoruz.

yüzü karadeniz'de bir çocukluk

Trabzon'un dışında bir **Trabzonlu** olmaması nedeniyle, daha doğrusu bu kentte yaşamını sürdürmekle, bir büyük mutluluğu yaşadığını söyleyen **Ömer Güner**'in, bunca yoğun ilişkilerine, bir özlem tutkusunun eklenmemesi, onu bu kente daha bir bağlıyor; kentini en sevdiklerinin başında tutuyor. Bu sevginin temeli belki de ta 1930'lar **Trabzon**'unun güzelliklerine değin uzanıyor.

Gözünü **Trabzon**'un **Arafilboy** (**Ayafilibo**) mahallesinde, bugünkü evlendirme salonun karşısında üç katlı bir yapıda dünyaya açan **Ömer Güner**'in ilk aklında kalanlar, kuşkusuz sefere çıkan, seferden dönen ışıklı gemiler oluyor. **Karadeniz** boylu boyunca bir sonsuz ufka serili duruyor karşısında. İlk düşler, düş ülkeleri ekleniyor çocukluğuna. Eski **Trabzon** evlerinin mimari özelliklerini taşıyan bu yapıda 1925 yılında başlıyor yaşam serüveni. Cumhuriyet iki yaşındadır. 'Yaşasın Cumhuriyet' sözünün yankısı ta başkentten, yurdun dört bir yanına yankımaktadır. Biraz arkaya bakıldığında babası, babasının babası ticaretle uğraşan insanlar, aile **Araklı**'nın **Yoncalı** köyüne uzanıyor, **Konakönü**'nde bir başka ev, ufku zengin bir baba... **Kunduracılar Caddesi**'nde bir ticarethane. Çay ve şekerin ithal edildiği yıllar. **Erzurum**'a, **Iğdır**'a uzanan alış veriş köprüsü. **Erzurum**'la çocukluk yaşlarında tanışma, ilk anımsadıkları... **Rasim Sabri Efendi**, ilerde bir basın adamı olacak **Ömer Güner'e**, sosyal bir ortam oluşturabilecek yetenekte bir insan; evine ilk telefonu getiren, elektrik sobasıyla, vantilatörle çocuklarını ilk tanıştıran bir aile reisi...

Ömer Güner'in ilkokul yaşamı, **Dumlupınar İlkokulu**'nda başlıyor. Bugün o yapı, ne yazık ki tarihe karışmış, yıkılıp gitmiş. Belki de yıllar sonra **Ziraat Bankası**'nın o güzelim yapısının yıkılmaması için direnen bir gazetecinin bilinç altında, bu düşlerin zenginliği yatıyor. İlk üç yıl

Devrim Ocağı'nın 'kardeş köyü' Kapıköy'e düzenlenen bir gezide, Ömer Güner, Ocak adına konuşma yaparken. 21 Kasım 1965, Kapıköy / Maçka.

bu okulda geçiyor. 1929 dünya ekonomik krizinin dalgalarından etkilenmeyen ülke yok. Bir ara, kentten baba ocağına dönüş söz konusu. Bir yıl süren bu göçün ucu ta **Samsun**'a uzanıyor. **Samsun 19 Mayıs İlkokulu** sıralarında bir çalışkan öğrencidir **Ömer Güner**. İlk kez burda bir müsamerede sahneyle, seyirciyle iç içe oluyor. Sanata sevdanın ilk kıvılcımı burda çakıyor. İlkokul son sınıf **Yeni Okul**'da tamamlanıyor. Bugünkü **Yavuz Selim İlkokulu**'nda kimliğinin biçimlenmesinde önemli bir işlevinin olduğunu belirttiği öğretmeni **Orhan Kaya** ile tanışıyor.

Bugünkü **Gazeteciler Cemiyeti**, o zamanlar **İl Halk Kitaplığı** işlevini taşıyor. **Orhan Bey**, öğrencisi **Ömer Güner**'i bu kitaplıkla tanıştırıyor, zaman zaman orda kitap okumasını sağlıyor. İlkokulda tanıştığı başka kişiler de oluyor: Biri yıllar sonra **Çalışma Bakanlığı** yapacak, **Ali Rıza Uzuner**, diğeri **Trabzon**'da, basına ve edebiyata yaşamını adayan ve ne yazık ki 33 yaşında yitirdiğimiz şair **Ömer Turan Eyuboğlu**, aynı okulun sıralarını paylaşan çocuklar olurlar.

İlkokul sonrası, bugünkü **Askerlik Dairesi** olan yapıda, ortaokul yaşamı başlıyor **Ömer Güner**'in. Ardından da dönemin en seçkin okullarından biri olan **Trabzon Lisesi**'yle tanışıyor. Şimdi, elli yıl öncesindeki anıları tel tel çözülüyor. Öğretmenlerini tek tek sayıyor. Özellikle de **Lise**'nin unutulmaz müdürü **Faik Dranaz**'ın adı hep öne çıkıyor. İkinci dünya savaşı yılları, elektriğin, ekmeğin, şekerin bulunmadığı yıllar. Karne yılları. **Alman** uçaklarının **Karadeniz** kıyılarına çakılı kaldığı yıllar... Bu kez **Trabzon**'un en güzel yeri olarak bildiğimiz **Ganita**'da bir evdedirler. Sanatçı **Müjde Ar**'ın teyzesi **Ahsen Hocahanım** hem liseden fizik öğretmeni, hem de komşularıdır **Ganita**'da. **Karadeniz**'in kıyıları pırıl pırıl, çakıl taşları denizin kıyılarında güneş ışığıyla şavkımaktadır. Öğretmenlerinden kimisi **Sorbon**'dan **Trabzon Lisesi**'ne gelip, göreve başlamıştır. Ya arkadaşları? Banka müdürlükleri yapmış **Mustafa Kemal Sayıl**, Bakanlık yapmış **Ali Rıza Uzuner** ve bir dönemlerin **TBMM Başkanı Necmettin Karaduman. Faik Dranaz**, öğle tatillerinde okulun kitaplığında hangi öğrencilerin kitap okuduğunu yakından izleyen bir eğitimci, bir felsefeci. **Ömer Güner** de okumanın tadını yakalamış bir öğrenci. Kompozisyon derslerinin başarılı bir öğrencisi. Özellikle de betimlemeler üzerine kendisiyle yarışacak çok az arkadaşı var. **Jules Verne** onu da etkiliyor. Amcaoğlu **Cafer Güner**'den, bir yandan, **Ebu Müslim-i Horasanî** ciltlerini alırken, diğer yandan da **7 Gün** dergileri, **Cumhuriyet** gazetesi yaşamına bir ucundan sokuluyor. Özellikle dünya klâsiklerinin yoğunluğu tüm eğitim kurumlarında, tüm düşünce dünyasında kendini içten içe duyumsatıyor. O, **Shakespeare, Gogol, Turgenyef, Moliere, Hugo, Goethe**... ile daha lise sıralarında tanışıyor. Bir yoğun okumanın içinde, dünya seriliyor ufkuna... Tiyatro etkinlikleri ardından geliyor. **Osman Güngör Feyzioğlu**'nun rol aldığı **'Balıkçı Osman'** oyununda belli bir rolün bulunamadığı bir sırada, **Ömer Güner**'e de suflörlük düşüyor.

öğrenim tutkusu ve ilk memuriyet

Lise sonrasında, gönlü **Siyasal Bilgiler Fakültesi**'ndedir. Özellikle de dış ilişkiler bölümü. Bu bölüme olan özleminin ucu ta **Arafilboy**'daki evlerine yakın olan **Fransız** konsolosluğunda görevli başkâtibe duyduğu hayranlığa değin uzanıyor. Bu özlemler **Gazi Eğitim Enstitüsü**'yle **Balıkesir Necatibey Eğitim Enstitüsü** arasında mekik dokumasına neden oluyor. Özellikle de **Fransızca** eğitim görmek isteği ağır basıyor. Ardından Öğrenime bir yıl ara veriş onu bu kez **Zonguldak**'a ulaştırıyor. **Ereğli Kömür İşletmeleri Personel Genel Müdürlüğü** sicil bölümünde 9 ay görev yapıyor. 180 lira aylıkla başlayan bu ilk memuriyetinde yaşadığı ilginç bir anısını anlatıyor: Şair **Muzaffer Tayyip**'in öldüğünde orda, o genç ölüme tanık oluyor. Gazetelerin ertesi gün ölümünü birinci sayfadan, bir şiiriyle birlikte verdikleri **Muzaffer Tayyip**, bilindiği gibi 3 Temmuz 1946'da 24 yaşında yaşamını yitirmişti. Ölüm nedeni dönemin 'ince hastalık' denilen veremdi.

Zonguldak günleri geride kalıyor. **Trabzon**'a dönüyor, ardından Yedeksubaylık; önce **Gelibolu Bolayır**'da hazırlık kıtasında, ardından **Ankara Yedek Subay Okulu**'nda, sonra da **Alemdağ**'da sürüyor günler. **Ankara**'da **Yedek Subay Okulu**'nda yaşadığı bir trajediyi unutamıyor: Aralarında ünlü şair ve yazarımız **Mehmet Başaran**'ın da bulunduğu pek çok **Köy Enstitülü**'nün son dakikada yedek subay olmaları engelleniyor ve çavuş çıkarılıyorlar. Bu haksızlığı hâlâ yüreğinde taşıyor.

Askerlik yıllarında nişanlanan **Ömer Güner**, 1948 yılında evleniyor. 1949 yılında ilk oğlu dünyaya geliyor. Ardından ikinci oğlu, onu tek kızı izliyor. 1949'da **Trabzon**'da tanım yerindeyse küçük bir memurdur. **Bölge Muhakemat İcra** takipçisi... Ardından **Belediye**nin açtığı sınavda en yüksek puanı alarak yeni bir göreve başlayış: **Belediye Zabıta Sekreterliği. Başkan Tevfik Yunusoğlu**'dur. Bu üçüncü memurluğu sırasında okuma konusu daha bir hız kazanıyor. Merak, ilgi, coşku onu bu alanın bir başka sevdalısı, gazeteci **Ümran Baran**'la tanıştırıyor. **Avusturalya**'da yurttaşlıktan çıkarılmış bir kişi olarak ölünceye değin **Ümran Baran**'la olan dostluğu kesintisiz sürüyor. **Cemiyet Başkanlığı** döneminde bu vefalı dostluğun bir görünümü olarak dostlar meclisinde **Ümran Baran**'ın emeği, gün yüzüne çıkarılıyor. O yıllarda bir başka arkadaşları da katılıyor onlara: **İhsan Şentürk**. Üç arkadaş, son anda düş kırıklığına uğradıkları bir serüvene atılıyorlar: Bir sanat - kültür dergisi için yoğun uğraşlar veriliyor, her türlü hazırlıklar yapılıyor, ancak, her şey düşte kalıyor.

1956'da belediyedeki görevinden ayrılan **Ömer Güner**, aynı kentte **Toprak Komisyonu**'nda görev alır. Burdaki memuriyeti **Toprak İskân Müdürlüğü**'ne bağlı bir birimdir. Bu görev sırasında, değişik yöreleri görme olanağı bulur. Bir ara **Tokat**'ta iki köy arasındaki yayla ve meraların ölçümünde, **Cizre**'de toprak ağalarının elinde bulunan toprakların yoksul köylülere dağıtımı konusunda görevlendirilir. 1960, 27 Mayıs devriminde **Cizre**'de bu gö-

revi yerine getirmekteydi. **Diyarbakır - Cizre - Mardin** o dönemde geçici olarak da olsa görev yaptığı yerler olur. Yeni yönetim, ülkede, sosyal alanda yeni bir uyanışa kapı aralar. 10 yıllık DP iktidarının sona ermesi, yeni bir anayasanın sağladığı özgürlükler, basın alanında, toplumsal uyanışta, varılan boyutlar birbirini izler. **Ömer Güner** de bu arada **Toprak İskân Müdürlüğü**'ne getirilir. 1963'te onaylanan bu görevi emekli oluncaya değin aralıksız olarak 1976'ya değin sürer.

Ömer Güner, bir yandan **Toprak İskân Müdürlüğü** görevini sürdürürken, bir yandan da bir nice sevdayı omuzlamadan geri kalmaz. 1966'da doğal afete uğrayan **Çaykara**'nın kimi köylerindeki 408 aileyi **Hatay**'ın **Kırıkhan** ilçesine götürür. 1967'de bu kez aynı yöreden 160 aile onun gözetiminde **Van**'ın **Özalp** ilçesine bağlı **Emek** ve **Dönerdere** köylerine götürülür. 1971'de bu kez yolculuk **Gökçeada**'yadır. 61 aile bu kez yeni bir yöreye götürülür. Ardından da 800 ailenin başında, **Kıbrıs**'a gider. Çoluk - çocuk, yaşlı - genç; ağıtlarla, acılarla, umutlarla, yeri haritalarda bulunamayacak kadar bilinmeyen topraklarda yerleştirilirler.

Bu görevlerin yanında basın alanında, demokratik kuruluşlarda, sosyal etkinliklerde boy veren bir yoğun emeği göze çarpar. Sıradan bir memur olmayan, devlet görevini bir yerde insanlığa, topluma, yaşadığı kente olan sorumluluğuyla bütünleyen **Ömer Güner**'i bir yoğun çalışmanın içinde görürüz. 27 Mayıs devriminden sonra **Trabzon Devrimciler Derneği**'nin kuruluşuna öncülük eder. **Hakimiyet** gazetesinde spor yazıları, basında ilk adımını oluşturur. **Attila Aşut**, **Ümran Baran** çevresindeki dostları olurlar. Yoğun etkinliklerin yaşandığı 'gece'ler düzenlerler. Bu arada **Trabzon**'a gelen **Nizamettin** ve **Nermin Neftçi**, **Türk Devrim Ocakları**'nın bir şubesini de bu kentte açarlar. **Devrimciler Derneği Türk Devrim Ocakları**'na katılır. Bir dönem **Tarık Zafer Tunay**a'nın genel başkanlığını yaptığı bu derneğin etkinlikleri arasına, köy gezileri gibi halkla kucaklaşmayı sağlayan çalışmalar eklenir. **Tarık Zafer**'le gerek **Trabzon**'daki etkinliklerde, gerekse **İstanbul**'da, yakın dostluk bağları kurulur. Bu arada **Trabzon Devrim Ocağı**'nın, **Trabzon**'da, 1960'lı yıllarda KTÜ öğrencileriyle beş ilçenin, beş köyünde **Cahit Atay**'ın **'Pusuda'** oyununu sahnelemesi önemli bir etkinlikti. 27 Mayısın getirdiği özgürlük ortamında Anayasayı tanıtma geceleri düzenlenir. O günlerde **Trabzon**'a gelip, yeni dönemin coşkusuna katılan kişi ve kuruluşlarla ortaklaşa etkinlikler oluşturulur. **Ziraat Yüksek Mühendisi Bayan Güneş Eyuboğlu**'nun bir ara başkanlığını yaptığı bu derneğin bir etkinliği olarak **Maçka Kapıköy**'de bir konser verilir, açıkoturumlar düzenlenir. **Halk Eğitim Merkezi** de bu etkinliklere yeni bir boyut kazandırır. Dönemin **Trabzon Valisi Burhanettin Özkul**'un konu üzerine yaptığı teyp kaydı, gidilen yerlerde halka dinlettirilir. Halkevleriyle sıkı bir ilişki içinde, yörenin her birimindeki insana sosyal ve kültürel alanda bir hizmet götürme yarışı sürüp gider.

Ömer Güner'in asıl kimliği, basın alanında aralıksız olarak yaptığı hizmetin bir göstergesi olarak karşımızda durmaktadır. **Trabzon**'da sürekli basın kartı sahibi birkaç kişiden biri olan **Ömer Güner'e**, bu alandaki emeği üzerine sorular sordum. Neler yazmıştı, nerelerde yazmıştı? Ürettikleri nasıl ses getirmişti? Sosyal ve kültürel alanda yoğunlaşan emeği hangi boyuttaydı? Saatler boyu bu konular üzerinde durduk. Ben sordum, o yanıtladı. Bir ara, sevgili **Pınar**'ın hazırladığı yemek için ara verdik söyleşiye. Bir ara da öldürülen bir milletvekilinin ardından yaşanan gerilimin boyutunu ayrıntılı öğrenmek için Tv kanalarında gezindik. Gazetecilik mesleğinin uzun, bitimsiz, gerilimli, zor ve heyecan dolu nice şaşırtıcı renkler taşıyan ince uzun yolunda, bir başka geziye çıktık. Sorularım ve verdiğiyanıtlar ard arda geldi.

- Sevgili Ömer ağabey, hani ne demişler mürekkebin kokusunu almaya gör, bir daha kendini kurtaramazsın. Evet, bu sevdanın yağmuruna nasıl tutuldun? 32 yıl öncesinden başlayalım ne dersiniz?

ses gazetesi ve ümran baran'ın emeği

- Bugün eski valilik binasının karşısında bulunan **Olcay Matbaası**, bildiğiniz gibi eski **İkbal** ve **Olcay** gazetelerinin çıkarıldığı basımeviydi. Kurucusu **Osman Nuri Eyuboğlu**'ydu. Bu basımevinde, bir dönem haftalık olarak yayımlandıktan sonra kapanan, ardından da günlük olarak okurla buluşan SES gazetesi basılıyordu. SES her şeyiyle **Ümran Baran**'ın emeğiyle yoğruluyordu. Ben memuriyet görevimi sürdürürken, burada basının büyüsüne kapıldım diyebilirim. **Ümran Baran**'ın bu çabasına katkıda bulunmak, gazetede yazılar yazmak benim için mutluluk verici bir olaydı. O sıralarda **Trabzon**'da günlük basında 7 tane günlük gazete yayımlanırdı. Haberlere para ödeyerek yayımlanan tek gazete SES'ti.

- SES'in bildiğim kadarıyla iki yıllık bir yaşamı oldu, ancak o kapandıktan sonra yazılarınızı başka gazetelerde yayımladınız. Bunlar hangileriydi?

- 1962 yılında **Ümran Baran**'la **İstanbul**'a gittik. Bu arada **Cumhuriyet** gazetesine uğradık. Bu, ziyaretten **"Trabzon Muhabiri"** kartıyla döndüm. Bu, meslek yaşamımda son derece kıvanç verici bir olaydı. **Ümran** kısa bir süre sonra **Ankara**'ya ailece göç etti. Ben burda kaldım, yazmayı **Hizmet** gazetesinde, **Hakimiyet**'te sürdürdüm. **Trabzon**'da yayımlanan kimi gazeteler dört sayfa, kimileri de iki sayfaydı. **Devrim Ocakları**'nın sesini daha iyi duyurmak için, bir yayın organı olsun istedik; bunu da gerçekleştirdik. Orda da yazdım. Bu arada **Cumhuriyet** gazetesinin **Trabzon** muhabirliğini sürdürdüm. Burda yöreyle ilgili yazıya döktüğüm, görüntülediğim haberler **Cumhuriyet**'te yayımlanmaya başladı. Örneğin o dönem, tütünler için bir felaket olan **"Mavi Küf"** hastalığı konusundaki haberim, birinci sayfadan verilmişti. Ardından **Milliyet** gazetesi muhabirliği de verildi bana. Bu iki görevi uzun yıllar sürdürdüm. Şimdilerde **Cumhuriyet**'teki görevim sürüyor. **Trabzon**'un spor alanındaki etkinliklerini de yıllar boyu bu gazetelere ulaştırmışımdır.

1987 Trabzon Gazeteciler Cemiyeti ödül töreni (Ömer Gümer, önde, sol başta.)

gazetecilik tutkusu

- Kuşkusuz bu haberler arasında ilginç olanlar, sizin için unutulmayanlar vardır? Çalıştığın gazetelerin dünyasından ilginç anılar...

- Gezilerimde fotoğraf makinemi sürekli yanımda taşırdım. Bir köy gezisinde bir öğretmenin öğrencileriyle bir duvar ördüğünü görüntüleyip, haber yapmıştım. **Cumhuriyet**'te yayımlanmıştı. Burda bir dönem yayımlanan **Sonhaber** gazetesi, benim gazeteciliğe profesyonel olarak başladığım gazetedir diyebilirim. Emekliliğim sonrasında 6 yıl **Sonhaber**'de, bunun yanında **İleri**'de, **Türk Sesi**'nde yazılar yazdım, yöneticilik yaptım. **Ses, Hizmet, Hakimiyet, Sonhaber, İleri, Türk Sesi, Kuzey Haber, Karadeniz**... yazı yazdığım gazetelerin başında geliyor. Her birinden bende kalan nice anılar vardır. Bu arada **Trabzon** için büyük önem taşıyan 1967 il yıllığında, Cumhuriyetimizin 50. yılında çıkan 1973 yıllığının hazırlanmasında katkılarım oldu. Metin yazarlığı yaptım. Mizanpaj yaptım.

- Spora yönelik yazılarınız belirgin bir yer tutmuştur gazetelerde. Yörede bunca sorun, bunca sosyal etkinlik varken neden spor öne çıkıyor?

- Bunun nedeni **Trabzonspor** olayıdır. Taşra gazeteciliğinde bir uzmanlık dalımız olmadı. Şimdilerde bunu görüyoruz. 10 yıl aralıksız **Milliyet**'te spor yazıları yazdım. Özellikle **Trabzonspor**'un **Anadolu**'daki beklenmeyen başarısı, bizlerin de **İstanbul** basınında yer almamıza ortam oluşturdu. **Milliyet**'te görev yaparken bu amaçla yurt dışına çıkma, ordan haber geçme olanağı buldum. Bildiğiniz gibi daha sonra burda, **İstanbul** gazetelerinin büroları açıldı.

- Bir başka boyutuna gelelim işin. Sizin adınızı taşıyan bunca spor haberinin yanında, bir de köşe yazarı Ömer Güner'in ürettikleri önümüzde. Yöneticilerin uygulamalarına yapıcı bir dille yaklaşan, sanat ve kültürel etkinliklere sıcak ve sevecen bakan, sevdiği Trabzon'un güzelleşmesini isterken, bozulmasına karşı direnen bir Ömer Güner... Ne dersiniz?

- **Trabzon**'da doğmak, büyümek, kısa bir zaman aralığı dışında, yaşamının tümünü burda geçirmek, bu güzellikler içinde olmak, **Trabzon** adının ülke çapında önde olmasını isteyen bir duygu oluşturuyor insanda. Neredeyse altmış yılına tanığım bu kentin. Bahçeli evleri, çiçekleri, tertemiz denizi, pırıl pırıl kıyıları, **Ganita**'daki denizi unutamıyorum. **Uzunkum**'u, **Beşirli**'nin sebze bahçelerini... Doğal olarak bunların yok olup gitmesine tepki gösteriyorum. Mesleğimin gazetecilik olması, bu konuda bana görevler, sorumluluklar yüklüyor. Nitekim kıyı şeridinin, devlet ve kamu kuruluşları tarafından yağma edilmesine her zaman karşı çıkmışımdır, bu konuda yazılar yazmışımdır. Bu yazılarım da **Cumhuriyet**'te yayımlanmıştır. Bunun yanında **Mimarlar Odası**'nın yayın organında da aynı konuda yazılarım yayımlandı. Ancak günümüzde, bu kıyıya yeni bir biçim verildiğini görüyoruz. Bu güzelliğe katkısı olanları da yazılarımda kutluyorum. **Moloz**'daki çöplük, çiçek bahçesi durumuna getirilmişse, orda çocuk bahçeleri, tenis kortu yapılmışsa, **Meydan Parkı, Âşıklar Parkı** düzenlenmişse, otoparkın üzeri bahçe yapılmışsa, **Ganita** yeniden düzenlenmişse, tüm bu güzelikleri yazılarımda dile getirip, emeği geçenleri kutlamayı görev biliyorum.

atatürk'ü görmek ve ona bağlılık

- Sevgili Ömer ağabey, bildiğim bir gerçek, siz ülkemizde çağdaş, ileri, demokrat, özgürlükçü, laik ve Atatürkçü bir çizgide taşıdığınız inanç doğrultusunda, bir yerde Cumhuriyetimizin sonsuza değin yaşaması için bütün gücünüzle kendinize düşen görevleri yerine getirmeye çalışan bir insansınız. Bu konudaki duyarlığınızın kimi yansımalarından söz etsek neler söylersiniz?

BİR YEDEKSUBAY ÖĞRETMEN

Köylünün yardımı ile ek dershane yapıyor

TRABZON

Ömer GÜNER

bildiriyor

TRABZON — Çaykara ilçesi Çambaşı köyünde ülkücü bir öğretmen, Vali Fahrettin Akkutlu'ya, **«Bana yeteri kadar çimento ve demir verdiğiniz takdirde, okula, köylünün yardımı ile çok kısa zamanda ek bir dershane yaparım»** dedi. Vali Akkutlu, bu istek karşısında çok duygulandı. Tuttu öğretmeni iki yanağından öptü. Akkutlu'nun bu derece heyecan duymasının bir başka anlamı vardı. Onu duygulandıran her zaman övündüğü bir öğretmen çocuğu olmasıydı.

Çambaşı, Çaykara ilçesinin fakir, topraksız ve verimsiz bir köyü. Halkının yüzde sekseni gurbetçi. Fakat, her çocuk okuyor. Bu yüzden de yapılan okul yetersiz. Erdoğan Kavaklı, Çambaşı okulunun ülkücü yedek subay

Çambaşı yedek subay öğretmeni Erdoğan Kavaklı Trabzon Valisi Fahrettin Akkutlu ve Çaykara Kaymakamı Fikret Saygılı arasında.

ren [illegible] üstelik okulun [illegible] lah etmek istiyorum. Köyümüze

Cumhuriyet, 16 Nisan 1966.

- 27 Mayıs'la başlayan yoğun bir çaba var. O yıllarda **İskenderun**'da **Atatürk** büstüne saldırılınca, **Trabzon Devrim Ocağı** olarak gösterdiğimiz tepkinin bir uzantısı olarak **Beşikdüzü**'nün **Kutluca** köyüne bir **Atatürk** büstü diktik. **Devrim Ocağı** başkanıydım. **Kutluca'yı**, o dönem kardeş köy seçmiştik. Büst camiye çok yakındı. Çekilen bir fotoğraf, **Hasan Pulur**'un köşesinde de yayımlanmıştı.

Aslında bu konudaki sorunuza bir başka yönden yanıt vereyim. Büyük **Atatürk**, 1937 yılının haziranında **Trabzon**'a son kez gelişlerinde, ben ilkokul son sınıfta bir öğrenciydim. **Atatürk**'e çiçek atacaktık. Üstü kapalı bir araba ile yanımızdan geçti. Çiçek attıktan sonra, onunla yetinmedim, Belediyenin önünde, **Kalepark**'ta da yanına kadar sokuldum. Evimizde olsun, okulumuzda olsun sürekli **Atatürk** sevgisiyle yetişmiş bir kuşağız. Düşüncelerimiz de bu doğrultuda söze, yazıya yansıdı. **Atatürk**'ü gören insanların azaldığı ülkemizde, onu görmek bahtiyarlığına eren kişilerden olmanın ayrı bir kıvancını duyuyorum. Bu konuda hepimize görevler düşüyor. Özellikle de öğretmenlerimize. Onun çağdaş uygarlık alanında yaptıkları, ona olan sevgiyle pekiştirilmeli derim.

Bu nedenle de baştan beri onun ilkeleri doğrultusundaki kuruluşlarda görev aldım. Bu alanda kim bir iş yapacaksa, ona katkıda bulunmanın sorumluluğunu duydum. Hatta **Parmakkapı**'da siyasal akımlar konusunda yapılan seminere de katılmıştım o yıllar. **Enver Ziya Karal, Tarık Zafer Tunaya, İsmet Giritli, Bahri Savcı** o programdan tanıdığım değerli bilim adamlarıdır. Üç gün süren bu seminere gazeteci arkadaşım **Attila Aşut**'la katılmıştık. İlk kez kitapların dışında, derinliği olan bir toplantının içindeydim.

- Yazılarınızda bir yerde hem Cumhuriyeti savunma, hem Atatürk'e sahip çıkma, hem de bu alanda oluşan olumsuzluklara karşı koyma var. Bu bir yurtseverlik borcu olsa gerek...

- Ben şu inançtayım: **Atatürk Türk** toplumunu çağdaşlaştıran, **Türk** toplumunu geri kalmışlıktan kurtarandır. Öldükten sonra bile toplumumuzun karşılaşabileceği

tehlikeleri görebilmiş, toplumuna ışık tutmuş, yol göstermiş bir önderdir. Türk toplumu için, olmazsa olmaz noktasında bir öncü olduğuna inanıyorum. Onunla ilgili özellikler saymakla bitmez. Cumhuriyet, laiklik başlı başına birer değerdir. O "Batı" sözcüğüyle bir yerde "uygarlığı" simgeliyordu. Uygarlık o dönemde "Doğu"da olsaydı, örnek alınması gereken yön olarak doğuyu seçerdi. O körükörüne bir Batıcı olmamıştır. Uygarlıktan, bilimden yana olmuştur. Bu konuda çok yazılar, çok kitaplar okudum. Saygın bir devlet olmamızı, ona borçlu olmamız bizim için yeter. Bağnazlığın karşısına, ondan sonra kimler dikilebildi? O nedenle onunla ilgili yayınları okuma görevim, her zaman sürdüğü gibi yazılarıma konu da oluşturur.

- Kültür ve sanat etkinliklerine hep destek oldunuz. Trabzon'da sanatçıya destek konusunda kendini sorumlu sayan, bu konuda her güzel etkinliği yazısına konu edinen tek yazarsınız diyebilirim. Bu duyarlı alandaki görüşlerinizi alsak neler söylersiniz?

- Aydın kişi olarak toplumun içinde bireyin önemli birtakım görevleri olduğuna inanıyorum. Bunun yanında bir sanatçının, ressamın, şairin, müzisyenin aylarca, yıllarca emek vererek yarattığı yapıtın bir izleyicisi olmak, bir basın adamı olarak bu izlenimi, bu sanatçının emeğini yazmak bir görevdir bence. Onun topluma yaptığı katkıya, biz de onun yapıtına sahip çıkarak, yeni eklemeler yapmalıyız. Sanatçının yüreklendirilmesi gerekiyor. Bu da ancak sergiye gitmekle olur, o yapıtlara sahip çıkmakla olur. Kamuoyuna bu etkinliği duyurmak basın adamının görevidir. Gazetelerin sanat sayfalarını da bu görevin bir uzantısı olarak değerlendiriyorum. Bir çeşit toplum adına sözcülüktür bu. Sanat dünyasını izleyemeyenlere bir sunu olur bu.

sosyal kuruluşlarda yoğunlaşan emek

- Sevgili Ömer ağabey, sizin pek çok kuruluşta, resmi, yarı resmi birimlerde görevinizin olduğunu biliyorum. Bunca görevi nasıl sürdürüyorsunuz? Bu kuruluşlarda neler gerçekleştiriyorsunuz? Neler yapıyorsunuz?

- Öncelikle **Halkevi** üyeliği, **Trabzon Liselerinden Yetişenler Cemiyeti** üyeliği, **Trabzon**'da **Basın Birliği** üyeliği, 13 yıl önce kurulan **Trabzon Gazeteciler Cemiyeti Başkanlığı**. (Başkanlık görevim bir buçuk yıldır sürüyor.) **Trabzon Donanma Cemiyeti** kurucularındanım. Bu cemiyet, şimdi vakıf oldu. **Türk Deniz Kuvvetleri Güçlendirme Vakfı**'nın sekreterliğini yaptım. **Türkiye Trafik Kazalarını Önleme Derneği** fahri basın danışmanı oldum. **Türk Hava Kurumu Başkanlığı** ve yönetim kurulu üyeliği yaptım. **Türk Silahlı Kuvvetlerini Güçlendirme Vakfı İcraat Komitesi Genel Sekreterliği, Türkiye Spor Yazarları Derneği Trabzon** temsilciliği de yaptığım görevler arasında. 1980 - 1984 yılları arası **Belediye Başkanı Hasan Melek**'in oluşturduğu **"Halk Jürisi"**nde görev aldım. Sürekli basın kartımın bulunduğunu da bu konuda belirtmek isterim. Bu kart, basın emekçisinin moral değeridir.

Soldan sağa: İbrahim Dizman, Ahmet Özer, Ömer Güner, Mustafa Davutoğlu, Aydın Üstüntaş, Gülçin Üstüntaş (Trabzon, 25 Nisan 1992).

- Kuşkusuz bu arada aldığınız ödüller de olmuştur. Bunca etkinlikler arasında sizin emeğinizi değerlendiren kimler oldu?

- En büyük ödülümüz, bence **Kutluca** köyünde **Atatürk** büstü dikilirken, bayrağa sarılı anıtın önünde nöbet tutan dört köylü kadının çektiğim fotoğrafının **Cumhuriyet**'te yayımlanması, bunun ardından da **Türk Kadınlar Birliği**'nin dört kadınla bana, birer altın madalya verilmesini uygun görmesi. Toprak işlerinde iki kez taltif edildim. Basın alanında, **Nato**'nun kuruluş yıldönümü nedeniyle açılan yarışmaya katıldım. **Josef Luns**'tan altın dolmakalem ödülü aldım. Ödülü **Gaziantep**'te aldım. Ancak dolmakalemi vermediler. **Türk Deniz Kuvvetleri Vakfı** ödülü, **Trabzon Belediyesi**'nden, **Hava Kurumu** adına ödüller aldım. **Abdi İpekçi** zamanında **Milliyet** gazetesinde röportajım çıktı. Bu da benim için ödüldür.

- Basın alanında tanıştığın, değişik dönemlerde görüştüğün ustalar kimler olmuştur? Kuşkusuz Trabzon'a da gelenler olmuştur, bu saygın adlardan, aynı damardan soluk aldığınız kişilerden kimleri anımsıyorsunuz?

- **Abdi İpekçi, Örsan** ve **Altan Öymen, Mehmed Kemal, Yaşar Kemal, Semih Balcıoğlu, Altan Erbulak**... Buraya gelenler de oldu. Sevgili **Uğur Mumcu, Hikmet Çetinkaya, Yalçın Bayer, Yılmaz Gümüşbaş, Kemal Aydar, Orhan Tokatlı, Fikret Otyam, Erdoğan Arıpınar, İbrahim Örs, Abdülkadir Yücelman, Sait Arif Terzioğlu**... her biriyle kısa zaman aralığında da olsa tanışıp, görüşme olanağım oldu. Spor alanında **Turgay Şeren**'den **Togay Bayatlı**'ya pek çok spor yazarıyla birlikte olduk, sporun heyecanını yaşadık.

- Yurt dışında nereleri gördünüz?

- 1977'de **Macaristan - Avusturya**'ya bir gezi kafilesiyle gittik. **Budapeşte, Viyana** gördüğüm yerler oldu. **Bremen** spor kafilesiyle **Hamburg** ve **Münih**'i daha sonra **Atina**'yı gördüm. Bu gezilerin kaynağı spor karşılaşmalarına dayanıyordu. Bu gezilerle ilgili notlar, dizi yazılar yazdım. **Bremen**'de geleneksel insan hakları yürüyüşüne tanık oldum. Bunu haber olarak geçtim, yayımlandı.

- Bir de şunu sormak istiyorum: Yazmayı isteyip de koşullar ve ortam gereği yazamadıklarınız oldu mu?

- Ben yaradılış itibariyle konulara, kişilere alabildiğine eleştirel bir açıdan hiç yaklaşmadım. Somut bir belge olmadığı durumlarda da ilgilileri suçlayıcı yazılar yazmadım. Kişisellikten uzak durdum. O nedenle de yazamadığım yazı konusu olmadı sanırım. Bir de şunu belirteyim: Kimi insanları eleştirirken, acaba elinde yetki var da mı yapmıyor, yoksa yetkisi olmadığı için yapabilme olanağı mı yok, yargılarını iyi değerlendirmek gerekiyor.

- Ömer ağabey, yaşamınızda okuduğunuz nice kitaplar vardır? Dünden bugüne neler okudunuz? Hangi yazarlar, şairler sizde izler bıraktı?

- Gençliğimde okuduğum **Harp ve Sulh** en önde gelir. **Anna Kararinna. Karamozof Kardeşler** severek okuduğum yapıtlar oldular. Başlangıçta bir seçme yapmadan

Esat Mahmut'tan **Kerime Nadir**'e, ordan **Peyami Safa**'nın **Cingöz Recai** dizisine uzanan nice kitaplar okudum. **Varlık** dergisi, **Varlık Yayınları** benim için bir okul olmuştur. **Orhan Veli, Sait Faik, Behçet Necatigil,** eskilerden **Yahya Kemal, Ahmet Haşim** şimdi ilk aklıma gelenler... Şunu da belirteyim **Nazım Hikmet**'in yapıtlarıyla ortaokul yıllarında tanıştım. Polemik şiirleri hayli ilgimi çekmişti. Bir yerde bizim kuşak klâsiklerle soluk alan bir kuşaktı. **Yıllar sonra Yaşar Kemal, Orhan Kemal, İvo Andriç, Tarık Zafer Tunaya** okuduğum yazarlar oldu. Gezi yazılarını da severek okurum. Çeşitli sanat dergileri özellikle de **Milliyet Sanat** izlediğim yayınlar oldu. Sanat konusunda yazdığım yazılarımda fazla bir derinliğin olmadığını biliyorum, ancak ele aldığım konuyu ya da eseri tanıtmayı, onunla ilgili bilgi vermeyi bir görev sayıyorum.

gazeteciler cemiyeti'nde saygı günleri

- Trabzon Gazeteciler Cemiyeti'nin başkanlığını yürütüyorsunuz. Bu kuruluşun çatısı altında hangi işleri yapma düşüncesi, sizi bu göreve sürükledi?

- Bu kuruluşun, bir dernek olarak birtakım yaptırımları ve görevleri olduğu inancındayım. Bulunduğumuz kentte başka dernekler de var. Bunların arasında gazetecinin, basın emekçisinin, kamuoyu oluşturma görevi vardır. İyiyi, kötüyü gündeme getirmek, konuya eleştirel bir bakışla yaklaşmak... Cemiyette yapılmasını düşündüğüm kimi işleri gerçekleştirmek için bu görevi üstlendim. **Trabzon** gibi tarihi, kültür ve sanatı, doğası, son derece zengin bir kentte birtakım kalıcı etkinliklerin gerçekleştirilmesi gerekiyordu. Bu etkinlikleri gerçekleştirme düşüncem, yapılan teklifle çakışınca başkanlığa aday oldum. Bu göreve getirildim. Kimi arkadaşlarımın yakın desteğiyle bu etkinlikleri halkımıza sunmaktayız.

- 'Anma günleri'yle başlayıp 'saygı günleri'yle süren çalışmalarınız cemiyetinizi kentte saygın bir noktaya ulaştırdı, işlevine boyut kazandırdı. Kentimizin basın, sanat, eğitim ve kültürüne hizmet edenlere el verildi. Bu etkinliklerle neyi amaçladınız?

- Trabzon'a hizmet etmiş kültür - sanat, eğitim ve basın adamlarını tanıtmak, onlarla ilgili bilgiler vermek, onları saygıyla anmak amacıyla, bir program oluşturduk. Etkinliklerde kaynak sıkıntısının olduğu bir gerçekti. Ancak kentimizde kaynak konusunda, başlı başına bir otorite olan **Sayın Arslan Pulathaneli,** bizim için ilk başvurulan kişi oldu. İlgisini esirgemedi, bizlere büyük destek oldu. Bu emeğini geçen yıl bir ödül vererek değerlendirmek istedik. Bunun yanında **Ahmet Özer** kardeşimizin büyük desteği, yüreklendirmesi var. Bu bir ekip işidir. Nitekim kimi anma programlarında, adından söz ettiğimiz kişileri tanımayan yakınlarımız oldu. Programlar, kentimizin değerlerini tanıtma konusunda önemli işlevler taşımaktadır. Ben de bu etkinliklerden, çok şeyler öğrendiğimi belirtmek isterim. Bu konuda yapılanların, daha da geliştirilerek sürmesi gerektiğine inanıyorum. Genç arkadaşlarımın görev alarak, bu göreve yeni boyutlar kazandırmasını diliyorum. Elimden geldiğince bu konuda çabalarım oldu. Panellere, söyleşilere katıldım. Cemiyeti **Ankara**'da temsil ettim. Bu arada, yeni bir projeyi gerçekleştirmek istiyorum, bu da "**eğitim semineri**"dir.

- Sevgili Ömer ağabey, cemiyetinizin işlevinin boyutunu bilemiyorum, ama yine de bir konuda görüşlerinizi almak istiyorum. Başta politikacılar olmak üzere değişik kesimlerden nice kişilerin cemiyetinizin salonunda kamuoyuyla tanışması, görüşlerini belirtmesi, bir yerde sesini duyurması, söz konusu olmaktadır. Bu iletişimi, kültür sanat adamlarına, sanatçılara da geçerli kılma konusunda neler söylersiniz? Örneğin yeni bir yapıtı yayımlanan bir sanatçının, basın aracılığıyla sesini duyurması nasıl olur?

Şehirde ve Yurtta Şehirde

Sunay'ın köyünde şenlik yapıldı

TRABZON
Ömer GÜNER
YAZIYOR

...AY'IN ARKADAŞLARINDAN AHMET YILDIRIM (BEYAZ SAKALLI VE CEVDET CAN (BAŞI AÇIK) ARKADAŞIMIZ ÖMER GÜNER İLE

Dün, Cumhurbaşkanı ...let Sunay'ın doğup ...düğü köy olan Şinek'...r bayram havası esi... Sunay'ın Cumhur...nlığına seçilmesini ...yordu tüm köy hal...

...k Köyü kutlulama Komite...

hep Sunay Paşa'dan konuşuluyor. En çok konuşanlarda köyün ihtiyarları.

Köy meydanındayım. Etrafım Çepe-çevre insanlarla dolu. İhtiyarları öne sürdüler. Önce ak sakallı Ahmet Yıldırım konuştu:

Askerlik oynardı

— 73 yaşındayım. Sunay Paşa'dan tam 12 yaş büyüğüm. Sunay Paşa benim de oturduğum Yeşiltepe mahall...

may Başkanı, nihayet Cumhurbaşkanı olarak gördüm. Bir fani için ne büyük bir bahtiyarlık. Ahmet Yıldırım ağlıyordu. Seving gözyaşlarıydı bunlar..

Sayın Sunay'dan, 71 yaşındaki adaşı Cevdet Can ve sonra, en yakın akrabası amcasının oğlu Nazım Erdem konuştular..

Şinek bugünler mutlu insanlarla dolu. Büyük olayı kutluyorlar. Bütün üzüntülerini, hattâ birbirleriyle olan kırgınlıklarını unutmuşlar..

Şinek köyünde küçük insan doğmuş. Her şeyi ile büyümüş ve bugün Cumhurbaşkanı olmuş. Şinek, anılı şanlı bir köy şimdi.

Cumhuriyet, 11 Nisan 1966

trabzon basınında bir ses

- Yakın bir zaman dilimi içindeki Trabzon basını konusunda neler söylersiniz?

- **Trabzon**'da basın, son yıllarda değişik boyutlar kazandı. 1961 yılında, **Trabzon**'da tipo baskılı 7 günlük gazete yayımlanıyordu. Bugün **Trabzon**'da, biri "bölge" niteliğinde ofset baskılı 2 gazete var: **Karadeniz** ve **Türksesi**. Özellikle **Karadeniz, Trabzon**'da gazetecilik alanında bir okul. Nice genç, bu gazetede yetişti.

Basın alanında, son 30 yılın bir değerlendirilmesini yaparsak; yazar olarak **Ziyad Nemli, Ümran** ve **Attilâ Aşut**'u gösterebilirim. Gazete sahibi olarak da, **Şamil Ekinci** ve **Ayhan Kıyak**; **Anadolu**'da yerel gazete çıkarmanın zorluklarına karşın, direnen ve gazetelerini yaşatan kişiler bunlar.

Sanatçı kimliği ile **Ziyad Nemli**, gözüpek gazeteci olarak **Ümran Baran** ve **Attilâ Aşut**'tan sonra olayların üzerine giden bir gazeteci de **Orhan Kaynar.**

- Sevgili Ömer ağabey, basın alanında 'atlatma haber' diye nitelendirilen haberleriniz oldu mu? Bu konuda neler söylersiniz?

- Dönemin içişleri bakanı **Hasan Fehmi Güneş, Trabzon**'a geliyor. O yıllarda polis örgütünde, Pol - Bir ve Pol - Der adlarını taşıyan dernekler söz konusuydu. Pol - Der'li polislerden on dördü dönemin **Trabzon Emniyet Mü-**

dürü'ne dilekçeyle başvurarak, can güvenliklerinin sağlanmasını istemişlerdi. **Bakan Güneş,** bunun üzerine "kendini koruyamayan polis, kimi koruyacaktır" biçiminde açıklama yaparak bu polisleri açığa almıştı. CHP'li bir bakanın, solda olduğu kabul edilen ondört polisi açığa alması haberini, o gün **Cumhuriyet** ve **Milliyet**'e geçtim, gece 23.00'tü. Haberim yayımlandı. Bu benim için bir 'atlatma haber' olmuştu. Haberi ilk veren ben olmuştum. Ayrıca **Trabzonspor** antrenörü **Mustafa Ertan**'ın istifa haberini, **Cevdet Sunay**'ın cumhurbaşkanı seçildiğinde, köyünde ilkokul arkadaşlarının görüşlerini dönemin KTÜ Rektörü **Erdem Aksoy**'un **Evren**'e verilmek üzere hazırladığı bir kitapçıkta, 'üniversite öğretim üyeleri, kunduracılar ve marangozların yöneticilerini seçtiği bir ortamda, kendi yöneticilerini seçemiyorsa bu bir zuldür' yargısını kamuoyuna duyurduğumu anımsıyorum. Karı koca **Aksoy**lar bu kitapçık, bu görüş üzerine res'en emekli edilmişlerdi.

haberler, köşe yazıları

- Şimdiye değin yayımladığınız köşe yazılarınız, haber yazılarınız üzerine neler söylemek istersiniz?

- **Milliyet**'te **Abdi İpekçi** döneminde röportajlarımın yayımlanmasından çok mutlu olmuştum. **"Dağbaşında Bir Öğretmen"** adlı röportajım yankılar yapmıştı. **Arak**lı'nın **"Dağbaşı"** adlı bucağında görevli bir öğretmen o dönemde öğrencilerini ilk kez kentle tanıştırıyor. Bu nedenle de çocuklar kente gelirken ayakkabılarını, gömlek ve kravatlarını başkalarından ödünç alıyorlar. **Trabzon**'da **Kız Enstitüsü** tarafından ağırlanıyorlar. Bir "Köyden İndim Şehire" röportajıydı bu. Bunun yanında 12 Eylül sonrasında ihtilal lideri **Kenan Evren**'in, **Atatürk**'ün heykelini daha iyi görsün diye, yapacağı konuşma yeri ile heykel arasındaki ağaçların kesilmesine tepki duydum. Halkın oylarıyla başa geçmeyen bir kişi olan dönemin belediye başkanını, yaptığı iş nedeniyle, ilerde tepki alacağını belirterek eleştirdim. Ne yazık ki **Trabzon**'un en güzel yeri olan **'Meydan'**daki ağaçların öyküsü budur. Bu yazım nedeniyle, dönemin Tugay Komutanı **Akgün Gürşen** tarafından gözaltına alındım. Sıkıyönetim yasasıyla Savcılığa sevkim, yaptığım işin 'gazetecilik görevi' olduğunu tanıtlayarak olumlu sonuçlandı. Bir de şunu belirteyim: 12 Eylül öncesinde, KTÜ'deki öğrencilere yapılan silahlı saldırı üzerine, bir karakol oluşturuldu. Saldırılar yine sürünce, Öğretim Üyeleri Derneği 'polisin olduğu yerde de can güvenliği yok' görüşüne yer veren bir bildiri yayımladı. Bildiriye, yazımda yer vermem nedeniyle; Emniyetçe, Savcılığa sevkedildim. Şikayet, savcının, yaptığım işin 'gazetecilik görevi' olarak değerlendirilmesiyle sonuçsuz kaldı.

6 Temmuz 1990 günü Avusturya'nın Sdney kentinde kaybettiğimiz en yakın arkadaşı Ümran Baran'la (Ankara, 3 Şubat 1974).

- Peki sevgili Ömer ağabey, 32 yıllık emeğinizi kitaplaştırmayı düşünmüyor musunuz? Nice gazeteciler, değişik dönemlerde yazdıkları köşe yazılarını kitaplaştırdılar. "Gazeteci, yazar" kimliği çok duyulur oldu. Değişik türdeki pek çok yazınızdan oluşacak kitapları göremeyecek miyiz?

- Gerçekten bu konuda eksiklik duyuyorum. Yazdıklarımdan seçmeler yaparak bir büyük dosya hazırladım. Üç dört bin köşe yazımdan en azından 200 sayfalık bir kitap hazırlamak amacındayım. Bu kitabım, şu an elimin altında olsaydı, ürünlerim hakkında daha sağlıklı değerlendirmeler yapabilirdim. Bu da iyi olurdu. Yazılar, gazete sayfalarında kalınca heba oluyor, kitaplaştırmak önemli. Bu konuda bizden önceki kuşaklarda da bu çaba olmadı. **Muzaffer Korlu** bunu yaptı. **İbrahim Örs**'ün kitaplarının, bu türdeki yazılarından mı oluştuğunu doğrusu bilemiyorum.

Yalnız burda şunu belirtmekten sevinç duyuyorum: Cumhuriyet Kitap eki'nde (19 Temmuz 1991, Sayı: 71) yer alan bir yazım, **Beşir Göğüş**'ün yazdığı ortaokul 3. sınıf Türkçe ders kitabına alındı: **"Bir Kitapsever"**. Öğrencilerle her sabah el ele olmak ne güzel...

- O halde öncülük size düşüyor diyebiliriz. Burda profesyonel bir basın adamı olarak yapacağınız iş, kendi üyelerinize de yol açmış olacak. Burda şunu da belirtmekte yarar var: İlerde kitapta yayımlanacağını düşünerek yazılan her yazının dil, anlatım, içerik konusunda daha farklı bir anlayışla oluşturulacağı bir gerçektir. Burda dilerseniz bir sözleşme yapalım, kitabınız çıktıktan sonra da ilk röportajı yapma onurunu ben taşıyayım.

- Bu benim için de kıvanç verici bir durum olur.

sanatsever bir basın adamı

- Söyleşimizin son sorusu, bu yazının yayımlanacağı Kıyı ve onun "atardamar" bölümü üzerine olsun. Geride kalan 90 sayılık bir birikim ve 100. sayıya uzanan bir yolculuk...

- Çok sevindirici bir olay. Başlangıçta da belirttim, ben her zaman sanatın yanında olmuş bir kişiyim. Sanatçılara özel bir saygı duydum, ürünlerine ilgisiz kalmadım. Sanat ürününü oluşturan çilenin büyüklüğünü biliyorum. O nedenle, sanat değerini ölçme gibi bir kaygı taşımadan, ondaki emek boyutu konusunda yazılar yazdım. **Kıyı**'nın bu kentte çıkmış olmasından da gurur duyuyorum. Bunu her fırsatta sözlü ve yazılı dile getirmeye çalıştım. **Kıyı** sizlerin elinde önemli bir boyut kazandı. **Kıyı**'nın ülke çapında bir dergi olduğu gerçeğini dile getirilmekten mutluluk duyuyorum. 100. sayının coşkusunu ortaklaşa yaşamak da ayrı bir kıvanç olacaktır bizler için.

- Söyleşi için çok teşekkür ederim. Umarım bu söyleşi ile sizin yıllara yayılan emeğinizden az - çok söz edebilme olanağı bulduk. Yaşamınızla bütünleşen yazarlık kimliğinizi, daha yakından tanımak, hepimiz için sevindirici oldu. Bu alandaki emeğinizi kutluyor, daha nice yıllar kaleminize kuvvet diliyorum. Kitaplarınızı görme dileğimizi, burda bir kez daha yineliyorum. Sürekli basın kartına sahip bir gazeteci olmanızı da kentimiz adına kıvanç verici bir durum olarak değerlendiriyorum.

- Ben de çok teşekkür ediyorum. Düşüncelerimi, görüşlerimi, yazdıklarımı ayrıntılı olarak anlatabilme olanağı bulmaktan mutluyum. Sizlere, **Kıyı**'ya emek verenlere, içten teşekkür ederim... ●

bugünkü hasanoğlan

● İsmail GENÇTÜRK

Geçmişteki **Hasanoğlan** günlerini daha önce anlatmıştım; Kıyı okurları anımsayacaklardır (Kıyı, Ağustos 1992).

Sıra şimdi bugünkü **Hasanoğlan**'da!

Acılıydım. 7 Mayıs'ta 19 yaşında üniversite öğrencisi olan oğlumu, canımı, arkadaşımı, dostumu, iyi bir yoldaş olma yolundaki sevgili yoldaşımı, Sinanımı, tüm çabalarıma karşın yitirmiştim... Acım dinmedi. Ama o günler sıcağı sıcağına alkole vuruyorum olmuyor, şiire vuruyorum dolmuyor, şaşkın günlerim...

Ağabeylerin en hası, iyi günlerimde de kara günlerimde de hep yanıbaşımda olan, kanbağından çok daha yakınım **Osman Bolulu**, birazcık avunurum kaygısıyla **Hasanoğlan** gezisi için benim de gelmemi rica etmiş. Bu inceliği daha sonra anlıyorum. Gerek **Talip Apaydın** gerek **Mahmut Makal** sevgiyle karşılamışlar.

Onlar eşleriyle, **Ali Arıcı, Veli Doğanay** hep birlikte buluştuk. **İstanbul**'dan şair ağabey **Mehmet Başaran**'la eşi ve değerli yazar **Vedat Günyol**. Yirmi altı yıl sonra **Hasanoğlan**'a gidiyorum. İçimden bu kez kapıdan içeri almamazlık edemezler, yanımda ünlü insanlar var, diyorum. Üstelik **Belçika - Fransa** televizyonunun görevlileri de mevcut!

Daha önce günlerce **İvriz Köy Enstitüsü'nde, Mahmut Makal**'ın köyünde, görev yaptığı yerlerde çekim yapmışlar. Şimdi de **Hasanoğlan**'da belgesellerine devam edecekler. Bizim tv, ayakta uyusun bakalım. Elin oğlu ta **Belçika**'lardan gelip **Mahmut Makal**'ın yetiştiği, **"Bizim Köy"**ü yazdığı yerleri, Köy Enstitüleri'ni belgesel olarak tespit ediyor. Bizim tv'nin kapısından giremiyoruz oysa hiç birimiz! Bu da ayrı bir acı!..

Yol boyunca **Talip Apaydın**'la söyleşiyoruz. Elindeki mandolini alıp dizime koyuyorum. **Hasanoğlan**'daki ders araçlarımdan biriydi. Müziğe ilgimin azlığından yıllardır elime mandolin almamıştım. Eski bir dostun sıcaklığı yayılıyordu sanki dizlerime...

Türkiye'nin önde gelen ünlü yazarlarıyla, şairleriyle böyle bir yolculuğu paylaşmak güzelliklerin en hasıydı gerçekten... Yıllar önce onların gezip tozduğu, okuduğu bir okulda okumanın paylaşılmaz tadını da yaşıyordum.

Yıllardır görmediğim **Başaran**'la arada bir söyleşiyor, zaman zaman **Vedat Günyol**'la eski anılara dönük eşeleyici sorular eşliğinde yürüyorduk.

Heyecanlanmıştım. Ama eski yazımda olduğu gibi merhaba okulum benim diyemedim, boğazım tıkandı. Açıkhava tiyatrosu bakımsızdı, gereksiz yeni yollar açılmıştı. Binalar bakımsızlıktan yıkılacaktı nerdeyse. Öğretmenlerin oyun oynadıkları, yani kahveye çevirdikleri lokale üstlerinden yağmur damlıyordu. Herkes, herşeye ilgisizdi. Konuştuğum öğrencilerden **Reşat Nuri**'yi hatırlayanlar oldu. Birlikte olduğum yazarları sorunca, bazıları isim olarak duyduk demekle yetindi.

Okulun matbaa binası, **Hız** adlı gazeteyi bastırdığımız yer kızlar mescidi olmuştu. Önünde durup sanki oranın imamıymışım gibi resim çektirdim. Başka yerlerde de bir sürü mescit olduğunu öğrendim. Şaşırmamak elde değildi. Kitaplığın, resim atelyelerinin, salonların kapalı olduğunu söylememe gerek yok...

Açıkhava Tiyatrosunun orda hep birlikte **Ziraat marşı**'nı söylemeye çalıştık. Birkaç kez prova yaptık. Tv çekiminin zor olduğunu orda anladım. Daha sonra oyun ve halaylar oynandı. Ben de **Vedat Günyol** gibi bir kenardan çekimleri izledim. İçimdeki coşku yitmişti. Kafamda acılarıma yenileri ekleniyor, çocukluğum, ilk gençlik yıllarımın anıları beni teselliye çalışıyordu...

Dönüşümüz coşkulu olmadı. Hiçbirimiz de beklemediğimiz şeylerle karşılaşmıştık.

Bir üniversiteyi barındırabilecek her türlü olanak orda boşu boşuna duruyor, **Ankara**'daki üniversiteler **Eskişehir** yoluna, **Gölbaşı**'na yeni yatırımlar yapıyordu.

Ülkedeki bu savurganlığa mı üzülelim, değerbilmezliğimize, bu olumsuz kötü gidişe mi yanalım?..

Dünkü **Hasanoğlan**, bugünkü **Hasanoğlan**'ı haber veriyordu. Bugünkü **Hasanoğlan** da yarınki ülkenin durumunu... ●

balıkçı türküsü

Timuçin ÖZYÜREKLİ

yağmur rüzgâr demeden
yüreğimizi daraltıp şafakta
nedir bizi denize çeken?
uykularımızı haram eden?

asılın küreklere karadeniz yarılsın
mavi takamız türkülere bulanıp aksın
gözlerimiz arasın oynaşan balıkları
salın ağları yavaşça sular uyanmasın...

dalgalarda görünür ölümün soğuk yüzü
korkusu gitmez hiç demir yüreğimizden
sızlar avuçlarımızdaki nasırlar bile
balığımız bol olsun avımız rastgele...

dökülür ellerimizden ekmek paramız
balıklar bizi tanır biz balıkları
denize sevdalıyız akar gözyaşımız
tuzludur denizler nereye gitseniz...

yağmur rüzgâr demeden
yüreğimizi daraltıp şafakta
nedir bizi denize çeken?
uykularımızı haram eden?

fergun özelli'nin şiirinde bağdaştırmalar

● Muhsin ŞENER

"şiir dilinde göstergeye yeni değerler kazandıran kullanımlar öteden beri dilbilimcilerin ve düşünürlerin ilgisini çekmiştir. **connotatlon (fr. ing.)** kavramı, bir göstergenin göndergesel anlamı dışında kalan bütün öğeleri kapsar; değişik tasarımların anlam belirleyici ya da anlambirimciklerin ön plana çıkmalarını sağlayan, çağrımızla gerçekleştiren bir yumak oluşturur."

"fransız araştırıcı **j. cohen**, düzyazı ile şiirin ayrımını belirtirken düzyazının işlevinin **denotatlve**, şiirin ise **conotave** olduğunu belirtir. **r. graves**, aynı ayrıma değinmekte ve şöyle demektedir: 'düzyazı okuyucularına kolaylık olsun diye tümcelerini mantıklı bir düzende kurar ve konusuna göre dili ve ritmi değişmekle birlikte sözcükleri salt iç değerleri için kullanır... oysa şiir yazmada sözcüklerin yalnız iç değerleri değil aynı zamanda iç anlamları, en uzak çağrışımları da gözönünde tutulur ve bunlar arasında bağlar, mantık üstü bir serma olan şiir sermasında bir yer tutar. şiiri algılarken okur da aynı şeyleri düşünür, görür. bir şiir yazıldıktan sonra başka bir dile çevrilemez. onun anlamı kendisidir. (doğan aksan, şiir dili...., s. 95)

* * *

öteden beri bilincime takılan genel bir soru vardır: örneğin, '**karacaoğlan**'ın **şiirindeki giz nedir?..**'; '**köroğlu**'**nun şiirindeki giz nerede saklıdır?..** bu gizi bulmak; göstermek durumundayız. bu çaba en azından şiir üzerinde boş söz söylemeyi önlemiş olacaktır. ve şiir için tutarlı, işevuruk; geleceğe dönük düşünme olanaklarını açacaktır. bu, önemlidir ve tarihseldir.

sözü edilen gizin nerelerde bulunduğu ve nasıl kurulduğu; oluşturulduğu sorularının yanıtlarını ilk kez **yapısalcılıkta** bulduk. **yapısalcılar** ve özellikle **rus biçimcileri**, şiirin anatomisini didik didik etmekte hiçbir sakınca görmediler ve bundan hiç de ürkmediler. **prag okulu** düşünürleri onlara bu çalışmalarında yöntem vermişlerdi. yukarıdaki alıntı bu çalışmalardandır. bizde bir ara **hüseyin cöntürk, dönem** adlı dergide ve yayımladığı öteki yapıtlarda hem kuramsal hem de uygulayım olarak şiirin incelenmesine ilişkin önemli çalışma örnekleri vermişti. ne yazık ki o günlerde **cöntürk**'ü ciddiye alan bile olmamıştır. birkaç yerde buna tanık olduğumu anımsıyorum şimdi. oysa **cöntürk, şiirin bilimsel ölçüler içinde ve bilimsel yöntemlerle incelenebileceğine inanıyordu.** bu konuda **çağının şairi** adlı bir kuramsal yapıt vermiş; necatigil ve cansever üzerine de başarılı, değişik bir eleştiri yapıtı yayımlamıştı. bunlar hiç görülmedi; giderek unutulmaya bırakıldılar. oysa bu yapıtlar önemliydi ve nesnel yapıtlardı. herkese göre değişen bir takım yargılar içermiyorlardı; tutarlı ve nesnel yargılarla kurulmuşlardı. önce bir terminolojileri vardı. bu terminoloji cöntürk'ün bilimsel çalışmaya doğru önemli bir adım attığını gösteriyordu. '**cöntürk konusu**'na, şiir bağlamında, ileride bir başka yazı ile bir kez daha dönmek istiyorum...

şimdi, sözünü ettiğimiz gizi bilimsel yöntemlerle bu kez **fergun özelli**'de bulmaya çalışalım. **f. özelli, buralardan gitmeliyim** (BG) (gündem y., izmir, 1985) ve **yirmidört satır yalnızlık** (YSY) (ayrım şiir y., izmir, 1990) adlarını taşıyan iki şiir yapıtı yayımlamış bulunuyor. şiiri iş edinmiş özelli ve onu ciddiye alıyor; özenle işliyor. göstergelerin anlambilimsel bozulmaları ile yeni ve değişik bağdaştırmalar, şiirinin işçiliğinde önemli uç noktalarıdır. bu uç noktaları iyice aydınlatmak için '**buralardan gitmeliyim**'de toplumcu olan; izleği ağırlıkla şiirine oturtmaya özel çaba harcayan; şiirini 'betimleme düzeyine indirgemekte' hiçbir sakınca görmeyen (belki de görmeye olanağı bulunmaya) özelli'nin, '**yirmidört satır yalnızlık**'da bireysel, daha ayrıntıda; izleğe önem vermeyen; sözün gücünü önemseyen, söz üzerinde oynamaya özen gösteren bir ozan olarak karşımıza çıkarken anlambilimsel bozmalara dayandığını söylememiz gerekiyor. hiç tükenmemiş bir kaynağı yakalamıştır bu konumuyla özelli... '**toplumculuk aldatmacası**'na kendini kaptırmıyor... bunun altını çizmeliyiz.

ozanın yapıtlarından alınmış ilginç örneklere geçiyorum şimdi:

sulusepken şarkılar (YSY., 28)

GERÇEK
anlam: hızla yağan ve
hemen geçen yağmur bir beste ile söylenen etkili şiir
yansımış
anlam:

1. gözü yaşlı	yok
2. sırılsıklam	"
3. ağlamaklı	"
4. yufka yürekli	"
5. acıyan	"
6. acıtan	"

yansımış anlamlar, 'şarkılar' göstergesiyle ayrı ayrı bağdaştırılarak yeni ve güçlü çağrışımlar kuruyorlar. bu çağrışımsal anlamlar şiire derinlik vermektedirler. uzun ömürlülüğün gizi de buralarda saklı...

yeniyetme sonsuzluk (YSY., 28)

gerçek
anlam: yeni olgunlaşan, olgunlaşmakta olan — sonu belli olmayan
yansımış
anlam:

1. yeni	1. tükenmez
2. acemi	2. engin
3. alışılamamış	3. bolluk

bu örnekte (a) göstergesinin yansımış anlamları, (b) göstergesiyle yeni anlam derinlikleri kurmaktadır. öte yandan, (b) göstergesinin yansımış anlamları da (a) göstergesiyle yeni anlam boyutları oluşturabiliyor. böylece bir çeşit '**sözcük senfonisi**' kuruluyor. seslerin porte üzerindeki değerleri gibi bu anlambilimsel yeni bağdaştırmalar, yeni anlambirimsel değerler ortaya koyuyorlar.

intihar — **isyanı** (YSY., 27)

gerçek
anlam: isteyerek ölme, kendini isteyerek öldürme, kendi kendini öldürme... — başkaldırı
yansımış
anlam:

1. ölüm	1. isteyerek direnme
2. bıkkınlık	2. sonucundan, birşeyler
3. usanmışlık	bekleyerek direnme...
4. mutsuzluk	

örnekte, iki boyutlu anlamsal bağdaştırmalar var. bu bağdaştırmalar kulağımızı tırmalamıyor: yapay olabilirler. ne var **ki** bu yapaylığı en alt düzeyde tutmasını biliyor özelli. bu o'nun iyi bir şiir işçisi olduğunu gösteriyor.

sararmış **şiirler** (YSY., 27)

gerçek
anlam: rengi sarı olan — şiirler
yansımış
anlam:

1. solmuş	1. güzel sözler
2. üzüntülü	2. etkili sözler
3. sıkıntılı	3. hesaplı sözler
4. acı çekmekte olan	4. ölçülü sözler
5. ölmeye yakın	
6. canlı olmayan	

bu örneklerin, utopik bir yeni dünya kurma olanaklarını görüyor musunuz? özelli, bu olanağı ele geçirmiştir. sıfatın, 'şiirler' göstergesiyle buluşmasını bir akıl işi olarak algılamalıyız.

unutulmuş **faytonlar** (YSY., 27)

gerçek
anlam:
geçmişte kalan, eskilerde olan, şimdilerde pek anımsanmayan — atla çekilen, üstü örtülü araba eskiden çok kullanılmış...
yansımış
anlam:

1. anılarda olan	1. eskilerde kalan
2. geçmişte kalan	2. nostaljik
3. nostaljik	3. özlenen
4. özlemle	4. özlemek

bir '**sıfat - fiil**'le nostalji ağırlıklı '**fayton**' göstergesi hemen hemen aynı yansımış anlamları içererek yeni bir bağdaşıklık kuruyorlar. bu bağdaşıklığın boyutları aynı doğrultuda olduğu için derinlikli anlam daha bir masallaşıyor. bu, söz ile içerik arasındaki uyuşumu göstermektedir ve bir ustalığa işaret ediyor.

yağlı **nefret** (YSY., 53)

gerçek
anlam:
üzerinde ya da içinde yağ olan — tiksinme
yansımış
anlam:

1. kaygan	1. kaçma
2. besleyici	2. korku
3. koruyan	3. bıkmışlık
4. her yana çekilebilen	4. usanmışlık
5. kesin olmayan, kendiliğinden değişen	

örneğinde, (a) göstergesiyle (b) göstergesi arasında bağdaştırma boyutu yoktur. (b) göstergesinin içrekçi bir yapısı vardır. o, kendi içinde mayalanarak uzak çağrışımlara davet çıkarıyor. böylece şiir, yeni bir duygu düzeyine çıkarılabiliyor.

kocaman **intihar** (YSY., 47)

gerçek
anlam:
büyük, iri dev gibi, devasa... — kendi isteğiyle ölüm
yansımış
anlam:

1. büyük görünen	1. tepki
2. az rastlanan etkide olan	2. karşı çıkış
3. ürküten büyüklükte olan	3. direnme
4. şaşırtan	
5. korkutan	

burada, (a) göstergesi ile (b) göstergesi arasında yansımış anlamlara dayanarak kurulan yeni bağdaştırmalara ilişkin bir örnek daha görmekteyiz.

üşümüş **kelimeler** (YSY., 47)

gerçek
anlam:
ısınmamış — gösterge, sözcük
yansımış
anlam:

1. korkmuş	yok
2. ürkmüş	"
3. titremiş	"
4. bir türlü ısınmamış	"
5. yakın olmamış	"
6. yabancılamış	"

(a) göstergesinin yansımış anlamlarıyla kurulan ve herbiri ayrı bir boyut getiren yeni bir bağdaştırma örneği... bu durum, yaygın bir anlam düzeyi kurmaya yaramaktadır. yansımış anlamların herbiri derinlikli bir anlam alanı kurarken şiir, bir çok çağrışımlarla gittikçe güzelleşmekte ve her okuyuşta ayrı bir boyut sunmaktadır.

çiçekleri koparılmış **eylül** (YSY., 46)

gerçek
anlam:
üzerindeki çiçekleri alınmış, çiçeksiz bırakılmış... — yılın dokuzuncu ayı
yansımış
anlam:

1. istenmeden çiçeksiz bırakılmış	1. yılın sonuna doğru
2. zorla çiçeksiz bırakılmış	2. yaprak dökümü zamanı
	3. gözyaşı
	4. hüzün
	5. ağalama
	6. üzülme

bu bağdaştırmada (b) göstergesinin yansımış anlamları ona, uzak çağrışımlar getirerek yeni anlamsal boyutlar veriyor. (a) göstergesinin yansımış anlamları da (b) göstergesine yönelik olarak yeni anlamsal boyutlar kurmayı sürdürüyor.

gelin yüzlü **çiçekler** (BG., 69)

gerçek
anlam:
gelin olanın yüzü — çiçekler, bitkiler
yansımış
anlam:

1. sevinçli görünen	1. tazelik
2. neşeli görünen	2. yenilik
3. mutlu görünen	3. güzellik

bu örnekte de (a) göstergesinin yansımış anlamları ile (b) göstergesinin yansımış anlamları karşılıklı olarak yeni anlam alanları kurmakta ve bu yolla şiire yeni boyutlar eklenmektedir.

sonuç olarak şunları söyleyebiliriz:

f. özelli'nin şiirinde, özenli bir işçilik var. sözcüklerle oynamasını biliyor. bu oyun, bir çeşit santrançtır; her durumda da matematiği dozunda bir santranç... '**buralardan gitmeliyim**'de çakılıp kalmadığını bu söz işçiliği ile göstermiş bulunuyor. izleğin ağırlığı altında ezilmiyor. izleğin, ezen ve yanıltan ağırlığının ayrımında olmuştur. '**toplumculuk**' diyerek şiiri yok etmemiş olması önemli bir başarıdır bize göre. •

genel amaçlar ve kuramlar[1]

● Hart CRANE (Çev.: Halit ÇAKIR)

Faust İle Helen'i yazmaya başladığım zaman amacım, son yüzyılda sık sık yapılan şiirsel anıştırmalarla (allusion) aydınlatılacak yere karanlığa boğulan eskil insan ekinine ya da söylenbilime modern terimlerle (sözcükler, simgeler, eğretilemler) bir çağdaş yaklaşımda bulunmaktı. Örneğin Helen adı ozanın, bir yanında bir ağrı duyduğunda, çağrışım için her zaman kullanabileceği bir koltuk değneği olmuştu. Güzelliğin bu çok gerçek ve saltık kavramının çağrışımı bana, Eski Yunanlıların güzellik karşısında temel coşkusal davranışlarının modern terimlerle yeniden canlandırılması gibi göründü. Öylece klasik deneyimle, dinsel amaç için kullanılabilecek ya da klasik şiire bir gönderme olabilecek düzenlenmiş bir söylenbilimi bulunmayan bugünkü karışık ve çalkantılı acunun ayrışan gerçekleri arasında bir köprü kurmakta olduğumu anladım.

Artık Helen tramvaya binmiş, baştan çıkarılma olayı ve nedimelerinin Dionysos şölenleri bir caz orkestrası eşliğinde Metropolitan Roof Garden'e aktarılmıştır; bense Truva düşüşünün boşalımına (catharsis) benzer durumu son Dünya Savaşında[2] görüyorum. Bu yapı iskelesinin önemi belki kolaylıkla abartılabilir; ama ben, birbirinden çok ayrık iki dünya arasında, üzerinde insan düşüncesinin sevgi, güzellik, ölüm ve rönesans gibi bellibaşlı izleklerini (theme) seslendirecek bir dizi benzerliği o çatıda buldum. Kuşkusuz bu yinelemeye ilgi duymayacağım bir aşılama süreci idi; ama geleneğin çağdaş yaratıcı imgelemle ilişkisi üzerine aşağıdaki kuramlarımla da tutarlıydı.

Ozan bugün büyük bir sorunla karşı karşıyadır. Bozulmuş bir ekinden, insan değerlendirmelerinin yeniden örgütlenmesine doğru geçiş süreci içinde bulunan öyle bir dünyada yaşamaktayız ki, herhangi tinsel inanca ilinecek ya da elle tutulacak çok az ortaklaşa koşul ve genel anlatım aracı var. Geçmişin büyük söylenbilimleri (dinler bile) bu durumu alaya alacak görüntüden bile yoksun. Oysa geleneklerinin çoğu hâlâ geçerli - ilintili ya da ilintisiz milyonlarca ayrıntı katışmaçları, ruhsal göndermeler, değişmeceler (mecaz), kural ve buyruklar gibi. Bunlar bizim ortak deneyimimizin bir parçası ve o deneyimin hiç değilse tikel koşullarıdır.

Geçmişle ya da gelenekle bağların bilerek "koparılması", bana duygusal bir yanlış gibi görünüyor. Kitaplarda, çevresinde bulduğu her şeyde ne kadar elverişli kaynak varsa, hepsine yanaşmak ozanın hakkıdır. Duyarlığını ve deneyiminin kazandırdığı denektaşlarını, bu izdemlerle ayrıntıları uygunca seçmek üzre elekten geçirilmelidir. İşte, bu noktada ya ayakta kalır, ya da yararsız bir modası geçmişliğe düşer.

Yalın bir "modernlik" amacı gütmeye özel bir değer vermem. Sanatçının yaratısının geçici konumu ikincil bir önem taşır; bu, izlenimciye olduğu kadar tarihçiye de bırakılabilir. Bana öyle görünüyor ki, yalnızca yazgısının ona yüklediği deneyim, düşünce ve coşkularını, duyarlılığının bütün gücüyle ve içtenlikle algılayarak bir ozan zamanını iyice tanımlayabilir. İmgeleminin seçkinliği ve değerliliği için kuşkusuz deneyiminin yeterince evrensel bir dayancası olmalıdır.

"Salt" deneyimin var olduğunu kesinlikle söylemek olanağı belki yoktur. Bütünüyle onayladığımız yaşamın kavranmasını ya da yakalanmasını inandırıcı bir dille anlatmaya yaklaştıkça ve imgelemimizin estetik bütünle tutarlı ayrıntıları anıştırmaya yeterli olmadığı durumlarda kimi estetik deneyimlere saltık denebileceği açıkça ortadadır.

Şiirde hep "saltıkçı" olduğum söylenegelmiştir; bu yakıştırmayı ancak yukardaki tanımın koşulları içinde benimseyebilirim. Aslında bir **modus operandi**[3]dir bu ve daha önce Ddnne, Blake, Baudelaire, Rimbaud v.b. gibi en az bir düzine ozan da bunu kullanmıştır. Belki izlenimci yöntemle karşıtlayarak tanımlamasını daha iyi yapabilirim. İzlenimci çıktığı yol boyunca ilginçtir; ama kimi seçilmiş olgusal ayrıntıları okurun bilincine yansıtmayı bir başardı mı artık yol onun için biter. Kullandığı gereçlerin **nedenleri** (fizikötesel), coşkusal kökeni yada en uçtaki tinsel sonuçları ile hiç ilgilenmez. Ruhbilimsel bir uyarı ile birlikte gözde kalan bir iz yeterlidir onun için. Ve bu, Zola gibi gerçekçi, bir noktaya kadar Horace, Ovid, Pope v.b. gibi soyyapıtçılar (classicist) için de doğrudur. Blake aşağıdaki koşa ile bu ayrımlara değinmişti.

İnandırdılar bir yalana bizi
Gözlerimizle bakmayınca.

İzlenimci, hiç değilse göreli olarak, yalnız gözüyle ve bilincin en yufka katmanı için yaratır. Etkisi uyumlu, dahası uyarıcı ise, ayrıntıların sorunsal bileşimini, kişisel bilinçlerinin koşulları içinde tümüyle dinleyenlere bırakır ve orada durur; daha ileri gitmez.

Ben "gerçek" dünyamızı bir atlama tahtası gibi kullanarak, şiiri yapan birleşik gereçleri birbir ele almayı ve şiire bir yörünge çizmeyi ya da önceden saptanmış yolda onu bırakmayı umuyorum. Kendi kişiliğimden olduğu kadar okurun rastgele değerlendirmesinden de uzak bulunmasını istiyorum (Bunun olanaksızlığı kuşkusuzdur, ama bir özellik diye sözü edilmeye değer). Böyle bir şiir gerçek yolunda bir çaba, bir denemedir ve bir noktaya kadar başka tür şiirlerden ayırt edlebilir ve ona "saltık" denebilir. Süsleme ve eğlenceyi anımsatmaz, bilinçliliği ve salt güzelliği çağrıştırır. Bu durumda yeni biçimler içinde, eski kural ve önyargılardan değil, doğrudan doğruya deneyimden kaynaklanan kimi tinsel aydınlamaları da içerebilir. Bu, bir şiirin okurda bıraktığı, daha önce söylenmemiş ve gerçekte açıklanması olanaksız, ama sonraları bilincinde canlı bir ilke olarak kalan tek bir yeni

sözcük gibidir.

Teknik yöne gelince: Şiirin güdülenmesi (motivation) kullanılan gereçlerin örtük coşkusal dinamiğinden gelir; kullanılan terimler çoğun mantıksal önemlerinden çok, çağrışıl (associational) anlamlarına göre seçilir. Bu ve bunların eğretilemsel ilişkileri yoluyla şiirin bütün yapısı "eğretileme mantığının" organik ilkesi üzerine kurulur; bildiğimiz salt mantıktan önce gelir ve bütün dilin, bu nedenle de bilincin ve düşünce geliştirmenin doğuş temelidir.

Bana söylendiğine göre, bu dinamikler şiirlerimin anlaşılmasında başlangıç güçlüklerine yol açıyormuş.

nataşa

M. Güzin ANADOL

Mum tükenir
Masal biter
Uyur uyanır maşa

Lukaria
Güzel Lukaira
İnci çiçeği
Kuş seslerini dinler
Şarkı söyler Lukaria:
"Bu çayırlarda
Bu güzel çayırlarda"

Mazurkanın tatlı nağmeleri
Polinka'nın sarı bukleleri
Meşeler, kayınlar
Kaynayan semaverler
Zarif Tanya'lar nerde

Çaykovski'nin kuğuları
"Beyaz geceler"
Volva, Natalya, Olgalar nerde

Karanlıkta yiten sesler
Trenler
Anna Karanina, Cesaret Ana
Uzayda Tereşkova
Netoçka Negvanova
Arabacının kızı Dunyaşka
Kalbi kırık Alyoşa
Nerden çıktın kirli Nataşa!

Bense onları, kimi kavramları dolaysız ve güçlü bir dille anlatmada bulunabilecek tek araç olarak görüyorum.

İki örnek vermek isterim bu dediğime: **Gezintiler(II)**de "adaların adagioları"ndan söz ettiğimde, vapurun birbirine çok yakın konumlanmış adalar arasından gidişi ve bu devinimin dizemi gibi şeylelere gönderme yapıyordum. Böyle bir deyiş bana, örneğin "adalar arasından süzülüp gidiyordu," gibi sözcüklerin daha mantıksal kullanımından çok daha dolaysız ve yaratıcı bir söyleyiş gibi geliyordu. Bunun gibi **Faust ile Helen(III)**de uçağın hızı ve ürpertici yüksekliği, yükseltilmiş yeryüzü gibi duran bir nesneye karşıtlanarak, "oynak mavi yaylalar" sözcükleri ile çok daha iyi anıştırılmıştır. Her ne kadar bu deyiş bilinen mantığa göre yapay kalıyorsa da, imgelemin gerçeğine bakıldığında tümüyle mantıklıdır ve burada anlatılan hız ve uzay kavramı başka terimlerle bu kadar iyi anlatılamazdı.

Ruhsal güdülerin, salt coşkusal duyguların biçimlendirilmesi gibi hiç ölçüye gelmeyen görüngüleri elden geçirirken, dolaylı anlatımın bu dinamiklerine daha da çok bağlanmak durumunda kaldım; hiç kuşkusuz şimdi de kimilerine kendimi örtülü ve karanlık bir biçimde sunduğumun bilincinde değilim. **Possessions** (iyelenme) gibi bir şiiri teknik yönden açıklamak olanaksızdır. Anlamını eksiksiz yansıtması için, açıklama imgelem üzerinde organik bir vurguya dayanmalıdır. Başka birçok şiirin tutarlı mantığını ve açık seçikliğini gözönünde tutunca, bu bana az rastlanır güçlükte bir soru gibi görünüyor.

Benimkiler gibi kuramları savunarak çok eleştiriyi üzerime çektiğimi biliyorum. Ama bir ozanın uğraşının bir bölüğü, bilincin ele geçirilmesinde, yalnız eleştirilere katlanmak değil, biraz da delişmenliği göze almak olduğu için şunu söyleyebilirim: İmgelemin yaşayan gereçlerini biçimlendirirken kullandığım araçların doğasına önem vermem, pratik işlevlerine bakarım.

Yaşamın yeni koşulları yeni tinsel ilinti biçimleri filizlendirir. Yapıtlarım, birçok çağdaş ozanın değer biçebileceğinden daha çok geleneksel yazın öğelerinin tutarlı uzantısını içermektedir. Geçmişin becerilerini başlıca araç olarak kullandığımı biliyorum. Bugünün sesi, eğer bilinecekse, ancak kimileyin bilginlerin ve mantık tarihçilerinin tepelerini attıran dolamlamalarla (circumlocution) ve deyimlerle (idiom) konuşma dokuncasını (risk) göze alarak yakalanabilir. Diller kuleler ve köprüler kurmuştur, ama kendileri hep biçim değiştirebilen akışkanlar olarak kalmışlardır.

crane'den harriet monroe'ya[4]

Açık ilgi ve iyi niyetle **melville** şiirimdeki[5] kapalılık üzerine bana yazdıklarınız, o şiirde yapmaya çalıştığım şeyleri elverdiğince açıklama isteğimi çabuklaştırdı. Öte yandan anlattıklarımın kandırıcı olamayacağı kaygısına düştüm. Şiirin temel biçimi içine özenle yerleştirilmiş bir kavramı başka sözcüklerle açıklamaya kalkmak genellikle kötü bir yaklaşımdır.

Her ne kadar şiirsel eğretilemenin bilinen mantıkla ilintisi üzerine aramızda oldukça büyük görüş ayrılığı bulunduğunu (bunu şiirin parçalarına yaklaşma açınızdan çıkarıyorum) sanıyorsam da, yanıtımın kimi aksak dizelerin bir savunması olarak alınmamasını umarım. Amacım bir kötü işimin ne kadar iyi olduğunu kanıtlamaya kalkışmanın çok ötesinde, genellikle şiirde yer alan kimi eğretileme kuramları ve teknik üzerine düşüncelerimi söy-

lemektir.

Şiirim içeriğinin düzenlenmesinde kapalı ve örtük görülebilir; ancak bu pek olağan eksikliğe karşı çıkışınızda, eleştirinizde öyle deyimler kullandınız ki, düşüncelerinizin ve ideallerinizin, hiç değilse kuramsal olarak benim amaç ve istemlerimin çok dışında kaldığını söylemek ayrıcalığımı hoş görünüz. Daha açık bir söyleyişle, şiirdeki konu, duygu ve algıların sınırlanması pahasına, onların katı mantıksal anlamlarını korumaktan çok, bir ozan olarak, büyük olasılıkla sözcüklerin iç anlamlarının bilinç üzerine mantıksızca çarpışı ile (bunun gibi onların eğretilemede bu dayanca üzerinde birleşmeleri ve karşı etkileri ile) ilgilenmiş olabilirim.

Yeni ve içrek (esoteric) bir şey bulunçaya kadar sözcüklerle ve imgelerle hokkabazlık yapma düşmüşüm gibi bir izlenim bırakabilir bu; ama süreç çok daha önceden kurulmuş ve nesnelleştirilmiştir. Bir şiirdeki duygu ve gözlemlerin inceliği konusunda ozan bir dizi seçmelerden geçebilir; ama siz bu hakkı ona tanımıyorsunuz. Ben bir ozanın bu yetkiyi taşıdığını öne sürüyorum. Yine diyorum ki, bunu yadsımak, geçmişin en güçlü dehalarından kimilerini yasaklamak kadar ortamın boyutlarını daraltmak olur.

Eğretilemenin dinamiği üzerine bu tartışma, geçmişte görüldüğü kadar canlı bir geleceği vaat eder. Konuya karşı kimi davranışların uygunluğu ya da uygunsuzluğuna ilişkin sorunlarda geniş ölçüde yer aldığı gibi, "romantik" ile "klasik" arasında genellikle yapılan eleştirel ayrımlara da organik bir etmen olarak girer.

Karşıtlam (paradox) kuşkusuz şuradadır: Görünüşteki mantıksızlık şiirin bağlamıyla ilgili olarak öylesine mantıklı bir işleve koyulur ki, kullanılan sözcüğün, deyimin ya da imgenin özgün tanımından tümüyle bağımsız bir başka mantık doğar. Dilin bu bükünmesi okurun kavrayışına bir ön ya da hazırlanmış algılama yolu açar. Kendi yaşamındaki bir olgu ya da algılarla bu dil bükünümünün tıpkılığını okurun duyarlığı ya sezer ve benimser ya da tümüyle yadsır. Eğretilemenin mantığı arı duyarlık içine öylesine organik bağla konuşlandırılmıştır ki, betikbilim (philology) ve insanbilim (anthropology) gibi tarihsel bilimler dışında herhangi bir bilim dalıyla bütünüyle ne izlenebilir ne de açıklanabilir. I. A. Richards'ın **Criterion**'un son Temmuz sayısında bizim tartışmamıza değinen o güzelim denemesinde dediği gibi bu "özenti - anlatım" salt usçu çağrışımların edindirdiklerinden büsbütün ayrı tanıma - onama yetenekleri ister. İyi şiir çoğun simgeleri kullanışta baştan başa usçu olabilir; başka bir kümede yer alan yine büyük çok şiir var ki, sizin Melville şiirini değerlendirirken takındığınız kendince bir ilginin sınırlılığı içinde yoklandığında okura pek az şey kazandırır, hele sözcükler arası mantıksal ilişkinin koşullarını indirgenmez diye koymuşsanız.

Şiirimde kullandığım özel simgelerin savunmasına burada girişmek istemiyorum. Daha önce de söylediğim gibi, içeriğin gerektirdiği coşkusal bağlantıları kurmada başarısız olabilirim. Ama sizin bir ya da birkaç sorunuzu benzer sorularla karşılamak isterim. Şiir nitelik bakımından kendimden daha az kuşkulu, daha kesindir. Size yabancı olmadıklarını iyi bildiğim alıntılarla tartışmanın kanıtları daha iyi gösterilebilir.

Bana, **portent** (gelecek belirtisi, fal) nasıl oluyor da bir **deniz kabuğu**nun içinde yumak oluyor, diye soruyorsunuz. Bunu yanıtlamadan önce ben de soruyorum size: Blake "iç çekiş Melek Kıralının kılıcıdır." nasıl demiş? **Pusula**, iletki (minkale), **altılıölçer** (sextant) gelgitlerle nasıl baş eder, diye soruyorsunuz. Peki, Eliot "Her önünden geçtiğim sokak lambası bir yazgı davulu gibi gümbürdüyor!" sözüne inanıyor olabilir miydi? Eğretilemelerimin ikisi de bekleneni vermemiş olabilir. Ben onları taşıdıkları değer yönünden savunmuyorum. Sizse eleştirilerinizi simgeler arası ilişkilerin mantıksızlığına yöneltiyorsunuz; oysa belki hayranlık duyduğunuz için gözardı ettiğiniz benzer yanlışlar Blake ile Eliot'un dizelerinde de var; ya da şiirlerin bütününün üzerinizde bıraktığı etkiler nedeniyle bağışlamışsınız bu aksaklığı onlarda.

Bütün bunlar şu noktanın benimsenmesine gelir, dayanır: Coşkusal dinamikler herhangi ussal tanımlamaların saltık düzenlemeleriyle karıştırılmamalıdır; bu nedenle şiirde eğretilemenin ussallığı bilimde olduğundan başka bir deneyim düzenine girer ve kavramlarda ya da sözcük bükünlerinde (inflection) bilimsel ve kendince seçilmiş kurallarla sınırlanamazlar.

Davul ile **sokak lambası** arasındaki ilintiyi kavramaya (Eliot'un eğretilemesindeki us ve "mantığı" üstü kapalı biçimde yaratan dalgın kişinin sözü edilmeyen yürek ve sinir çarpıntıları yolu ile) yetecek düşünce birikimi olmayan çok kişi var. Bu dizeleri gereksiz, kapalı sayarak görmezlikten gelmek için her zaman haklı nedenler bulabilirler- deneyimleri sonucu sözcükler bir araya gelip bir anlam birikimi ile aradaki bağı kuruncaya değin. "Hasta masada eterlendi," örneğinde de durum aynı, değil mi? Kuşkusuz bu dize, örneğin göğün birçok renkli camdan kurulu bir kubbe olduğu- betimlemesinden haz duyanlara uzsöyleyişten (eloquence) bütün bütün yoksun görünür.

Okurda bu gibi temel anlayışlarla dayanmayacaksa, bir ozanın, düşünce ve coşkunun, duyumun ve bunların ardından gelen liriğin en yalın kavramlarının ötesine geçme şansı ne olur? Ozan imgelemin ve mantığın evrimi yapılmış, kullanılmış sonuçlarına bağlı kalacaksa, her soluk alışta işin abecesine dönme durumunda bulunan böyle bir kimseden hangi alanda (gerçek şiir alanında, ninnilerde değil) daha ileri bir bilinç ve daha etkin bir algılama beklenebilir? Duyarlı bir biçimde okumuş, görmüş ve deneyimden geçmiş insanların kafasında, sanatçının yeni kavramlara ve daha kapsamlı değerlendirmelere doğru iliştirici bir araç olarak güvenmede haklı olduğu, genel betimleme ve eytişime (dialectic) göre kısaltılmış bir terimce yok mudur? Bu soru bana, göründüğünden daha çok önemli geliyor. Şiir yazıldığı sürece, küçük de olsa, bir okurlar topluluğu bulunacaktır; geriye bunun özelliğinin canlı mı yoksa durgun imgelem mi olduğu sorusu kalır.

Kuşkusuz sokak lambasının davul gibi gümbürdemediği anlaşılıyor; çoğun öyle olur ki, birbirinden iyice çözülmüş iki imge, her ikisine belli bir ilgi içinde yerleştirilmiş bulunan bir coşkunun çevrimine bitiştirildiğinde o coşkunun büyük bir canlılıkla ve daha doğru anlatımına yardımcı olur. •

---

*1. Horton, Philip: **The Life of an American Poet**'den.*
2. I. Dünya Savaşı (Çev.)
3. Oluş yöntemi
*4. Bayan Monroe ünlü Amerikan şiir dergisi **Poetry**'nin kurucusu (1912) ve yazı işleri yönetmeni idi.*
*5. **Melville'in Gümütünde.***

müzik kokan roman: aydınlığa yürüyenler

● Şaban AKBABA

Kapağını açmadan kitabı burnunuza yaklaştırın, müzik koktuğunu göreceksiniz.

Müzik, tarih ve yaşam... Ve herbirine denk düşecek biçimde örgütlenmiş olan coşku, bilinç ve üretkenlik... Bunlar yalnızca romanın içeriğiyle değil, işlenişiyle de ilgili. Yöntemi, tekniği, dili, örgüsü, biçimi ve biçemiyle...

Kısacası özgün bir yapıt "Aydınlığa Yürüyenler". Yazınımızda yaşam bulan Köy Enstitüleri'yle ilgili yapıtların içinde kendine özgü bir yer alacağı kuşkusuz. Bireyleşebilmiş bireyler ve bu bireylerin bilinçle katıldığı, bilinçle oluşturduğu toplumsallık... Her şey bu ikilemin bireşimi, diğer bir deyişle bu bütünsellik içinde gerçekleşmektedir. İnsana ve topluma, olaylara ve olgulara böyle bir çerçeveden bakabilen, eytişimi özümleyip kaleminin ucuna aktarabilen ya da Köy Enstitüsü olgusuyla yaşama geçirilebilmiş olan eytişimi böylesine güçlü, sağlıklı biçimde irdeleyebilen önemli bir yapıt. Yaşam, yazar, yapıt üçgenindeki uyumlu, başarılı düzeyin tutturulabildiği güzel bir çalışma.

Köy Enstitüleri olgusunun da yazarın romandaki başarısının da nirengi noktası: "Gizilgüç". Gerçekten köy Enstitüleri de, Aydınlığa Yürüyenler adlı roman da "gizilgüç" temeline oturmaktadır. Bu temelde yaşanılmış, büyük bir enerji harcanarak yazılmıştır. O gizilgüç ki, Nadir Gezer'e böylesine olgun bir yapıt ürettirir, sürükler götürür okuru. Götürüp "paylaşma"nın, "çokseslilik"in gizemli tahtına oturtur yaşayanı. Üretimi, tüketimi, acıyı, sevinci, zamanı paylaşmanın.. Köy Enstitüleri'nin geleceğini kendi iğrenç çıkar ve amaçları açısından görebilen karanlık güçleri kutlamak gerek: Çünkü bu "gizilgüç"ün toplumsal yaşamımızı, geleceğimizi nasıl etkileyebileceğini o günden görebilmişlerdir.

İmece ve dayanışma... Dobra dobra konuşma... Yani cesaretli ve yerinde eleştiri... Köylülüğün belki kaba, ama geleneksel ve temel özellikleri. Bu yapı iyi çözümlenmiş. Öylesine çözümlenmiş ve özümlenmiş ki, Köy Enstitüleri'nin de temel ilkeleri haline getirilmiş. Böylesi ilkelerle yürüyen bu kurumlar yaşamış olsaydı bugün ülkemizin yazgısı böyle olmayacaktı. Soygun, baskı, işkence, hayali ihracat, vergi kaçakçılığı v.b. ahlâkdışı değerler görülmeyecekti. Özgüvenini yitirmiş, korkak, pısırık, karabilmez insanların yaşadığı bir darbeler cehennemi yaşanmayacaktı.

Kısacası, demokrasi çoktan yaşama geçmiş olacaktı.

Köy Enstitüleri gerçeği "Aydınlığa Yürüyenler"de yaşamın ve insanın bütünselliği gerçeğiyle örtüştürülerek ele alınmış ve örtüşmeleri sanatın güçlü sesinden sunmuştur bize. Bu bağlamda bir de aşk öyküsü var romanda. Naif bir aşktır o. Nabi'yle Elmas'ın aşkı... Bunca mükemmel bir kurgulama ve sorgulama içinde yerini almış bulunan aşk öyküsünün bunca naif olmasının yazarın

yaşantısı, imgelem gücü ya da içeriği işlemesiyle ilgili değil bence. Öylesine insanca, dostça, kardeşçe bir ortamda oluşabilecek gerçek bir aşkın niteliğiyle ilgilidir. Köy aşkının ilkeleri de, köylülüğün diğer özellikleri gibi Enstitü aşkının ilkeleri olup çıkıvermiş. Sevgi dolu, saygılı, izin çıkmadan emanete el sürmeyen... Bu aşk öyküsü bile Köy Enstitüleri'ne saldıranlar için yeterince utandırıcıdır.

Tuğla ocağıyla mandolinin, mandolinle kitabın çoksesli nağmeleri, yeri geldiğinde cumhurbaşkanıyla öğrenci temsilcisinin sorunları yüzyüze konuşabilmesi, köylü ile Enstitü yönetiminin işbirliği; oluşmakta olan çoksesli ve aydınlıkçı gizilgücün bereketli topraklara atılan tohumuydu. "Aydınlığa Yürüyenler". Bu tohumu ve bu tohumun filizlenemeden öldürülmesinin inanılmaz öyküsünü elle tutulur somutlukla göstermektedir. Ders olsun diyedir elbet.

Müzik, tarih ve yaşamın; onlara denk düşen coşku, bilinç ve üretimin o inanılmaz eytişimsel bütünlüğü, o eytişimsel bütünlüğün yarattığı sevinç, cesaret ve hoşgörü bir daha yaşanmadı bu ülkede. Ne yazık!.. Hırsızlıkla suçlandığı için kendini asacak kadar onurlu insanlar azaldıkça azaldı, kelaynak kuşları gibi soyunun tükenmesi tehlikesiyle karşı karşıya kaldı. Şemsettin Sirer'ler, Tevfik İleri'ler, denetçi Mehmetler, Ziyalar, öğretmen Bedriler çoğaldı; müdür Edipler sürgüne mahkum edildiler, Hanifeler okullardan soğutuldu, gerçek öğretmenler öğretmenlikten... İnsanlar kendine yabancılaştı, coşkusuna, emeğine, üretimine... Özüne... Toplumumuz güzel değerlerini yitirdi, kaosla yaşamaya koşullandı beynimiz. Güzel, iyi ve doğru olan değerler güme gitti. Erdemsizliklerin türlü türlüsü "yükselen değerler" olarak gündeme oturdu. Kaygı verici oldu insanımızın ve ülkemizin geleceği.

"Aydınlığa Doğru'yu okuyup özümleyince bunları çok daha net bir biçimde görüp algılayabiliyoruz.

Toplumcu gerçekçi yazın anlayışının düşünce yapısını, ilkelerini, yöntemini, tekniğini en iyi biçimde kullandığını görüyoruz Nadir Gezer'in. Başarısının gizi burada bence.

Romanın kurgusu, ayrıntıların örgüsü, dilin varsıllaştırılarak kullanımı v.b. biçimsel olumlulukların yanında bazı ufak tefek olumsuzluklar da görülmektedir. Örneğin 12, 19, 22, 35. sayfalarda görülen "ben... beni" gibi sözcüklerin gereksiz yinelenmesi, 29 ve 37. sayfalarda olduğu gibi iki zamanın aynı tümce içinde kullanılmaya çalışılması ve eğlence sahnelerinin, kutlamaların v.b. etkinliklerin benzer biçimde yinelenmesi gibi...

Bildiriyle sanatın atbaşı götürüldüğü bu romanı, ağız tadıyla okuyacakları umuduyla herkese öneriyorum. Mutlaka okunmalı!

Nadir Gezer'i zaman zaman Bursa'daki evinde ziyaret ederek bu romanın yazım sürecini, serüvenini az boz görmüştüm. Uzun süren ve yoğun bir emek sonucunda ortaya çıkardı Aydınlığa Yürüyenler'i. Hayranı olduğum o dinamizminin zerre kadar bile azalmamasını diliyor; nice romanlara... Sevgili ağabey, diyorum. ●

ayrılanmış

● Duran Yılmaz

Karaköy - Haydarpaşa yolcu vapurunun salonuna girince, yandan vuran güneşte şapkasının siperini süsleyen metal işaretler parladı. Ne çok alçak gönüllü, ne de aşırı mağrur olmayan bir edayla ayakta duranlara, oturanlara, güverte üstünden dikilip denizi, ufku ve kenti seyredenlere baktı. İçeride duran yolcular da ona baktılar biraz ürkek ve çekingen.

Kısa süre sonra, çevresindeki yolcuların yavaşça, sezdirmeden salonu boşalttıklarını, orta yerde, insansız bir boşlukta bıraktıklarını farketti. Salon boşalmış, kış üstüne, bordaya, ya da başka kamaralara çekilmişlerdi. Bu durumun yüklediği tuhaf ezikliğe pek önem vermemeye çalıştı. Herkes istediği yere giderdi ve bundan kendisine neydi? Ama bir bugüne özgü değil ki, her zaman böyle oluyor, diye düşündü yarı kırılmış bir duyguyla.

Karşısında, koltuğun iki ucunda birbirinden habersiz oturan bir kadınla erkek vardı. Kadına, iyi bir silah ya da herkesin imreneceği, kolda taşınacak pahalı bir eşya gözüyle baktı. Kadının dudakları malta eriği gibi dolgun ve pembeydi. Gözleri bütün aşkları bir hamlede yaşayıp bitirmişcesine bir hazda takılıydı. Adam, kadının bir bakışıyla çılgına dönmüş, bir insanı kuzuya çevirebilecek bu durumundan hoşlandı. Kadınla erkeğin arasındaki boşluğa oturdu, siperi altın rengi metalden yapılmış barış ağacı yapraklarıyla süslü şapkasını kucağına alarak. Kadına yandan bir daha baktı; içinde durduğu gemiyle, denizle, ufukla, kentle, gümüş tozunun içinde balkıyıp duran boğazla, insanlarla, çığlıklarıyla ortalığı birbirine katan martılarla, güneşle... hiç mi hiç ilgisi yoktu. Derin bir haz, doymuşluk ve umursamazlık içindeydi kadın.

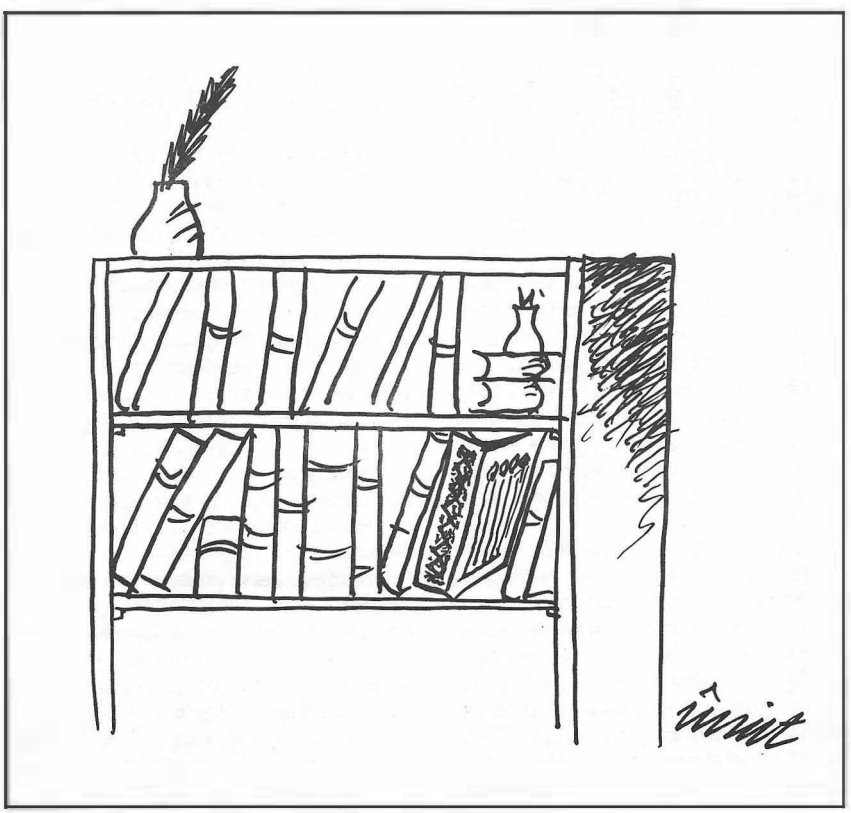

Sol tarafındaki erkek başını çevirince yanında oturan üniformalıyı gördü. Tuhaf bir yüz seyrimesiyle yavaşça kalktı, hiç ardına bakmadan çıktı gitti kamaradan. Hemen ardından kadın da kalktı, başka bir salona gitti. En son çıkanlar bu kadınla erkek olmuştu ve kucağında şapkası, omuzunda işaretleriyle, nefti üniformasının içinde kalakalmıştı. Çok alındı buna. Kendisinde ne vardı ve niçin ondan kıyı bucak uzakla-şıyorlardı? Bu insanlara hangi kötü-lüğü yapmıştı? Adamın oğlu, kadının da kardeşi olabilirdi. Bireysel düşündüğünün ayrımına varamadı ayrılanmış adam. Yemeleri, içmeleri, yaşamalarıyla tüm insanlardan apayrı olduklarını, onlardan uzak ve onları gazinolarına, plajlarına, dinlenme yerlerine almadıklarını, kapılarına gelen halktan insanları kendilerine has sözcüklerle uzaklaştırdıkları halka ve devlete her istediklerini istedikleri zaman yaptırdıklarını... hiç aklına bile getirmedi.

"Simiit" diyerek giren çocuk boş salona baktı; yapayalnız oturan özel giysili adamı görünce bir daha bağırmadan çıktı. Onun arkasından giren başka bir satıcı alışkanlık üzere "İyi yolculuklar baylar bayanlar, maliyet fiyatına..." diye tanıtıma başlamıştı ki salonun bomboş olduğunu görünce sustu. Hızla dışarı attı kendini. Başka kimse girmedi onun bulunduğu salona.

Oysa gençliğinde, bıyıkları yeni terleyen delikanlıyken, omuz başlarından sarkan püsküllerli rüzgârda savurarak, çene altından kasığına kadar sıralanan altın rengi düğmelerini güneşte parlatarak, kırmızı çizgili pantolonunu ve görkemli şapkasını giyerek sokağa çıktığı zamanlarda, yoldan geçenler, esnaflar, yeni yetme gençler, hele kızlar imrenerek bakarlardı. 'Allah korusun, memleketimiz için hayırlı olsun' dualarını da eksik etmezlerdi.

Gençler bu elbiseyle dolaşabilmek için canlarını bile vermeye hazırdılar.

Düşlerinde bu giysiyle dolaşanlar, uyandıklarında kendilerini eski hallerinde görünce, ağızlarını bıçak açmıyordu.

Ama, yıllar sonra, şimdi?..

Herkes yanından uzaklaşıyordu çaktırmamaya çalışarak.

Vapur düdük çalarak iskeleye yaklaşınca, karmakarışık duygular içinde kalktı. Çıkışa doğru yürüdü. Yolu birden açılıverdi, kırgın, küskün, ürkek insan kulvarından geçip giderken yüreğinin hızlı hızlı çarptığını duydu. İnsanların bu davranışları ona ya da onlara gösterdikleri saygıdan değildi. Bir çeşit korku, bulaşmama duygusu ve protestoydu. Bunu anlıyordu. Ama insanların bu davranışlarını kendi şahsında birleştirme yanlışında çakılıp kalıyordu.

Yıllar geçtikçe komşuların, mahallenin ilk sıcaklığı, sevecenliği cana yakınlığı yavaş yavaş köreliyor, yerini tuhaf bir ilgisizlik alıyordu. Her on yılda bir insanların yüzlerindeki sevgi hüzne, güzlerindeki parıltı kine dönüşüyordu. O, halkın yararına yaptıklarını sanıyordu her şeyi. Yıktıkları güzellikleri, umutları, karmakarışık ettikleri ülkeyi, birliktelikleri, sevdaları, delilsiz ispatsız suçlayarak öldürdükleri gençleri... Haydi haydi meydanlara toplanarak alkış sağanağı ve gönül birliğiyle yarattıkları umut dünyalarını ve düzenlerini yıktıklarını hiç ama hiç hesaba katmıyordu. Bu halkın insanı olmaktan çıkıyorlardı yıllar geçtikçe. En uca doğru, soğuk kutba doğru kaydıklarını seziyordu hüzünle. Ama bütün olanlarda kendisini hiç sorumlu görmüyordu, göremiyordu. Söz sahibi olmadığı verilen görevi yaptığı için böyle düşünüyordu.

İskeleye adımını atınca şapkasını giydi. Daha da görkemli duruma girdi usa vurarak sorunlarını çözemeyen kafası. Ama insanlar, ona çaktırmamaya çalışarak üstlerine doğru gelen bir beladan kaçarcasına kendisinden uzaklaşıyorlardı. işte insanların bu davranışları onu kahretmeye yetiyordu.

Bir halk çocuğuydu ve halkını seviyordu. Düz giysiler içindeyken onlarla ne güzel sohbet ediyor, şakalar yapıyordu. O zaman gerçek yaşamına döndüğünü anlıyordu. Yılları arkasına alarak o mutlu geleceğine ulaşmak istiyordu ve kimseye kötü bir söz bile söylememişti.

Az önünde, brove şapkalı, entel görünümlü yaşlı birisinin bastonuna dayanarak kendisinden uzaklaşmaya çalıştığını gördü. 'Bunun sıkıntısı ne ki, korkacak, kaçacak neyi kalmış ki, kim ona ne yaptı ki saygıdan başka' diye düşünerek hızlandı. Şapkasını koltuğunun altına kıstırdıktan sonra gülümseyerek kolundan tuttu yaşlı adamın. Adam, teslimiyet içinde yalvaran gözlerle baktı.

"Yapma oğlum be, ömrümün sonuna gedim. Üç kez verdim kendi hesabımla birlikte benim gibi olan insanlarınkini de. Bıktım artık aydın olmaktan bile... Bırak gideyim evime. Yaşlı kadın yolumu bekler, üzülür ben gelmeyince. Çıkma soğaka bey, demişti sabah..."

"Sana bir şey yapacak değilim baba. Korkma," dedi sesi titreyerek. "Öğrenmek istediğim bir şey var. Doğru söyle ama. İnsanlar bizden niçin kaçıyorlar?"

Yaşlı adam, onun sözünde samimi olup olmadığını öğrenmek için yarı hüzün dolu gözlerinin içine baktı. Sonra işaret parmağıyla ateş ediyormuşçasına tetik çekme işareti yaptı. Boynunu gösterdi. Bileklerini üstüste koydu, kelepçeye hazır biçime getirdi.

"Başımızda siz varsınız ya oğlum. Bunu bilmeyecek ne var?"

Kolunu onun elinden kurtardıktan sonra bastonuna dayanarak hızla kalabalığa karıştı. ●

hadi bir gül koyalım...

ergun evren

"düşünceleri için
vurulan erdemli kişilere"

hadi bir gül koyalım vurulduğumuz yere
ya da bir mum yakalım
oysa, bir ağaç bile değilsiniz soluk alan
yitikler ortasında...
b i n b i n filan çoğalınmaz artık
o masal o, o sizin dediğiniz
b i n d e b i r i gelselerdi yerine
yeniden doğsalardı dediğiniz gibi
k u r t u l m u ş t u n u z
o y s a bugün
kim yitirdi siz buldunuz
hadi, bırakın onları şimdi
gelin, önce bir gül koyalım vurulduğumuz yere
sonra, bırakalım, binler... yüzbinler... milyonlar koysun
halka, alabildiğine genişlesin, g e n i ş l e s i n
yürekler bırakalım güllerle, inançlar bırakalım... azimler...
hadi gelin, önce bir gül koyalım vurulduğumuz yere
sonra, sokulalım birbirimize daha bir, sıklaşsın saflarımız
türküler söyleyelim biryandan
"ankara'nın taşına bak"
aydınlık sabahların türküsü olsun, inananların...
önce, biz söyleyelim, sonra yavaş yavaş herkes katılsın
sonra, yer gök inlesin
sonra, yer gök dinlesin
sonra, tutuşup el ele tüm ulusça söyleyelim
ama gelin, önce bir gül koyalım vurulduğumuz yere
HADİ BİR GÜL KOYALIM VURULDUĞUMUZ YERE

azerbaycanlı şair nebi hazri

● **Arslan PULATHANELİ**

özgeçmişi*

Nebi Alekber oğlu, Babayev, yani Nebi Hazri, 10 Kasım 1924 tarihinde, Bakü yakınlarındaki Hırdalan Köyü'nde doğdu. Babası rençber Alekber Babayev, anası ise ev kadını Peri Hanım'dır.

Nebi Hazri 1930 yılında Hırdalan'da öğrenime başlamış, 1940 yılına kadar ilk ve orta öğrenimini tamamlamıştır. Bir süre köyünde çalıştıktan sonra, askerlik hizmetine başlamıştır.

1947 yılına kadar Bakü'de gazetecilik yapan Nebi Hazri, bu arada Azerbaycan Radyosu'nda metin yazarlığı yapmış ve "Vatan Uğrunda" adlı dergiye de edebî makaleler yazmıştır.

1947 yılında Leningirad Devlet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'ne girmiş, iki yıl burada öğrenim gördükten sonra, 1949 yılında Moskova'daki Maksim Gorki Edebiyat Enstitüsü'ne geçmiş ve 1952 yılında yüksek tahsilini ikmal etmiştir.

Bakü'ye döndükten sonra Azerbaycan Yazarlar Birliği'nde görev alan Nebi Hazri, 1957 yılına kadar burada yönetici olarak çalışmış, bilâhare iki yıl süreyle "Edebiyat ve İncesanat" gazetesinde görev yapmış, daha sonra da 1958 yılında Yazarlar Birliği'nin Sekreterliğine getirilmiştir.

1965 yılında Azerbaycan Radyo - Televizyon Kurumu'nun Televizyon Dairesi Başkan Yardımcılığına tayin edilmiş olan şâirimiz, 1971 - 1974 yılları arasında Azerbaycan Cumhuriyet Kültür Bakanı Yardımcılığı görevinde bulunmuş, 1974 yılında da Azerbaycan'ın Yabancı Ülkelerle Dostluk ve Kültür İlişkileri Cemiyeti'nin Başkanlığı'na seçilmiştir.

Halen bu görevi sürdürmekte olan Nebi Hazri, Azerbaycan Kültür Heyetleri'nin başkanı olarak, 30'dan fazla ülkeyi ziyaret etmiş ve Azerî kültürünü bütün dünyaya tanıtmıştır.

Evli olan Nebi Hazri'nin üç evlâdı vardır. Eşi Gülara Hanım ev kadınıdır. Üçü de yüksek tahsilli olan evlâtlarının en büyüğü olan Hanım (1955), Azerbaycan Dili, ortanca evlâdı Gülümser (1956) Fars Dili, evlâtlarının en küçüğü olan oğlu Arzu (1962) ise Türk Dili ve Edebiyatı üzerine ihtisas yapmışlardır.

Nebi Hazri'nin bugüne değin 67 eseri yayımlanmıştır.

** Azerbaycanlı şair Nebi Hazri, Hazırlayan: İrfan ÜnverNasrattınoğlu.*

СӘНИН ҮЧҮН

Гарлы бир зирвә олсан,
Ағ булудун оларам.
Дәрин хәјала далсан,
Мән сүкутун оларам.

Чәмән олсан әкәр сән,
Сәрин јағыш чиләрәм.
Әкәр дәнизә дөнсән,
Саһилә чевриләрәм.

Говмушам дәрди, гәмн,
Хошбәхтин илки мәнәм.
Сәсләнсән
Нәғмә кими,
Сөзләрин, бил ки, мәнәм!

Мәни сусдурса заман,
Сәни өзүм санарам.
Сәһәр кими ојансан,
Күнәш кими јанарам.

1967

[torpag sene and içirem]
senin için*

Nebi Hazri

Garlı bir zirve olsan
Ağ bülüdün olaram
Derin heyala dalsan
Men söğütün olaram.

Çemen olsan eğer sen
Serin yağış çilerem
Eker denize dönsen
sahile çevrilerem.

Govmuşam derdi, gemi
Hoşbehtin ilki menem
Seslensen negme kimi,
sözlerin bil ki menem.

Meni süsdursa zaman,
Seni özüm sanaram
Seher kimi oyansan
Göneş kimi yanaram.

* Türkçesi: **Arslan PULATHANELİ**

ölü bir öpüş

● Nilgün SÜZEN

"Ömrümce kendimi hep
sözde buldum
Söz cehennemdi
yanıp kavruldum"

Metin ALTIOK

pusu

Küçük boş bir oda, toprak duvarlar kireçle sıvanmıştı. İçeri cübbeli bir adam girdi önce, ardından onun gibi giyinmiş sayısı belirsiz bir grup insan daha. Önce sakalı çembere uydurdular, sonra sırtlarındaki torbalardan çıkarttıklarını ortaya döktüler, etrafına dizilip halka oluşturdular. İçlerinden en yaşlıca olan -söze gerek duymadan- ortadaki malzemelerin içinden beyaz bir kağıtla makas aldı, yavaşça kaldırıp döndürerek, tüm gruba gösterdikten sonra, kağıttan bir ay şekli kesip çıkardı. Ardından diğerleri aynı şeyi yapmaya koyuldular. Böylece uzunca bir süre kağıtları kırpıp kırpıp ay yaptılar. Yaşlı adamın gözlerine odanın ortasına sarkan ampulun kenarlarında bulunan örümcek ağlarının gölgesi düşüyordu. Kirpikleri gözlerinden fırlamış ok gibiydi ve ona bakan tüm gözlerde aynı yansıma görülüyordu.

Ayları kırptıktan sonra kağıtlardan bir tane daha alıp külah şeklinde büktü, aylardan birini alıp külahın üzerine dikti. İçlerinden en küçüğüne elini sertçe uzatıverip önündeki bahçenin ortasına yerleştirmesini söyledi. Yüzünün yeni tüylenip çembere çevrilen çocuğun bakışları diğerlerinden biraz farklı, ürkek ve korkuluydu. Hemen yerinden fırlayıp dediğini yaptı, diğerleri ellerini biribirine kavuşturmuş kapının aralığından onu dikkatlice izliyorlardı. Duruşları, çocuğun içeri girmesiyle yeniden eski halini aldı. Aradan bir kaç dakika geçmişti ki dışarıda tüm sessizliği bozen bir baykuşun ötüşünü duydular. Kaşlarını çatıp, başlarını kaldırdılar. Aynı çocuk kimsenin kendisine birşey söylemesini beklemeden bahçeye doğru fırladı. Baykuş külahlı ayın tepesine konmuştu. Çocuğa evin yanındaki ambara gidip patates almasını söylediler. Az sonra çocuk elinde bir sepetle geldi, çarçabuk toparlanıp arkasından bahçeye fırladılar ve tüm güçleriyle baykuşa doğru hızla patates atmaya başladılar. Uçtuğundan emin olduktan sonra da rahat bir nefes aldılar, ellerini silkeleyip yerlerine oturdular. Yaşlı adam yerine oturunca ortada yığılı duran bezlerden birini eline alıp alnının tam ortasına gelecek şekilde başına sardı, yan tarafına da tüy dikti. Ardından diğerleri aynı şeyi yaptılar.

ölümün adı temmuz

Gece iyice ilerlemişti. Uzakta görünen şehrin ışıklarından kızılca kuşak oluşmuş; tam tepede dolunayın üzerine küçük kara bir bulut oturmuştu, etrafında ise milyonlarca yıldız... Odadakiler bir süre başlarını öne arkaya salladıktan sonra yerlerinden kalkıp biribirlerinden bağımsız hareket etmeye başladılar. Kimisi ağır kokulu bir yağı üstüne başına sürüyor, kimisi buldukları sopaların ucuna bez sarıp gazyağına batırıyordu. Sonunda yaşlı adam elinde tuttuğu gazlı sopayı ateşleyip arka arkaya sıra halinde dışarıya çıktılar. Çocuk en gerideydi, üstünde ateşten düşen karanlığı tutuyordu. Böylece şehrin kızıl kuşağına doğru yola koyuldular.

- Yaşam artık ölümün sonsuzluk eksenindeydi.-

Bir buğday tarlasına vardılar, her başakta insan yüzleri görülüyordu. Tarlanın etrafını sarıp ateşlediler. Ateş büyüdükçe önce acı bir duman dolandı başlarına; soluksuz kaldılar, yağlı bir tükrük tıkandı boğazlarına, yarım kalmış sözlerin iniltiye dönüşen sesleri duyuluyordu. Kara cübbeliler gülüştüler. Bozkırlara çökmüş sarı bir bulutun kanayan sesi, memleketine yanık yürek türküsü, bekleyen umutsuz çiğ tanesiydiler, karanlığın ürperten sessizliğinde kırık bir gülüşün çizgisine süzülüverdiler yavaşça. Ve sürgün kanatları kırıldılar birer birer... Ölümün adı temmuz...

- Öldüler, isimleri yazıldı antik sarı sıcaklara.-

Sabah, incecik beyaz bir dumandı öfkenin karşısında, horozların ötüşleri duyuldu. Toprak acı demleri yudumluyordu, kokusu uzak. Sonra soluğun çekildiği yerden bir kadın başı büyüdü, bacaklarının arasında güneş. Güneşi damıtıyordu bamtelinde. Ve yeryüzündeki durgunluğu kadar onurlu ölümün sahipsiz iki gözyaşı damlası süzülüyordu dudaklarının kıyısına, karanlığın yılan başı incecik ve sessiz iki dünya, iki göz arasından tenine dokunup ürkekçe kaçışırken. Gökyüzüne baktı kadın, kül dökülen derin çukurlardan kuşlar uçuşuyorlardı, kanatlarında ölü öpüşler... ●

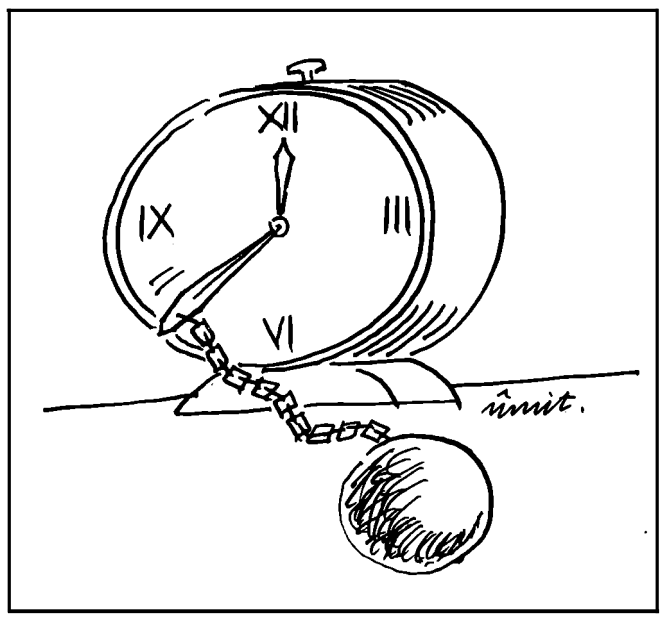

(Desen: Ümit SARIASLAN)

galata kulesi

Oya UYSAL

I.
galata kulesi bir kıza tutulmuş
kız her gün geçermiş dar sokağından
ayağında şıpıdık terlikler
etekleri uça uça
galata kulesinden habersiz

galata kulesi bu
ıslık çalamaz
koşsa - koşamaz kızın peşi sıra
ağlasa - ağlayamaz utanır boyundan bosundan
baka kalırmış garibim
kız her gün geçermiş dar sokağından

II.
kız bir gün gelmiş bir oğlanın kolunda
çıkmış kıvrıla kıvrıla merdivenlerinden
diz dize oturmuşlar şark kahvehanesinde
galata kulesi galata kulesi olalı
ne sevdalar görmüş
ne sevdalar duymuş
sevdanın ne olduğunu yeni anlamış
atamamış kendini galata kulesinden
kız her gün geçermiş dar sokağından

gül

M. Özer CİRAVOĞLU

Eski evde
Gül verdim
Çocuklara

Annem ve kardeşlerim
Gül, dalında güzel
Dediler
Ve kavgam kızılca kıyamet
Anlamı neydi bunun

Neyle sever, ölür çağım
Karşılıksız klinikler sevisi
Sesle
Ağır zaman
Değişim ve aşklar
Nedir önemi, kırılgan gül benim!

kültür - sanat olayları / haberler

Derleyen: **M. Reşat SÜMERKAN**

SERGİ

● **Özer İskender** ile **Ülfettin Topaloğlu**'nun 27 ağustos'ta birlikte açtıkları **"Üçüncü Göz"** fotoğraf sergisi **Mahmut Goloğlu Kültür Merkezi**'nde 15 eylül'de sona erdi.

● 15 Eylül 1993'te ise bir başka fotoğrafçı **Faruk Yılmaz**'ın **"Trabzon'dan Esintiler"** adlı fotoğraf sergisi **Trabzon Devlet Güzel Sanatlar Galerisi**'nde açıldı.

● Aynı galeride **Fevzi Ardıç**'ın suluboya resim sergisi 1 - 15 eylül günleri arasında izlendi.

ANMA

● **Atatürk**'ün 15 Eylül 1924'te **Trabzon**'u ilk ziyaret edişlerinin 69. yıldönümü çeşitli etkinliklerle kutlandı. Bu arada **Trabzon Anadolu Lisesi** salonunda **Trabzon Belediyesi Kültür - Araştırma Kurulu** tarafından düzenlenen panelde, **Atatürk**'ün **Trabzon**'u ziyaretlerinin çeşitli siyasal boyutları ve o günlerden anılardile getirildi. Panele **Şevket Çulha, Rasim Şimşek** ve **Ahmet Özer** katıldılar. Sunuşu **Kenan Sarıalioğlu** gerçekleştirdi. **M. Reşat Sümerkan** da o yılların **Trabzon** görünümlerinden ve **Atatürk**'ün **Trabzon** fotoğraflarından dia'lar gösterdi.

SAYGI GÜNLERİ

● **Trabzon Gazeteciler Cemiyeti** tarafından gerçekleştirilen **"Trabzon'un Yetiştirdiği Değerlere Saygı Günleri"** çerçevesinde 9 eylül'de **Bekir Sukûti Kulaksızoğlu** anılırken; 28 eylül günü de **Rasim Şimşek, Trabzon** kültürüne hizmetleri ve yapıtlarıyla tanıtıldı.

ağıt

Zekeriya SAKA

aklınızın tohumlarını
karanlıklara ekseydiniz
sizi yakanlara önderdiniz
şimdi
yanan gönüllerdesiniz

daha yazacakları söz
söyleyecekleri türkü
yürüyecekleri yol vardı

kiminin sazında deyişi
kiminin dilinde sorgusu
tümünün gönlünde
"mutluluğun resmi"
yaşamaktaydı.

hava puslu
kulaklar sağır
karanlığın
aydınlığı
örttüğü
bir gece girişinde
çağdaş Nemrutlar mancılık kurmadaydı.
gördüler ki
düşmanları
Kubilay'ınkinden de canavardı.

kiminin sazında deyişi
kiminin dilinde sorgusu
tümünün gönlünde
"mutluluğun resmi"
donakaldı.